

บทนำ

ประเทศไทยกับเสรีภาพในการนับถือศาสนา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีเอกราชมาเป็นเวลานาน ประชาชนหลายเชื้อชาติ หลายศาสนา เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารพระมหากษัตริย์ไทย จะเห็นได้ว่าศาสนาต่าง ๆ ได้เข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทยในสมัยต่าง ๆ กัน เช่น ศาสนาพุทธเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานี ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ศาสนาอิสลามได้แผ่ขยายเข้ามาในประเทศไทยสมัยสุโขทัยเป็นราชธานีเช่นกัน ศาสนาคริสต์ได้แผ่ขยายเข้าประเทศไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ได้แผ่ขยายเข้าประเทศไทยก่อนพระพุทธศาสนาในยุคของขอมเรืองอำนาจ และศาสนาซิกข์ได้แผ่ขยายเข้าประเทศไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การแผ่ขยายเข้ามาของทุกศาสนาไม่ว่าในรัชสมัยใด พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงมีพระเมตตาทรงเปิดโอกาสให้ทุกศาสนาได้เข้ามาเผยแพร่ศาสนาได้อย่างเสรีบนผืนแผ่นดินไทย ศาสนิกชนทุกศาสนามีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ในการนับถือหรือประกอบกิจกรรมทางศาสนาได้อย่างเต็มบริบูรณ์

และให้เห็นถึงน้ำพระราชหฤทัยที่เปี่ยมล้นด้วยเมตตา ซึ่งศาสนิกชนต่างระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ เพราะนอกจากประเทศไทยจะไม่ห้ามการนับถือศาสนาแล้ว พระมหากษัตริย์ยังทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกแก่ศาสนาทุกศาสนา และรัฐบาลยังให้การสนับสนุนทุกศาสนาอย่างเท่าเทียมกันอีกด้วย ศาสนาต่าง ๆ สามารถอยู่ร่วมกันได้ด้วยดีเหมือนพี่เหมือนน้องกันนับตั้งแต่อดีตอันยาวนานจนถึงปัจจุบัน

ตลอดระยะเวลากว่า ๕๐ ปีที่ผ่านมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงห่วงใยในพสกนิกร ทรงประกอบพระราชกรณียกิจนานัปการ ยังความหวังของพสกนิกรทั้งหลายให้กลายเป็นจริง โดยมีทรงเลือกปฏิบัติในศาสนา หากแต่ทรงพระราชทานความรักในพสกนิกรของพระองค์ทุกศาสนาอย่างเท่าเทียมกัน คนไทยจึงนับว่ามีบุญยิ่งที่ได้เกิดมาหรือมีชีวิตอยู่ได้ร่วมพระบรมโพธิสมภารของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงสร้างสรรค์และพัฒนาประเทศพร้อมไปกับทรงปลูกฝังคุณธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจดุจเดียวกัน ความเจริญรุ่งเรืองของประเทศในทุกวันนี้ล้วนแต่เป็นสิ่งที่มิขึ้นได้ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ และพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงสถิตในหทัยราษฎร์ของปวงชนชาวไทย ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันเกล้าล้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้นี้ ทำให้คนไทยทุกศาสนาทั้งประเทศต่างสำนึกว่า

จะต้องร่วมกันสร้างสรรค์บ้านเมืองให้รุ่งเรืองเป็นแผ่นดินธรรม
แผ่นดินทอง เพื่อสนองพระราชปณิธานของพระองค์

ประเทศไทยนอกจากจะมีพระมหากษัตริย์ที่ทรงมี
คุณูปการอันยิ่งใหญ่ต่อพสกนิกรชาวไทย ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษ
ของสังคมไทยแล้ว ไทยยังมีกฎหมายที่เอื้อต่อสิทธิและเสรีภาพ
ในการนับถือศาสนาอีกด้วย ประชาชนทุกคนมีสิทธิเสรีภาพ
และได้รับการคุ้มครองให้เลือกนับถือศาสนาได้อย่างเสรี
โดยไม่ต้องไม่ก้าวท้าวสิทธิและเสรีภาพซึ่งกันและกัน ประชาชน
ชาวไทยส่วนใหญ่ ๙๔.๐๓% ของประเทศจะนับถือศาสนาพุทธ
ศาสนาอิสลามประมาณ ๔.๖% และ ๑.๓๓% นับถือระหว่าง
ศาสนาคริสต์และศาสนาอื่น ๆ (จากประมวลข้อมูลสถิติพื้นฐาน
สำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี ๒๕๔๖) จะเห็นได้ว่าการนับถือ
ศาสนาที่มีความหลากหลายศาสนา และเป็นไปด้วยความ
สมัครใจ เป็นความเชื่อความศรัทธาที่เป็นปัจเจกบุคคล ไม่มี
การบังคับใด ๆ โดยเฉพาะในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
ฉบับปัจจุบัน ในมาตรา ๓๔ ระบุไว้ชัดเจนว่า **“บุคคลย่อมมี
เสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนา นิิกายของศาสนาหรือ
ลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติ
ตามศาสนบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน
เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการ
ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน”**
แสดงว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยให้การรับรองสิทธิ-

เสรีภาพในการนับถือศาสนาของปวงชนชาวไทย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกของทุกศาสนาและพระองค์ทรงปฏิบัติต่อทุกศาสนาด้วยพระเมตตาเท่าเทียมกันอย่างแท้จริง ส่งผลให้ศาสนิกชนต่างศาสนาสามารถประพฤติปฏิบัติและเผยแผ่คำสอนของศาสนาของตนได้อย่างเสรี และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขเสมอมา นอกจากนี้ศาสนาต่าง ๆ เหล่านี้ ยังได้รับการอุปถัมภ์และคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในมาตรา ๗๓ “รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต”

จุดเด่นของการให้เสรีภาพและความเสมอภาคในการนับถือศาสนาเป็นที่ยอมรับและสรรเสริญของนานาประเทศทั่วโลก และเป็นความภาคภูมิใจของประเทศไทยที่ชาวโลกยกย่องและชื่นชมในการเป็นประเทศที่ให้เสรีภาพแก่ศาสนิกชนทุกศาสนามากที่สุดประเทศหนึ่ง ดังพระราชกระแสของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงรับสั่งเมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ ตอนหนึ่ง ว่า “...ทุกครั้งไม่ว่าจะเสด็จฯ ไปรับรางวัล ไปเยือนต่างประเทศ ทุกคนชื่นชมที่ไทยเป็นประเทศให้อิสระมีเสรีภาพในการเลือกนับถือศาสนา โดยไม่มีการรังแกกัน...” และยังมีคำกล่าวของฌ็อง เดอร์บูร์

ได้กล่าวว่า “ข้าพเจ้าไม่เชื่อว่าจะมีประเทศใดในโลกที่มีศาสนา
อยู่มากมาย และแต่ละศาสนาสามารถปฏิบัติพิธีการของตน
ได้อย่างเสรีเท่ากับประเทศสยาม” (ฌ็อง เดอร์บูร์, อ้างถึง
ในพระธรรมปิฎก เรื่อง ภัยแห่งพระพุทธศาสนาในประเทศไทย
มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๕) แสดงว่าประเทศไทยเรามีเสรีภาพ
ในการนับถือศาสนาจนเป็นที่เลื่องลือ และเป็นจุดเด่นของไทย
ตลอดระยะเวลาอันยาวนาน

ในอดีตที่ผ่านมาคนไทยที่นับถือศาสนาต่าง ๆ กัน
จะร่วมมือร่วมใจกันจรรโลงประเทศชาติโดยไม่มีความ
หวาดระแวงต่อกัน เพราะทุกคนมีใจผูกพันในพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
ไม่ยอมให้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น มาบ่อนทำลายความเชื่อทาง
ศาสนาที่ดีต่อกัน หรือมาทำลายความสงบสุขของสังคมส่วนรวม
ที่ดำรงอยู่มาเป็นเวลาช้านานแล้ว ปัญหาและความเข้าใจผิด
จะถูกจำกัดอยู่ในวงแคบ ๆ และเชื่อว่าในไม่ช้าก็จะลงเอย
สามารถแก้ปัญหากันได้ด้วยความเป็นไทยของคนไทยสำคัญ
อยู่ที่ว่าคนไทยทุกคนทั่วทั้งแผ่นดินที่อยู่ใต้ร่มพระบารมี จะต้อง
รับสนองในพระมหากรุณาธิคุณขององค์พระมหากษัตริย์ไทย
ที่ทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทยและสมควรได้ทดแทนคุณ
ของแผ่นดิน ดังจะเห็นได้จากพระราชกระแสของสมเด็จพระ
พระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงรับสั่งเมื่อวันที่
๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ ตอนหนึ่ง ว่า “...ท่านเป็นคนไทย
เป็นเจ้าของประเทศ...ขอให้ทุกคนนึกถึงพระคุณของแผ่นดิน

ได้ทดแทนพระคุณของแผ่นดิน...” ซึ่งการทดแทนพระคุณของแผ่นดินนั้นนอกจากคนไทยทุกคนจะต้องมีความรับผิดชอบต่อศาสนาของตนแล้ว ยังต้องรับผิดชอบต่อประเทศชาติ เพราะหากประเทศชาติไม่สงบสุข ศาสนาก็ย่อมหาความสุขไม่ได้เช่นกัน ทุกศาสนาในประเทศไทยจึงสมควรอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคีปรองดองรักใคร่กลมเกลียวกันตลอดไปด้วยพระบารมีปกเกล้าฯ ซึ่งคนไทยทั่วประเทศจะต้องรวมตัวกันเป็นพลังแผ่นดิน ร่วมแสดงพลังความสามัคคีในความเป็น “คนไทย” ให้ปรากฏก็จะช่วยให้พี่น้องชาวไทยมีความอบอุ่นและมีความเข้มแข็งพร้อมที่จะต่อสู้กับปัญหาได้มากยิ่งขึ้น อันเป็นการช่วยทำนุบำรุงชาติให้รอดพ้นจากภัยทั้งมวลเพื่อความปึกแผ่นของชาติที่จะต้องดำรงอยู่ต่อไป

ด้วยการระดมสรรพกำลังของศาสนิกชนทุกศาสนา ร่วมกันนำหลักคำสอนทางศาสนาของตนมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม โดยศึกษาศาสนาของตนและยอมรับศาสนาของคนอื่นไปพร้อมกัน โดยจะต้องรู้จักจริงในศาสนาของตนเองก่อน เพื่อให้เป็นคนดีมีคุณธรรม รู้จักเคารพนับถือผู้อื่น เมตตา และเห็นอกเห็นใจคนไทยด้วยกัน โดยขอให้ตั้งสัตยาธิษฐานว่าจะพร้อมใจกันที่จะมุ่งมั่นดำเนินการด้วยสันติวิธี เพื่อนำความสงบสุขมาสู่คนไทย ให้สังคมไทยเป็นสังคมที่สงบงามและอยู่รอดบนเวทีโลก

นอกจากจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของไทยดังกล่าวแล้ว ศาสนาทุกศาสนาก็มีจุดหมายสุดท้ายที่เหมือนกัน คือ **ให้คนทำดี** การที่ประเทศไทยมีศาสนาต่าง ๆ มากมายและศาสนาทุกศาสนามีวิธีปฏิบัติ รวมทั้งพิธีกรรมของแต่ละศาสนาที่แตกต่างกันตามแนวคิดและเป้าหมายของแต่ละศาสนา แต่อาจกล่าวโดยรวมได้ว่าหลักการปฏิบัติทั้งหลายเหล่านั้นล้วนมุ่งหมายให้ศาสนิกชนเป็นคนดีตามอุดมคติของศาสนา นั้น ๆ **การเป็นคนดี คือการดำรงอยู่อย่างสันติสุข ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน และต่างคนต่างก็ดำเนินชีวิตไปในวิถีอันเป็นทางไปสู่เป้าหมายของตน** ซึ่งหากวิเคราะห์ถึงหลักธรรมและจุดมุ่งหมายของทุกศาสนาแล้วจะเห็นว่าทุกศาสนาส่งเสริมให้ศาสนิกชนดำรงตนเป็นคนดีของแผ่นดินและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขทั้งสิ้น

ดังนั้น การศึกษาถึงความเป็นมาของศาสนาที่เข้าสู่ประเทศไทย ซึ่งเป็นประวัติศาสตร์ของชาติไทยที่ยาวนาน และมีความผูกพันอย่างแนบแน่นกับการดำรงอยู่ของชาติไทยให้ชัดเจน ตลอดจนหลักธรรมคำสอนของศาสนาทุกศาสนา จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับคนไทยทุกคนที่อยู่บนแผ่นดินไทย เพื่อจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการสานสัมพันธ์และสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

บทที่ ๑

นโยบายรัฐบาลในการดำเนินการนำมิติทางศาสนา มาส่งเสริมสันติสุขและความสมานฉันท์

ท่ามกลางความผันผวนของการเปลี่ยนแปลงทางระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ในยุคสังคมโลกปัจจุบัน ได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชากรในทุกภาคส่วน วัฒนธรรมในการแสวงหาอำนาจเพื่อความอยู่รอดของตน ก่อให้เกิดความขัดแย้งในหมู่มวลชนมนุษยชาติ วิถีชีวิตของสังคมไทยที่ดำเนินอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมซึ่งเคยสงบร่มเย็นมาแต่ดั้งเดิม กลับกลายเป็นสังคมที่มีแต่ความขัดแย้ง ความรุนแรง ความไม่สงบมิให้พบเห็นได้จากสื่อต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มว่าจะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับไม่ต่างจากสถานการณ์ในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกปัจจุบัน

รัฐบาลภายใต้การนำของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้พยายามรณรงค์ให้ทุกภาคส่วนของสังคมไทยได้เข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาความรุนแรงและความไม่สงบภายในประเทศ โดยนำหลักการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การยอมรับความแตกต่างหลากหลายของเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม และความเสมอภาค ตามปฏิญญาว่าด้วยสันติวัฒนธรรม (Declaration on a Culture of Peace)

ที่องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ประกาศและรณรงค์ให้ทั่วโลกได้นำไปปฏิบัติมาเป็นแกนหลักในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความรุนแรงและความไม่สงบภายในประเทศอย่างยั่งยืน รูปแบบในการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลในด้านสันติวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมความสมานฉันท์ ดำเนินการเพื่อให้เกิดการประสานประโยชน์และอยู่ร่วมกันระหว่างกลุ่มชนในสังคมที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ส่งเสริมการดำเนินตามวิถีชีวิตที่เป็นไปตามวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา ภาษาที่เป็นเอกลักษณ์ เคารพในวัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อทางศาสนาของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น และให้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมประเพณีซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มชนที่มีความแตกต่างหลากหลาย ทั้งนี้เพื่อการติดต่อสื่อสารและสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน

ในส่วนของการนำมิติทางศาสนาเข้ามาเป็นแกนหลักในการเยียวยาและแก้ไขปัญหา ความรุนแรงและความไม่สงบภายในประเทศนั้น รัฐบาลได้เล็งเห็นว่าศาสนาเป็นสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาลังคมและสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติสถาบันหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากศาสนธรรมของทุกศาสนาล้วนต้องการเสริมสร้างสันติภาพ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติให้เกิดขึ้นบนโลก คำสอนในทุกศาสนามีหลัก ศาสนธรรมคำสอนที่มุ่งเน้นให้ศาสนิกชนได้ประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีงาม ยุติการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน ละความโลภ ความโกรธ ความหลง ความริษยา อาฆาต พยาบาท เพื่อให้เกิดสันติสุขแก่เพื่อนมนุษย์ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วน

ก่อให้เกิดการระลึกถึงกัน ทำให้เป็นที่รักและเคารพของผู้อื่น ไม่เกิดการทะเลาะวิวาท ทำให้เกิดความสามัคคีและมีความเป็นเอกภาพเป็นหนึ่งเดียวกัน

การดำเนินนโยบายของรัฐบาลด้านการส่งเสริมสันติสุขและความสมานฉันท์ตามมิติทางศาสนา

๑. รัฐบาลได้ส่งเสริมการสร้างสามัคคี ความสมานฉันท์และความสงบสุข ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้หลักการ “**เสริมสร้างสันติสุข**” ด้วยความเข้าใจ เข้าถึงและพัฒนา โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

๒. รัฐบาลได้ส่งเสริมให้มีการนำศีลธรรมและคุณธรรม มาใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตและประกอบกิจกรรมของทุกฝ่าย โดยขอความร่วมมือจากคณะสงฆ์และองค์กรหลักของประเทศ

๓. รัฐบาลจะเอื้อให้ศาสนิกชนต่างศาสนาร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม เพื่อความสมานฉันท์และสันติธรรมในสังคม

๔. รัฐบาลจะส่งเสริมให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้อง รักชาติในทางที่ถูกต้อง มีคุณธรรมเอื้ออาทรต่อผู้อื่น

๕. รัฐบาลจะเสริมสร้างความสมานฉันท์ของประชาชน เพื่อร่วมพัฒนาระบบการป้องกันประเทศตามแนวการรักษาความมั่นคงสมบูรณ์แบบ

บทที่ ๒

ศาสนากับสันติภาพ

“สันติภาพ” คือสภาวะแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และสงบสุข ซึ่งมนุษย์ปรารถนาให้เกิดขึ้นในสังคมตั้งแต่วัยระดับสังคมหน่วยย่อยอันได้แก่ ครอบครัว ชุมชน สังคม ไปจนถึงระดับประชาคมโลกภายใต้ความเท่าเทียม ความเสมอภาค และการยอมรับในความแตกต่างหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรมความเป็นอยู่ ดังนั้นสันติภาพ จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความร่วมมือ การมีส่วนร่วมความสมานฉันท์ ของประชาชนและประชาคมโลก สันติภาพจึงบังเกิดแก่โลก อย่างแท้จริง

หนึ่งในกระบวนการที่จะก่อให้เกิดสันติภาพ คือ การดำเนินการแก้ไขปัญหาโดย **“สันติวิธี”** ซึ่งเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิตที่มีรากฐานมาจากการจัดการปัญหาความขัดแย้งในสัมพันธภาพของมนุษย์ไม่ว่าในระดับปัจเจกหรือกลุ่มบุคคลเป้าหมายของสันติวิธี คือ การใช้ประโยชน์จากมิติทางศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม เพื่อเปลี่ยนความขัดแย้งมาสู่สัมพันธภาพที่เอื้อประโยชน์ต่อมวลมนุษย์ ด้วยเหตุนี้สันติวิธี

จึงให้ความสำคัญกับความเสมอภาค การเคารพในศักดิ์ศรี
ความเป็นมนุษย์และยอมรับในความแตกต่างหลากหลายโดยไม่
คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา เพศและวัย

สำหรับประเทศไทยนั้นมีการนำแนวคิดในเรื่องการใช้
กระบวนการสันติวิธีมาใช้ในการลดความรุนแรงและแก้ไขปัญห
ความขัดแย้ง ซึ่งศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ราษฎร
อาวุโส ได้เสนอให้ประเทศไทยดำเนินการส่งเสริมสันติภาพ
อย่างจริงจังและชัดเจน โดยประกาศเจตนารมณ์ของประเทศ
ร่วมกันในการเป็นผู้นำการแก้ไขความรุนแรงและความขัดแย้ง
ด้วยสันติวิธี เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวเกิดประสิทธิภาพ
ประสิทธิผล ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี เสนอว่า
จำเป็นต้องใช้มาตรการดังต่อไปนี้

๑. การสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ
“สันติวิธี” ไปยังบุคคลหรือกลุ่มองค์กรในทุกภาค ส่วนของ
สังคมไทยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อสารมวลชน
หรือการจัดประชุมสร้างเวทีเสวนา หรือการสรรค์เสวนา
อย่างต่อเนื่อง

๒. ประสานความร่วมมือในการศึกษาวิจัยเรื่อง “สันติวิธี”
ทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างจริงจัง

๓. การฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับ “สันติวิธี” ทั้งใน
ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐภาคเอกชน
องค์กรชุมชน รวมทั้งประชาชนที่สนใจ

๔. ต้องมีการประสานความร่วมมือกับองค์กรอิสระ

และองค์กรเครือข่ายต่าง ๆ ในการดำเนินการร่วมกันแก้ไข ความรุนแรงและความขัดแย้งด้วยสันติวิธี

๕. ขอความร่วมมือจากทางภาครัฐ ภาคเอกชน และ ประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมรวมทั้ง สนับสนุนทางด้านทรัพยากรและงบประมาณในการดำเนินการ แนวทางและมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุน การดำเนินการในเรื่องสันติวิธีจะสามารถดำเนินการบรรลุ ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ คงขึ้นอยู่กับ ปัจจัยหลายส่วนไม่ว่าจะในด้านความจริงจังในการดำเนินงาน ของรัฐบาล การประสานความร่วมมือในการดำเนินงาน จากทุกภาคส่วนของสังคมไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรอิสระหรือแม้ภาคประชาคม หรือแม้กระทั่งในเรื่อง ของงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรม ฯลฯ

หากจะกล่าวถึงการประสานความร่วมมือในการดำเนิน กิจกรรมทางด้านสันติวิธีเพื่อให้เกิดความสงบสุขแก่คนในชาติ ศาสนานับเป็นสถาบันชาติที่มีส่วนสำคัญต่อการส่งเสริม สันติสุขและความสมานฉันท์แก่คนในชาติสถาบันหนึ่ง ศาสนา ทุกศาสนาล้วนมีศาสนธรรมที่สอนให้ศาสนิกชนประกอบ คุณงามความดีไม่เบียดเบียนกันและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ในที่นี้ จึงขอกกล่าวถึงศาสนากับสันติภาพในมุมมองของการเสวนา ทางศาสนา ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งของการสร้างความสัมพันธ์ และความเข้าใจอันดีระหว่างเพื่อนต่างศาสนาผ่านกระบวนการ สันติวิธี เพื่อเป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในมุมมองต่าง ๆ ภายใต้การยอมรับในความแตกต่างหลากหลาย

การเสวนาทางศาสนา : เอกภาพท่ามกลางความหลากหลาย

ดร.ปาริชาติ สุวรรณบุปผา*

เมื่อกล่าวถึงการเสวนาทางศาสนา (Interreligious Dialogue) ศาสนิกชนในหลาย ๆ ศาสนาอาจลงความเห็นว่าการสนทนาหรือการพูดจากันระหว่างศาสนิกชนต่างศาสนานั้นได้ปรากฏเกิดขึ้นตลอดเวลาของการพัฒนาประวัติศาสตร์อันยาวนานของแต่ละศาสนา กล่าวคือ ความสัมพันธ์ในรูปแบบของการเสวนาทางศาสนาอาจเกิดขึ้นแล้วในหลาย ๆ ศาสนาในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์ของศาสนานั้น ๆ แต่รูปแบบและวิธีการอาจจะยังไม่ได้มีการกำหนดเป็นหลักเกณฑ์หรือเป็นข้อเสนอแนะดังเช่นในสมัยปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่าการเสวนาระหว่างศาสนามีจุดกำเนิดเนื่องมาจากความพยายามของคริสต์ศาสนาที่ต้องการจะมีความสัมพันธ์และเข้าใจศาสนาอื่น การเสวนาระหว่างศาสนาในปัจจุบัน มีจุดกำเนิด สืบเนื่องมาจากการประชุมของมิชชันนารีระดับโลกที่กรุงเอดินเบอระ ในปี ค.ศ. ๑๙๑๐^๑ อันเป็นความเคลื่อนไหวเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างคริสตจักรทั่วโลก โดยมุ่งให้คริสตจักรรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Ecumenical Movement)

เอกสารอ้างอิง

*อาจารย์ประจำภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ได้มีการพูดถึงประเด็นที่มีชนนารีต้องเกี่ยวข้องกับศาสนาอื่น มีการกล่าวถึงหนังสือที่พูดถึงความสัมพันธ์ระหว่างคริสต์ศาสนากับศาสนาฮินดู การประชุมครั้งต่อมาที่เมืองเยรูซาเล็ม (Jerusalem) ในปี ๑๙๒๘ ที่ประชุมได้รับรอง “คุณค่า” ของศาสนาอื่น ๆ และเรียกร้องให้ศาสนิกชนในศาสนาอื่นร่วมมือกันแก้ปัญหาที่เป็นผลกระทบจากความคิดแนววิชาการทางโลกที่ไม่อิงศาสนา (Secularism) : ซึ่งเป็นความคิดที่จะแก้ปัญหาโลกโดยไม่ต้องอาศัยศาสนา^๓ อาจกล่าวได้ว่า การประชุมในลักษณะเช่นนี้เป็น “ต้นเค้า” ของการเสวนาระหว่างศาสนาอย่างเป็นทางการในปัจจุบัน

การเสวนาระหว่างศาสนานั้นอาจเกิดขึ้นระหว่างศาสนิกชนต่างศาสนา (Interreligious Dialogue) หรือในระหว่างศาสนิกชนที่นับถือศาสนาเดียวกัน แต่อยู่คนละนิกาย เช่น คาทอลิก กับโปรเตสแตนต์ พุทธศาสนาเถรวาทกับพุทธศาสนามหายาน เป็นต้น การสนทนาแบบนี้จัดว่าเป็น Intrareligious Dialogue แต่ในสภาพความเป็นจริงแล้ว ประเด็นของปัญหาอยู่ที่ว่าการพูดจา การสนทนาที่เกิดขึ้นสม่ำเสมอ และตลอดมานั้น ลักษณะใดจะจัดเป็นการเสวนาทางศาสนาที่สร้างสรรค์ จนสามารถเรียกได้ว่า เป็นวิธีการศึกษาศาสนา (Methodology) อีกวิธีหนึ่งที่เกิดประโยชน์น่าเชื่อถือ และได้รับการบรรจุให้มีการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาศาสนา

การเสวนาทางศาสนาคืออะไร

ในเบื้องต้นเรามักจะเข้าใจว่า การเสวนาทางศาสนาก็คือการพูดคุยในเรื่องศาสนาระหว่างบุคคล ๒ ฝ่าย เพื่อความเข้าใจที่ดีระหว่างกัน คำจำกัดความนี้มีส่วนถูก แต่ไม่สมบูรณ์ทั้งหมด นั่นคือ การที่บุคคล ๒ ฝ่าย นำข้อมูลทางศาสนามาแลกเปลี่ยน พูดคุย เปรียบเทียบข้อเหมือน หรือข้อต่างที่เราเรียกว่า ศาสนาเปรียบเทียบ (Comparative Religion) ก็อาจจัดว่าเป็นการเสวนาทางศาสนา แต่ความเข้าใจทั่ว ๆ ไปเช่นนี้ไม่ครอบคลุมความหมายทั้งหมดของการเสวนาทางศาสนา กล่าวคือ การศึกษาศาสนาเปรียบเทียบมิใช่การเสวนาทางศาสนาในความหมายที่กำลังจะกล่าวถึงในบทความนี้ เพราะการศึกษาศาสนาเปรียบเทียบเป็นการศึกษาศาสนาที่พยายามใช้เครื่องมือที่เป็น Scientific Method ที่เป็นการศึกษาข้อมูลทางศาสนาแบบภวนิยม (Objective) ให้มากที่สุดโดยไม่ปะปนอารมณ์ ความคิด ความเชื่อที่มีมาก่อนในตัวผู้เรียน (No Presupposition) ซึ่งแน่นอนว่าปัญหาของการศึกษาศาสนาเปรียบเทียบก็คือ ผู้เรียนจะสามารถหลีกเลี่ยงอคติ การเปรียบเทียบที่เกี่ยวข้องกัน ความคิด ความเชื่อในศาสนาใดศาสนาหนึ่งที่ตนนับถือหรือคุ้นเคยอยู่ได้มากน้อยเพียงไร

ในทางตรงกันข้าม การเสวนาทางศาสนาครอบคลุมถึงการแสดงอารมณ์ความรู้สึกและความเชื่อทางศาสนาที่แต่ละ

บุคคลมีอยู่ เครื่องมือของการศึกษาแบบนี้ เป็นแบบอัตนิยม (Subjective) กล่าวคือ การเสวนาทางศาสนานั้นเป็นการที่แต่ละฝ่ายแบ่งปัน หรือแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับข้อยึดเหนี่ยวทางศาสนาที่ตนเชื่อว่าสิ่งนั้นจริง สิ่งนั้นดี มีคุณค่าอย่างลึกซึ้งต่อชีวิตของตนอย่างไร ให้แก่คู่เสวนาให้ได้เรียนรู้^๓ เพราะฉะนั้นการเสวนาทางศาสนา^๔ ไม่หลีกเลี่ยงที่จะพูดถึงความเชื่อที่ต่างกัน และไม่จำเป็นที่จะต้องจบลงด้วยความเห็นที่เหมือนกัน แต่เป็นการเปิดโอกาสให้แต่ละฝ่ายได้เรียนรู้ความเชื่อของกันและกัน (Learn) ขณะเดียวกันก็ได้มีโอกาสพัฒนาการเรียนรู้ (Grow) จนอาจมีการเปลี่ยนแปลง (Change)^๕ ความเข้าใจผิดที่เกิดขึ้นก่อนที่จะได้เสวนากัน การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของคู่เสวนาให้เข้าใจแต่ละฝ่ายดีขึ้น โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเดิมของตนที่มีต่อคู่เสวนาที่ไม่ชัดเจนหรือเข้าใจคลาดเคลื่อน เป็นสิ่งสำคัญที่เป็นคุณประโยชน์ที่เราพึงหวังจากการเสวนาทางศาสนาแต่ละครั้ง

เนื่องจากการเสวนาทางศาสนายอมรับความแตกต่างระหว่างความเชื่อของคู่สนทนา ความกดดัน ความเครียด ความขัดแย้งทางความคิด ความเชื่ออาจเกิดขึ้นได้เสมอในการเสวนา และสิ่งนี้เป็นเครื่องชี้ให้เห็นความสำคัญว่า นักการศาสนาควรได้เรียนรู้ท่าทีและวิธีวางตนก่อนการเสวนาอย่างไรให้สามารถเสวนากันได้อย่างสันติ ท่ามกลางความแตกต่างในเรื่องทัศนคติทางศาสนาที่คู่เสวนาต่างมีอยู่ทั้งสองฝ่าย

การเสวนาทางศาสนาจำเป็นต้องหลีกเลี่ยงสิ่งเหล่านี้

๑. การเสวนาต้องไม่ใช้การประนีประนอมยอมรับการไม่เห็นด้วยและความแตกต่างอย่างสุมสี่สุมห้า หรือสักแต่ว่ารับสิ่งที่ต่างกันนั้นเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง (Lazy Tolerance)^๕ นั่นคือ การเสวนาทางศาสนา จะไม่สนับสนุนความคิดแบบสัมพัทธนิยม (Relativism)

๒. การเสวนาต้องไม่ใช้การเผชิญหน้าแบบศัตรูหรือการโต้เถียงเพื่อเอาชนะ

๓. การเสวนาต้องไม่ใช้การตัดสินคู่เสวนาก่อนการเสวนาจะเกิดขึ้น (Imperialism)^๖ กล่าวคือ ต้องไม่ใช้การเข้าไปเสวนาด้วยความรู้สึกยิ่งใหญ่หรือแม้กระทั่งความรู้สึกต่ำต้อย มีปมต้อยเกี่ยวกับความเชื่อในทางศาสนาของตน ความรู้สึกยิ่งใหญ่ หรือการตัดสินความเชื่อของคู่เสวนา ก่อนที่จะได้เรียนรู้ด้วยการฟัง และการอธิบายจากคู่สนทนานั้น บางครั้งมักแฝงค่านิยมความคิดแบบสัมบูรณ์นิยม (Absolutism) ว่าสัจธรรมของตนเท่านั้นถูกต้องที่สุด สมบูรณ์ที่สุด ดีที่สุด ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสิน และมีอคติต่อคู่เสวนาในที่สุด

๔. การเสวนาไม่ใช่เป็นเพียงการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางศาสนา หรือพูดคุยกันอย่างผิวเผินของศาสนิกสองฝ่าย

๕. การเสวนาต้องไม่มีจุดประสงค์อื่นแอบแฝง (Hidden Agenda) เช่น เพื่อประโยชน์ในการเผยแพร่ศาสนา (Proselytizing)^๗ หรือการล่อลวงให้ได้ศาสนิกชนเพิ่มขึ้น หากเกิดมีการ

เปลี่ยนแปลงใด ๆ เกี่ยวกับความเชื่อ ก็ให้เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ตามกระบวนการของการเสวนา เช่น ถ้าคู่เสวนาเรียนรู้ เข้าใจ และเปลี่ยนแปลงมานิยมชมชอบความเชื่อของอีกฝ่าย การเปลี่ยนแปลงศาสนาในลักษณะนี้อาจเกิดขึ้นได้แต่ต้องมีใช้วัตถุประสงค์หลักเพื่อหาศาสนาเพิ่ม โดยอาศัยการเสวนาทางศาสนาเป็นเครื่องมือ

๖. การเสวนาต้องไม่ใช่ “วิธีการอบเค้ก” ที่ประกอบด้วยเครื่องปรุงหลายอย่างผสมกัน (Baking Method)^๔ ในที่นี้หมายถึง การรวมเอาส่วนดี ๆ ของแต่ละศาสนามารวมอยู่ในศาสนาของตน ทำให้เกิดการปะปนคำสอน ที่เรียกว่า Syncretism หรือจนกระทั่งกลายเป็นความเชื่อศาสนาใหม่ แตกต่างไปจากความเชื่อเดิมของตน การกระทำเช่นนี้เป็นผลเสียต่อการเสวนามากกว่าการสร้างสรรค์ เพราะผู้เสวนาแต่ละฝ่ายจะต้องเป็นตัวแทนที่ซื่อสัตย์ และเป็นพยานต่อความเชื่อของตน ผู้มิได้ประกาศตัวว่านับถือศาสนาใด หรืออยู่กลุ่มใดอย่างแน่ชัดจะไม่สามารถบอกคู่สนทนาได้ว่าอะไรเป็นสิ่งผูกพันลึกซึ้งในศาสนานั้น ที่ตนเห็นว่าดีและมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตถึงแม้ว่าผู้นั้นจะได้ศึกษาความเชื่อทางศาสนาใดศาสนาหนึ่งมาอย่างลึกซึ้งก็ยากที่จะเป็นตัวแทนของศาสนิกในศาสนานั้น ไปเสวนากับอีกฝ่ายหนึ่งได้เพราะผู้นั้นจะขาดการตัดสินคุณค่า (Value Judgement) ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ทางศาสนาที่มีได้เฉพาะศาสนิกในศาสนานั้นเท่านั้น

การเสวนาทางศาสนาเป็นสิ่งจำเป็นในยุคโลกาภิวัตน์

การกล่าวเบื้องต้นว่าการเสวนาทางศาสนาคืออะไรและมีประโยชน์นั้น อีกนัยหนึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็น “ที่” ของการเสวนาทางศาสนา ที่หลีกเลี่ยงทั้งลัทธิบูรณนิยม (Absolutism) และสัมพัทธนิยม (Relativism) ขณะเดียวกันก็ได้ชี้ให้เห็น “ที่” ของการเสวนาทางศาสนาว่า อยู่ในตำแหน่งของความเชื่อทางศาสนาแบบ “พหุนิยม” (Religious Pluralism)^๙ นั่นคือการยอมรับว่า ในโลกนี้มีศาสนาอยู่หลายศาสนา ความเชื่อทางศาสนาในโลกนี้มีมากกว่าหนึ่งความเชื่อ และแต่ละศาสนาในหลาย ๆ ศาสนานั้นต่างก็มีวิธีการแก้ไขปัญหาของมนุษย์ตามแนวทางของตน จุดหมายสูงสุดของความเชื่อศาสนาในลักษณะที่เป็นพหุนิยม (Pluralism) นี้อาจเป็นจุดเดียวกันหรือไม่เป็นสิ่งเดียวกันก็ได้ กล่าวคือ สัจธรรมสูงสุด (Ultimate Reality) อาจเป็นสิ่งเดียวกัน เช่น อาจเป็นพระเจ้าองค์เดียวกัน หรือเป็นคนละสิ่งที่ไม่เหมือนกัน* ประเด็นสำคัญของพหุนิยมทางศาสนา (Religious Pluralism) อยู่ที่การยอมรับ “ความหลากหลาย” ของศาสนาที่มีมากกว่าหนึ่ง ความหลากหลายเหล่านี้ แน่นนอนว่าอาจเป็นเครื่องชี้ให้เห็น “ความแตกต่าง” ดังเช่น John Hick^{๑๐} นักวิชาการปรัชญาศาสนาชาวอังกฤษ ได้ชี้ให้เห็นลักษณะแตกต่างที่สำคัญ ๆ ของศาสนาในโลกนี้

* Religious Pluralism จึงอาจต่างจาก Prerennial Philosophy กล่าวคือปรัชญาแบบหลังนี้เน้นว่าความเชื่อในศาสนาแต่ละศาสนาอาจมีหนทางในการปฏิบัติต่างกันแต่ก็จะนำไปสู่สัจธรรมเดียวกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดูรายละเอียดในงานของ Streng, Understanding Religious Life. 239.

เป็น ๓ กรณี ได้แก่ กรณีที่ ๑ ศาสนาแต่ละศาสนา มีประสบการณ์ต่อสิ่งสูงสุดต่างกันในขณะที่เป็นบุคคล (Personal) เช่น ศาสนาคริสต์ อิสลาม ฯลฯ เป็นความสัมพันธ์กับสิ่งสูงสุดในรูปของพระเจ้า และลักษณะที่ไม่ใช่บุคคล (Nonpersonal) เช่น นิพพานในศาสนาพุทธ เต๋าในศาสนาเต๋า เป็นต้น กรณีที่ ๒ ศาสนาต่าง ๆ แตกต่างกันด้วยหลักการคำสอนทางศาสนาและปรัชญา โดยเฉพาะเงื่อนไขที่ต่างกันในเรื่องการพัฒนาคำสอนทางประวัติศาสตร์และทางวัฒนธรรม และกรณีสุดท้ายเนื่องจากความเชื่อในแต่ละศาสนามีจุดสูงสุดทางศาสนาแตกต่างกัน แต่ละศาสนาจึงกำหนดให้ศาสนิกของตนมีกฎ การปฏิบัติ พิธีกรรม ที่ตอบสนองต่อความเชื่อนั้นต่างกันด้วย

เมื่อกล่าวถึงจุดนี้ เราอาจเห็นคล้อยได้ว่า ศาสนาต่าง ๆ ในโลกนี้มีความแตกต่างและมีเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละศาสนา และการเสวนาทางศาสนา รับรองลักษณะ “ความเป็นพหุ” ของความเชื่อด้วยเช่นกัน นั่นคือ ยอมรับว่ามี “ความหลากหลาย” มีความแตกต่างกัน มีหลาย ๆ ศาสนาในโลกนี้ การยอมรับความแตกต่างเรื่องความเชื่อ และการปฏิบัติของศาสนาที่หลากหลายนี้มีความสอดคล้องกับลักษณะโลกาภิวัตน์ของมนุษย์โลก กล่าวคือ ลักษณะหนึ่งของโลกาภิวัตน์คือการยอมรับความหลากหลายของวัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนา เราไม่สามารถทำให้ทุกคนมีวัฒนธรรม หรือมีความเชื่อทางศาสนาเป็นหนึ่งเดียวได้ เราต้องยอมรับ

“การมีอยู่” ของความแตกต่างที่มาจากวัฒนธรรมและความเชื่อที่หลากหลายนั้น ด้วยการติดต่อสื่อสาร การคมนาคมได้ทำให้ความหลากหลายมาอยู่ใกล้ชิดกัน สัมพันธ์กัน มีความเป็น “โลกเดียว” (Global) แต่ขณะเดียวกันลักษณะของโลกาภิวัตน์ก็ยังเพิ่มพูนความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน การมีวัฒนธรรมท้องถิ่น ตาม “เฉพาะท้องถิ่น” (Local) อีกด้วยการเสวนาทางศาสนาก็เช่นกัน ขบวนการของการเสวนาเป็นการยอมรับ “การมีอยู่” ของศาสนาในโลกที่เสนอวิธีที่มีคุณค่าทางจิตวิญญาณต่อศาสนิกของแต่ละศาสนาว่ามีมากกว่าหนึ่ง ขณะเดียวกันก็ยอมรับความแตกต่าง และความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนของแต่ละศาสนานั้น เป็นการยอมรับความหลากหลาย แต่ความหลากหลายและความแตกต่างกันนี้ก็สามารนำไปสู่ความเข้าใจ และความร่วมมือให้เกิดเอกภาพขึ้นได้ (Unity Amid Diversity) ด้วยเหตุผลเช่นนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า การเสวนาทางศาสนาไม่ว่าในระหว่างบุคคลต่างศาสนาหรือกลุ่มคนในศาสนาเดียวกันแต่ต่างนิกาย เป็นวิธีการเรียนรู้ทางศาสนาที่เหมาะสมกับยุคโลกาภิวัตน์อีกวิธีหนึ่ง ปัญหาอยู่ที่ว่าเราจะมีท่าทีหรือกรอบที่เหมาะสม

อย่างไรที่จะเสวนากัน ทั้ง ๆ ที่มีความแตกต่างกันทางความคิด และให้สามารถเกิดการเสวนาที่แสดงออกมาโดยการพูด การฟัง และการปฏิบัติให้เกิดความเข้าใจและเกิดสันติสุขมากที่สุด

จุดนัดพบเบื้องต้นของการเสวนาทางศาสนา

ได้กล่าวไว้ในตอนต้นถึงทัศนคติเกี่ยวกับการเสวนาทางศาสนาว่าควรหลีกเลี่ยงอันตรายบางประการ เช่น การหลีกเลี่ยงการใช้มาตรฐานความเชื่อ การปฏิบัติของฝ่ายหนึ่งเป็นเกณฑ์ในการตัดสินความเชื่อของผู้อื่น (Imperialism) การตัดสินเช่นนี้เกิดขึ้นเนื่องจากมั่นใจว่า ลัทธิธรรมที่ได้รับอ้างอิงเกี่ยวกับความเชื่อของตนนั้นถูกที่สุด และสมบูรณ์ที่สุด (Absolutism) นั่นคือ คู่สนทนาจะต้องมีใจกว้างที่จะให้โอกาสและรับฟังความเชื่อที่แตกต่างจากความเชื่อของตนได้ ขณะเดียวกันคู่เสวนาจะต้องมีจุดยืน และเป็นตัวแทนของความเชื่อที่บุคคลนั้นนับถืออยู่ ข้อตกลงทั้งสองประการนี้ดูเหมือนจะขัดแย้งในตัวเอง แต่ก็เป็นข้อเสนอแนะที่สำคัญ ก่อนที่บุคคลจะเสวนาทางศาสนา กล่าวคือ การเสวนาทางศาสนาแต่ละครั้งมิใช่คำตัดสินสุดท้ายที่จะใช้ตัดสินความเชื่อที่แตกต่างของบุคคลอื่นว่าผิดว่ามีจุดด้อยและข้อบกพร่อง เพราะการที่คู่เสวนาพยายามที่จะอธิบายลัทธิธรรมที่ตนเชื่อและให้เหตุผลว่าทำไมลัทธิธรรมนี้จึงมีความสำคัญ มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของตนอย่างยิ่ง และคิดว่าน่าจะสำคัญและจำเป็นสำหรับอีกฝ่ายหนึ่งด้วยนั้นเป็นการย้ำจุดยืนที่เชื่อลัทธิและการเป็นตัวแทนของศาสนาที่ตนนับถือ แต่ขณะเดียวกันก็ไม่ได้หมายความว่าคู่สนทนาจะตัดสินผู้อื่นก่อนที่เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้อธิบายความเชื่อและความแตกต่างจากมุมมองของคู่เสวนา

อีกฝ่ายหนึ่ง คำพูดที่ว่า “ฉันมีคำตอบสุดท้ายที่สมบูรณ์ที่สุดที่ได้รับมา และผู้เปิดเผยัจฉธรรมในศาสนาของฉัน ต้องการให้ฉันใช้ความเชื่อที่ได้รับการเปิดเผยมานี้ตัดสินัจฉธรรมของเธอ”^{๑๑} ลักษณะการตัดสินจากคำกล่าวนี้มิได้เป็นโอกาสให้คู่เสวนาได้มีโอกาสอธิบายความเชื่อของตน แต่เป็นการตัดสินความเชื่อของผู้อื่นเรียบร้อยแล้วว่าไม่สมบูรณ์เท่าความเชื่อที่ถูกต่องที่สุดของตน การมีทัศนคติเช่นนี้ไม่เป็นผลดีต่อความเข้าใจอันดีระหว่างศาสนา แต่จะก่อให้เกิดความขัดแย้งอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

นอกจากนี้ คู่สนทนาจำเป็นจะต้องมีความเข้าใจที่ถูกต่องและใจกล้าพอที่จะวิพากษ์วิจารณ์ความเชื่อและการปฏิบัติในศาสนาของตนอย่างตรงไปตรงมา (Self-Critical)^{๑๒} และซื่อสัตย์อีกด้วย การกล้าสำรวจข้อบกพร่องและวิจารณ์ เพื่อปรับปรุงการประพฤติปฏิบัติบางประการยิ่งจะทำให้ศาสนาของตนมั่นคงมากขึ้น คำแนะนำในข้อนี้จะไม่ขัดแย้งกับการรักษาเอกลักษณ์ความเชื่อของศาสนาของตน กล่าวคือ การกล้าวิจารณ์อาจปรากฏในรูปการตีความคำสอนใหม่หรือมองความเชื่อ และการปฏิบัติจากแง่มุมใหม่ ซึ่งอาจเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน ซึ่งแน่นอนว่าการตีความคำสอนในศาสนาของตนนี้ จะต้องไม่ขัดหลักความเชื่อประการสำคัญที่บันทึกอยู่ในพระคัมภีร์นั่นเอง เมื่อคู่สนทนาไม่มีอคติ ไม่ว่าจะในแง่ลบหรือบวกเกี่ยวกับความเชื่อในศาสนาของตนแล้ว การ

เสวนาระหว่างศาสนานั้น จะดำเนินไปด้วยความซื่อสัตย์และ
 ใจตรงกัน (Honesty and Sincerity)^{๑๓} ซึ่งจะนำไปสู่ความ
 เชื่อมมั่น (Trust) ความไว้วางใจในความจริงใจของคุณเสวนา
 ที่จะเสวนาเพื่อประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ เนื่องจากอุปสรรค
 ที่สำคัญที่ขัดขวางขบวนการเสวนาทางศาสนาก็คือ ความไม่
 วางใจซึ่งกันและกันว่าเมื่อเปิดใจพูดกันอย่างตรงไปตรงมาแล้ว
 ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะถือโอกาสนำข้อมูลที่ได้จากการเสวนาไป
 เป็นประโยชน์ในการเผยแพร่ศาสนาเพื่อเพิ่มจำนวนศาสนิก
 ในภายหลัง ถ้าการเสวนาเริ่มต้นด้วยความวางใจและจริงใจแล้ว
 การเสวนาก็จะประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ข้อควรตระหนักที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ เมื่อเริ่มต้น
 เสวนานั้นทั้งสองฝ่ายต้องมีความต้องการที่จะเสวนาซึ่งกัน
 และกัน^{๑๔} มิฉะนั้นการเสวนาจะเป็นเพียงการสัมภาษณ์
 ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือเป็นเพียงการแลกเปลี่ยนข้อมูลทาง
 ศาสนาธรรมดา ๆ เท่านั้น หัวข้อที่จะนำมาเสวนาก็ควรอยู่ใน
 ระดับเดียวกัน คือถ้าจะเสวนากันในเรื่องหลักความเชื่อ
 อีกฝ่ายหนึ่งจำเป็นต้องเสวนาด้วยหลักความเชื่อตามคัมภีร์ด้วย
 หรือจะเสวนาในระดับความเชื่อหรือข้อปฏิบัติที่แพร่หลาย
 ในหมู่ศาสนิก (Popular Belief and Practice) อีกฝ่ายก็ไม่ควร
 นำความเชื่อที่อยู่ในระดับทฤษฎีมาเสวนา การกล่าวเช่นนี้
 มีจุดประสงค์เพื่อป้องกันมิให้เกิดความเข้าใจผิดที่จะเสียเวลา
 ได้เถียงในลักษณะที่เป็นการพูด “คนละเรื่องเดียวกัน” นั่นเอง

จากประเด็นข้างต้นนี้จะชี้ให้เห็นว่า การเสวนาทางศาสนาสามารถทำได้กับบุคคลทุกระดับ นับตั้งแต่นักวิชาการทางศาสนาด้วยกันเองจนถึงระดับชาวบ้านที่ไม่เชี่ยวชาญเรื่องคัมภีร์แต่ได้ปฏิบัติจริง ๆ ตามความเข้าใจของตนก็สามารถเสวนาแสดงความเชื่อของตนให้อีกฝ่ายรู้และเข้าใจกันได้

การเสวนาทางศาสนาแบบต่าง ๆ^{๑๕}

๑. การเสวนาในระดับความเชื่อตามคัมภีร์ (Dialogue of Study)
๒. การเสวนาโดยเน้นประสบการณ์ทางศาสนาและการปฏิบัติ (Dialogue of Prayer)
๓. การเสวนาเพื่อชีวิตโดยเน้นการแก้ปัญหา (Dialogue of Life)

การเสวนาในแบบที่หนึ่ง มักเป็นการเสวนาในระดับนักวิชาการที่ต้องการเรียนรู้เข้าใจความเชื่อของอีกฝ่ายหนึ่ง โดยเฉพาะในระดับที่เป็นทางการ มีการอ้างถึงคัมภีร์ เป็นต้น การเสวนาลักษณะนี้เป็นการเสวนาเพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจทางปัญญา ซึ่งอาจนำไปสู่การร่วมมือในทางปฏิบัติได้

การเสวนาแบบที่สองนี้ เป็นการเสวนาโดยการทดลองปฏิบัติ เริ่มด้วยการใช้ความรู้สึกจินตนาการอย่างเห็นอกเห็นใจ (Sympathetic Imagination) แล้วทดลองปฏิบัติว่า ถ้าเชื่ออย่างนี้แล้วการปฏิบัติจะเป็นอย่างไร เช่น ใช้วิธี “การก้าวข้ามไปเยี่ยมประสบการณ์” (Passing Over) ของ John Dune^{๑๖}

ไปร่วมลองปฏิบัติถือศีลอดกับเพื่อนชาวมุสลิมเพื่อเรียนรู้ให้เข้าใจความสำคัญของความเชื่อมั่นด้วยการปฏิบัติจริง ๆ (แต่ไม่เปลี่ยนแปลง) เพื่อให้เข้าใจว่าที่เพื่อนชาวมุสลิมสามารถปฏิบัติเช่นนี้ได้ มีความเชื่อ ความศรัทธาหลักข้อใด มีแรงจูงใจที่สำคัญอย่างไร ที่ทำให้ชาวมุสลิมมีศรัทธาปฏิบัติศีลอดเช่นนี้ได้ เมื่อได้ให้วิธีลองจินตนาการ และลองร่วมปฏิบัติจริงจนเข้าใจความเชื่อหรือข้อยึดเหนี่ยว ที่เกี่ยวเนื่องกับความเชื่อเรื่องสวรรค์สูงสุด ที่เป็นแรงจูงใจให้ปฏิบัตินั้นแล้วจึง “ก้าวกลับมายังประสบการณ์ศาสนาเดิม” (Passing Back) กลับมาปฏิบัติศาสนาเดิมของตน วิธีนี้เป็นการเสวนาด้วยการจินตนาการ และการร่วมปฏิบัติกิจกรรมที่อาจทำให้เข้าใจประสบการณ์ทางศาสนาและเข้าใจสวรรค์สูงสุดหรือจุดหมายปลายทางในศาสนาของคู่เสวนามากยิ่งขึ้น ตัวอย่างอีกประการหนึ่ง ได้แก่ การร่วมกิจกรรม “รถเที่ยงคืน” (Midnight Bus) ที่จัดโดยองค์กรคริสต์ศาสนาชื่อดีอาโคนี (Deakonie) ที่ประกอบด้วยอาสาสมัครชาวคริสเตียนและมิใช่คริสเตียน ขับรถตระเวนไปในย่านต่าง ๆ แก่ผู้ไร้ที่อยู่ (Homeless People) เพื่อประทังความหิวและหนาว กิจกรรมนี้อาสาสมัครที่มีใช่คริสเตียนสามารถร่วมประสบการณ์และเรียนรู้แรงจูงใจที่อาสาสมัครคริสเตียนที่สละความสุขและเสี่ยงอันตรายในท่ามกลางอากาศหนาวเย็น เพื่อออกไปช่วยบรรเทาทุกข์ผู้อื่น เพราะต้องการ “แบกไม้กางเขน” (Carry the Cross) เลียนแบบความเสียสละและรับใช้ผู้อื่นของพระเยซู เป็นต้น

การเสวนาแบบสุดท้าย เป็นการเสวนาโดยเน้นการแก้ปัญหา ที่ทุกคนไม่ว่าจะเป็นศาสนิกชนของศาสนาใดก็ตาม กำลังเผชิญอยู่ เช่น ทุกคนในโลกนี้กำลังเผชิญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหาสงครามนิวเคลียร์ ปัญหายาเสพติด ปัญหาสิทธิมนุษยชน เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาสำคัญเร่งด่วนและทำทลายบทบาทของศาสนาให้มีส่วนร่วมแก้ไข ศาสนิกในแต่ละศาสนาควรได้เสวนากันด้วยการมองสภาพปัญหาสาเหตุ ได้หาวิธีแก้ปัญหาโดยวิถีทางตามคำสอนของศาสนาของตน แล้วร่วมมือกันแก้ไขปัญหาที่ทุกคนเผชิญอยู่ดังกล่าว ตัวอย่างของการเสวนารูปแบบนี้ ได้แก่ การร่วมกิจกรรม “ธรรมยาตรา” ที่ร่วมจัดโดยพระสงฆ์ นักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และ NGO เป็นการเดินรอบทะเลสาบสงขลา เพื่อกระตุ้นให้ชาวบ้านและผู้เกี่ยวข้องตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมรอบทะเลสาบสงขลา ผู้ร่วมกิจกรรมเป็นทั้งพระสงฆ์ ชาวพุทธ คริสเตียน มุสลิม และผู้ไม่นับถือศาสนา ในการเดินพระสงฆ์ จะหยุดรับอาหารบิณฑบาต ฉัน สวดมนต์ ทำสมาธิ สมาธิ ในกิจกรรมนี้ก็จะมีส่วนร่วมตั้งแต่สังเกต ร่วมอยู่ในกิจกรรมร่วมพูดคุย ฟัง ชักถาม ซึ่งอาจมีข้อธรรมรวมอยู่ด้วย กิจกรรมในลักษณะนี้จัดว่าเป็นการเสวนาทางศาสนาที่รวมการนำคำสอน การปฏิบัติศาสนพิธี และการร่วมกันลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาที่คนส่วนใหญ่กำลังเผชิญอยู่ การเสวนานี้ก็จะบรรลุจุดประสงค์อย่างน้อยก็ได้แก่ ความเข้าใจและความร่วมมือซึ่งกันและกัน ระหว่างศาสนา สามารถนำความแตกต่างทางคำสอนมาร่วม

ทำประโยชน์ให้มนุษยโลกได้มากที่สุด

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการเสวนาแบบที่หนึ่งอาจถูกมองว่า เป็นงานของนักวิชาการบน “หอคอยางาข้าง” ได้แต่คิดไม่ได้ปฏิบัติ แต่ก็ยังเป็นรูปแบบของการเสวนาสำคัญ เพราะในการเสวนาแบบที่สอง และสามนั้น ลงมือปฏิบัติแต่ก็ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจของการเสวนาแบบแรกมาเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การเสวนาทางศาสนาเป็นสิ่งจำเป็นและเหมาะสมกับสังคมไทยหรือไม่

การเสวนาทางศาสนาในประเทศไทยเป็นสิ่งจำเป็นเนื่องด้วยความจริงที่ว่าสังคมไทยอยู่ใต้อิทธิพลของโลกาภิวัตน์ได้รับอิทธิพลจาก “ความเป็นโลกเดียวกันนี้” สังคมไทย ซึ่งมีรากฐานมาจากพุทธศาสนา ไม่อาจแยกตัวไม่เกี่ยวข้อง กับศาสนิกของศาสนาอื่น ศาสนิกชนไทยจึงควรต้องเตรียมทัศนคติ และทำที่ที่เหมาะสมในการมีปฏิสัมพันธ์กับศาสนิกชนของศาสนาอื่น นอกจากนี้เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์บางประการ ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่จะมีการเสวนาระหว่างศาสนาด้วย กล่าวคือ ในความรู้สึกของคนไทยบางกลุ่มอาจมีความเคลือบแคลงสงสัย อยู่ในส่วนลึกเกี่ยวเนื่องจากความพยายามในการเผยแพร่ของศาสนาบางศาสนา คนไทยบางส่วนยังคงหวาดระแวง และไม่มั่นใจที่จะร่วม “เสวนาระหว่างศาสนา” กับศาสนาอื่น ๆ โดยเฉพาะศาสนาที่เคยถูกกล่าวอ้างว่าอาจมีจุดประสงค์อื่น

เคลือบแฝงมาในรูปของการเรียนรู้ ในรูปของความพยายามที่จะเข้าใจศาสนาและวัฒนธรรมไทย ความรู้สึกเช่นนี้น่าจะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นความ “จำเป็น” ที่น่าจะมีการเสวนาระหว่างศาสนาพุทธและศาสนานั้น ๆ ด้วยความจริงใจ หรือให้ได้มีโอกาสเสวนาข้อสงสัย และเรียนรู้วิธีการของกันและกัน เพื่อขจัดความระแวงและเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง

นอกจากนั้น ถึงแม้ว่าจะมีหลายฝ่ายกล่าวว่สังคมไทยและศาสนาพุทธมีเอกลักษณ์เฉพาะตน ที่ไม่ปรากฏการแบ่งแยกเป็นกลุ่มความเชื่อหลายกลุ่มหลายนิกายมากนัก อาจไม่จำเป็นจะต้องมีกิจกรรมในลักษณะสากลสัมพันธ์ภาพ (Ecumenical Movement) เช่นเดียวกับบางศาสนาประกอบกับสังคมไทยค่อนข้างมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา และมีความสงบสุขในระดับพอสมควร จึงไม่จำเป็นจะต้องมีการเสวนาระหว่างศาสนา เพราะเกรงว่าการเสวนาจะนำผลร้ายมากกว่าผลดี เนื่องจากการเสวนาอาจจะเป็นการไปจี้จุดสงสัย จี้จุดของความหวาดระแวงนั้น สังคมไทยก็ยังน่าทบทวนความเข้าใจเรื่องคุณประโยชน์ของการจัดให้มีการเสวนาทางศาสนา ดังเช่นตัวอย่างจากเหตุการณ์เมื่อประมาณปลายปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ที่ได้มีความพยายามขององค์กรศาสนาหนึ่งจะจัดให้มีการสัมมนาระหว่างศาสนาพุทธกับอีกศาสนาหนึ่งจากประเทศอินเดียแต่ได้ระงับไป เนื่องจากความสงสัยในพฤติกรรมของมูลนิธิต่างประเทศที่เป็นผู้จัดนี้ โดยเกรงว่าอาจจะใช้ประเทศไทยเป็นเวทีที่จะสร้างความขัดแย้งระหว่างศาสนา เพื่อหวังผล

ประโยชน์บางอย่าง ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องความสงสัยเจตนาของผู้จัด มิได้เป็นประเด็นที่จะอภิปรายในที่นี้ แต่ประเด็นที่สำคัญที่ต้องการชี้ให้เห็นก็คือ การให้สัมภาษณ์ของข้าราชการในระดับผู้บริหารของไทย ที่ให้สัมภาษณ์ว่า “การที่จะมาจัดสัมมนาระหว่างศาสนาไม่มีใครทำกัน จะเป็นจุดล่อแหลมให้เกิดความขัดแย้งขึ้นได้”^{๑๘} คำให้สัมภาษณ์นี้ สะท้อนให้เห็นถึงความไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของการเสวนาระหว่างศาสนาที่แท้จริง และยังสะท้อนถึงความหวาดระแวงอย่างแพร่หลายเกี่ยวกับผลเสียที่อาจสืบเนื่องจากการเสวนาทางศาสนาใด ๆ ในประเทศไทย นอกจากนี้ความขัดแย้งและไม่เข้าใจกันในหมู่พุทธศาสนิกชนด้วยกันเองในปัจจุบัน เช่น กรณีธรรมกาย และไม่ใช้ธรรมกาย ก็เป็นความจำเป็นที่ใช้ประโยชน์ของการเสวนาทางศาสนามาช่วยผ่อนคลายความขัดแย้งในเรื่องความแตกต่างทางความคิดดังกล่าว จากตัวอย่างที่ยกขึ้นมากล่าวนี้ เป็นเครื่องชี้ให้เห็นความจำเป็นเร่งด่วนที่น่าจะมีการทำความเข้าใจในเรื่องหลักการ วัตถุประสงค์ คุณประสงค์ ทำที่และทัศนคติที่ควรจะมีในระหว่างศาสนาให้แพร่หลายในหมู่นักศึกษาและประชาชนทั่วไป เพราะการเข้าใจผิดและการหวาดระแวงไม่ไว้วางใจกันระหว่างศาสนาอาจนำไปสู่ความไม่สงบสุขของสังคมโดยรวม

กล่าวโดยสรุป การเสวนาทางศาสนาแต่ละครั้งอาจมิใช่ข้อยุติสุดท้าย และไม่อาจสามารถคาดหวังถึงผลสำเร็จที่จะเกิดขึ้นได้ทั้งหมด เนื่องจากความซับซ้อนของตัวขบวนการ

การเสวนาทางศาสนาเอง และเนื่องจากความเกี่ยวข้องในเรื่อง ธรรมชาติ อันประกอบด้วยอัตราของมนุษย์เองทำให้การเสวนา ทางศาสนาได้รับการมองว่า เป็นขบวนการที่ยากจะเกิดขึ้น และให้ผลดีตามที่ต้องการได้ แต่น่าจะเป็นสิ่งที่ทำทายเป็นสำหรับ นักวิชาการทางศาสนาและผู้มีจิตใจกว้างที่จะยอมรับ **“ความ หลากหลาย และความแตกต่าง”** หันมาใช้วิธีการ และ ประโยชน์ของการเรียนรู้แล้วเข้าใจศาสนาโดยการเสวนา ระหว่างศาสนา ให้มีส่วนช่วยแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ วิธีเสวนาระหว่างศาสนาที่เคยมีมาแล้วในอดีตอย่างไม่เป็นทางการ สมควรที่จะได้รับการสนับสนุนให้มีการศึกษา ทั้งในภาคทฤษฎี และปฏิบัติให้ถูกต้องอย่างเป็นทางการต่อไป

เอกสารอ้างอิง

๑. S. Wesley Ariarajah, (๑๙๙๑). **“Interfaith Dialogue”** Dictionary of Ecumenical Movement ed. By Nicholas Lossky, Grand Rapids : William B. Eerdmans Publishing Company, 218-2.
๒. Ariarajah, 282.
๓. Frederick J. Streng. (1985). Understanding Religious Life, (Third Edition), California : Wadsworth Publishing Company, 235.

๔. Leonard Swidler (ed.). (1987). **“Interreligious and Interideological Dialogue : The Matrix for all Systematic Reflecttion Today”**, Toward a Universal Theology of Religion, New York : Orbis Books, 6.
๕. Brenan R. Hill, Paul Knitter and William Madges. (๑๙๙๐). Faith, Religion and Theology, Connecticut : Twenty-Third Publications, 195.
๖. Hill and Others, 196.
๗. Paul Mojzes. (1989). **“The What and the How of Dialogue”**, Inter-Religious Dialogue ed., by M. Darrol Bryant and Franf Flinn, New York : Paragon House, 1989, 199.
๘. Hill and Others, 195.
๙. Maurice Friedman, **“The Dialogue of Touchstones as an Approach to Interreligious Dialogue.”** (1989). Dialogue and Syncretism : An Inter-disciplinary Approach. ed. By Jerald D. Gort and Others, Michigan : William B. Eerdmans Publishing Company, 76.
๑๐. John Hick. (1981). Philosophy of Religion. New Delhi : Prentice Hall of India, 128-9.
๑๑. Hill and Other, 210.
๑๒. Swidler, 15.
๑๓. Swidler, 14.
๑๔. Mojzes, 24.
๑๕. Hill and Others, 203-4.
๑๖. Hill and Others, 207-8.
๑๗. มติชน. พุทธที่ ๑๕ พฤษจิกายน ๒๕๓๘.

Vatican Council II
And The Program for Peace
Prof. Kirti Bunchua

Abstract

The Vatican Council II took place during 4 years (1985-8). The voluminous documents of the Council are not easy to be understood by the outsiders. A lot of programs have been springing from the documents and the spirit of the Council. The Program for Peace is one of them and it is one of the most controversial programs about the real intention. There are some ambiguous words and phrases which need to be discussed and clarified. This paper tries to do it in the Spirit of this same Council. Father Marcello Zago, the Secretary General of the Pontifical Secretariat for the Non-Christians, I think, is one of those who understand clearly the Spirit of the Council. I follow him and I think that his directives should be the right way for Peace.

บทที่ ๓

ศาสนพุทธ

รวบรวมโดย พันเอก ต่อพรต เจนการ
รองผู้อำนวยการกองศาสนาจารย์ กรมเสนาธิการ
สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

ประวัติพระพุทธศาสนา

พระพุทธเจ้าพระนามเดิม “สิทธัตถะ” เป็นโอรสของพระเจ้าสุทโธทนะและพระนางสิริมหามายา แห่งกรุงกบิลพัสดุ์ นครหลวงของแคว้นสักกะ ทางอินเดียภาคเหนือ พระองค์ประสูติที่ “ปาลุมพินี” อันตั้งอยู่แดนต่อแดนระหว่างกรุงกบิลพัสดุ์ และกรุงเทวทหะ ซึ่งปัจจุบันตั้งอยู่ในเขตประเทศเนปาล เรียกว่า “ลุมพินี”

เมื่อเจริญวัย ทรงได้รับการศึกษาศิลปะวิทยาอย่างดี เมื่อพระชนมายุ ๑๖ ปี ทรงอภิเษกสมรสกับเจ้าหญิงยโสธรา หรือพิมพา แห่งกรุงเทวทหะ เมื่อพระชนม์ ๒๙ ปี ทรงได้พระโอรสพระนามว่า “ราहुล”

ในปีที่ ๒๙ แห่งพระชนมายุนี้เอง ได้เสด็จออกทรงผนวชเพื่อแสวงหาการตรัสรู้สัจธรรมเพื่อพ้นจากความเวียนว่ายตายเกิด และเพื่อสั่งสอนให้ได้ตรัสรู้ตาม ครั้งแรกทรงศึกษาจากอาหารดาบสและอุทกดาบส แต่ไม่ทรงเห็นด้วย จึงทรงค้นคว้าและปฏิบัติด้วยพระองค์เองต่อไปทรงบำเพ็ญเพียร

อย่างหนัก ครั้งแรกทรงทดลองวิธีทรมานพระองค์ตามแบบนักบวชในครั้งนั้น ในที่สุดทรงพบว่ามิใช่ทางที่ถูก จึงทรงฝึกฝนอบรมทางจิต และได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ใน ๖ ปีต่อมา คือเมื่อพระชนมายุได้ ๓๕ พรรษา ณ โคนไม้โพธิ์ ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม ปัจจุบันเรียกว่าตำบลพุทธคยา แคว้นพิหารของอินเดีย จากนั้นทรงเสด็จไปแสดงธรรมครั้งแรกแก่เหล่าปัจฉิมวัคคีย์ทั้ง ๕ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้กรุงพาราณสี ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ เรียกว่า **ธรรมจักรกัปปวัตตสูตร** ในขณะที่ทรงแสดงธรรมนั้น **“โกณฑัญญะ”** ได้ดวงตาเห็นธรรม ต่อมาท่านอื่น ๆ ก็ได้รับการเทศนาสั่งสอน เบ็ดเตล็ด และได้ดวงตาเห็นธรรมหมดทุกรูป ครั้นแล้วจึงทรงแสดง **“อนันตลักขณสูตร”** เพื่อชี้ลักษณะที่เป็น **“อนัตตา”** จะได้คลายความติดอัตตา หรืออาตมันตามแบบพราหมณ์ ภิกษุทั้ง ๕ รูป ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ สถานที่แสดงธรรมจักรในปัจจุบันเรียกว่าสารนาถ อยู่ในแคว้นอุตตรประเทศอินเดีย

ทรงแสดงธรรมและบัญญัติพระวินัย ประดิษฐานพระพุทธศาสนา มีภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา คือนักบวชชายหญิง และสาวกที่เป็นคฤหัสถ์ชายหญิงมากมาย เป็นเวลา ๔๕ ปี ก็ได้ปรินิพพาน ณ ป่าไม้สาละใกล้กรุงกุสินารา ในปัจจุบันเรียกว่ากุสินคร ทรงสอนให้ถือพระธรรมวินัยเป็นพระศาสดาแทนพระองค์

พระองค์ไม่สอนศาสนาโดยตั้งพระองค์เป็นจุดศูนย์กลาง แต่ตั้งพระธรรมเป็นศูนย์กลาง พระธรรมคือความจริง ความถูกต้อง ความตรง ที่ทรงนำสั่งสอน มิได้ทรงสั่งสอนด้วยการเดา แต่ทรงประพฤติปฏิบัติได้ผลประจักษ์แจ้งในความจริงนั้น ๆ มาแล้วจึงนำมาสั่งสอน

พระองค์ไม่ทรงสอนเรื่องเทวดาสวรรค์โลก และไม่เรียกร้องความเคารพนับถือ กลับทรงแสดงว่าผู้บูชาพระองค์ด้วยวัตถุ เช่น รูปเทียน ดอกไม้ ไม่ชื่อว่าบูชาด้วยบูชาอย่างยิ่ง ผู้ใดประพฤติตนดีตามธรรมะ ผู้นั้นจึงชื่อว่าบูชาพระองค์ด้วยบูชาอย่างยิ่ง เป็นการเน้นให้เห็นความสำคัญที่ความประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน กล่าวอย่างสั้น ๆ เหตุการณ์ในพระชนม์ชีพของพระองค์ก็คือ

๑. ประสูติ ก่อนพุทธศักราช ๘๐ ปี ณ ปาลุมพินี ซึ่งในปัจจุบันเรียกว่าลุมพินี ตั้งอยู่ในประเทศเนปาล ในวันวิสาขบูชาปุณณมี คือ วันพระจันทร์เต็มดวงแห่งเดือนเวสสาขะ (เทียบด้วยวันกลางเดือน ๖ ของไทย)

๒. ตรัสรู้ ก่อนพุทธศักราช ๔๕ ปี ณ โคนไม้โพธิ์ ตำบลอรุเวลาเสนานิคม ซึ่งปัจจุบันเรียกว่าพุทธคยา ตั้งอยู่ในแคว้นพิหารประเทศอินเดีย ในวันวิสาขบูชาปุณณมีเช่นเดียวกับวันประสูติ เป็นแต่ต่างปีกัน

๓. แสดงธรรมครั้งแรก ในปีที่ตรัสรู้นั่นเอง ห่างจากวันตรัสรู้ ๒ เดือน ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายะ ใกล้กรุงพาราณสี ซึ่งในปัจจุบันเรียกว่าสารนาถ ตั้งอยู่ในแคว้นอุตตรประเทศ

อินเดีย ในวันอาสาฬหบูชา คือ วันพระจันทร์เต็มดวงแห่งเดือนอาสาฬหะ (เทียบด้วยวันกลางเดือน ๘ ของไทย)

๔. **ปริณิพพาน** ก่อนพุทธศักราช ๑ ปี ณ ป่าไม้สาละ ใกล้กรุงกุสินารา ซึ่งในปัจจุบันเรียกว่ากุสินคร ตั้งอยู่ในแคว้นอุตรประเทศอินเดีย ในวันวิสาขบูชาเช่นเดียวกับวันประสูติ และตรัสรู้เป็นแต่ต่างปีกัน

คัมภีร์กาลนา

คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา มีชื่อเรียกว่า **พระไตรปิฎก** ในภาษาไทย หรือ **เตปิฎก** ในภาษาบาลี ไตร แปลว่า สาม ปิฎก แปลว่า คัมภีร์หรือตำรา รวมกันแปลว่าคัมภีร์หรือตำราทั้งสามอาจแปลได้อีกอย่างหนึ่งว่าตะกร้าหรือกระจาดทั้งสาม โดยอธิบายว่าเป็นที่รวมแห่งคำสอนสามประเภททางพระพุทธศาสนา ที่เทียบด้วยตะกร้าหรือกระจาดสามใบ คัมภีร์หรือตำราทั้งสามคือ

๑. **วินัยปิฎก** ว่าด้วยวินัยของภิกษุ ภิกษุณี

๒. **สุตตันตปิฎก** ว่าด้วยพระธรรมเทศนาและคำสอนอื่น ๆ ซึ่งมีเรื่องราว เช่น บุคคล สถานที่ เหตุการณ์ประกอบ ให้รู้ว่าแสดงแก่ใคร ที่ไหน และปรารถนาเหตุอะไร

๓. **อภิธรรมปิฎก** ว่าด้วยหลักธรรมล้วน ๆ ไม่มีบุคคล สถานที่ เหตุการณ์ประกอบ

พระไตรปิฎก เป็นภาษาบาลี แต่พระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานมีพระไตรปิฎกภาษาสันสกฤตภายหลังได้แปลเป็นภาษาจีน ญี่ปุ่น และทิเบต และฉบับสันสกฤตสูญหายไปเป็นจำนวนมาก คงมีเหลืออยู่เพียงไม่กี่เรื่อง

พระไตรปิฎกฉบับบาลีของฝ่ายเถรวาท ได้พิมพ์ด้วยอักษรต่าง ๆ คือ อักษรไทย พม่า ลังกา ลาว กัมพูชา โรมัน เทวนาครี รามัญ ถ้าอ่านอักษรเหล่านี้ออก ก็อ่านออกเสียงได้ตรงกัน ส่วนฉบับอักษรเจี๋ยอ อักษรล้านนา เป็นต้น มีแต่ฉบับที่จารึกไว้ในใบลาน ไม่มีที่พิมพ์เป็นเล่ม

พระไตรปิฎกฉบับไทยมี ๔๕ เล่มชุด เป็นวินัยปิฎก ๘ เล่ม สุตตันตปิฎก ๒๕ เล่ม อภิธรรมปิฎก ๑๒ เล่ม ที่จัดพิมพ์แบ่งเล่มไว้ ๔๕ เล่ม เพื่อใช้กับประวัติที่ว่าพระพุทธเจ้าทรงเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๔๕ ปี พระไตรปิฎกฉบับของประเทศอื่น ๆ อาจจัดแบ่งจำนวนเล่มไม่เท่ากัน แต่เนื้อความเท่ากัน

ความเป็นมาแห่งพระไตรปิฎกมีดังนี้ เดิมพระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนอย่างไร พระสาวกก็ใช้วิธีจำเอาไว้ และมีการท่องจำด้วย ดังปรากฏหลักฐานว่า ภิกษุรูปหนึ่งนามว่าโสณะ-กุฎทิกัณณะ เดินทางมาจากแคว้นอวันตี (ภาคกลาง) เพื่อเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค ณ เขตวนาราม กรุงสาวัตถี แคว้นโกศล (ภาคเหนือ) พระพุทธเจ้าตรัสขอให้ภิกษุรูปนั้นกล่าวธรรมะที่ทรงจำได้ท่านได้กล่าวพระสูตร ๑๖ สูตร ในอัฐสภวรรคสุดตนิบาตได้อย่างแม่นยำถูกต้อง พระพุทธเจ้าตรัสสรรเสริญความทรงจำและท่วงทำนองว่าไพเราะ สละสลวย อันแสดงว่าการท่องจำ

คำสอนของพระพุทธเจ้ามีมาแล้วในสมัยที่พระองค์ยังทรงพระชนม์อยู่

ในสมัยที่ยังทรงพระชนม์อยู่นั้น ปรากฏว่าพระอานนท์เป็นผู้ได้รับยกย่องว่า จำคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าได้มากอย่างแม่นยำ เมื่อพระพุทธเจ้านิพพานแล้วไม่นานนัก มีการทำสังคายนาครั้งแรก พระอานนท์ได้รับอาราธนาให้เป็นผู้กล่าวพระธรรม พระอุบาลีซึ่งได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเป็นผู้เลิศทางทรงจำพระวินัย ได้รับอาราธนาให้กล่าวพระวินัย พระอรหันต์ทั้งหลายก็แบ่งหน้าที่กันจำนำสืบทอดกันมาในชั้นแรก ปรากฏหลักฐานในวินัยปิฎก ซึ่งกล่าวถึงประวัติการทำสังคายนาครั้งที่ ๑ ที่ ๒ เรียกเพียงสังคายนา คือ จัดระเบียบหรือร้อยกรองพระธรรมวินัย ไม่เรียกว่าสังคายนาพระไตรปิฎกตั้งแต่แรกแล้ว ผู้เขียนสันนิษฐานว่า การเรียกชื่อพระไตรปิฎกมีขึ้นในสมัยสังคายนาครั้งที่ ๓ ก่อนหน้านั้นเรียกพระธรรมวินัย

หลักจริยธรรม

หลักจริยธรรมหรือศีลธรรมทางพระพุทธศาสนา มี ๓ ชั้น
๑. ชั้นมูลฐาน ๒. ชั้นกลาง ๓. ชั้นสูง ดังต่อไปนี้

ก. จริยธรรมชั้นมูลฐาน เรียกว่า “ศีล ๕ ธรรม ๕” หรือ “เบญจศีล เบญจธรรม” ดังต่อไปนี้

๑. เว้นจากการฆ่าสัตว์หรือมนุษย์เป็นศีล มีเมตตา กรุณาต่อสัตว์หรือมนุษย์เป็นธรรม

๒. เว้นจากลักจ้อเป็นศีล เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ และประกอบอาชีพสุจริตเป็นธรรม

๓. เว้นจากประพฤตินิดในกามเป็นศีล สำรวมในกามเป็นธรรม

๔. เว้นจากการพูดปดเป็นศีล พูดจริงเป็นธรรม

๕. เว้นจากดื่มสุราเมรัยเป็นศีล มีสติสำรวมระวังเป็นธรรม

ข. จริยธรรมชั้นกลาง เรียกว่า “กุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ” ดังต่อไปนี้

ทางกาย ๓ ข้อ ๑. เว้นจากฆ่าสัตว์หรือมนุษย์

๒. เว้นการลักทรัพย์

๓. เว้นการประพฤตินิดในกาม

ทางวาจา ๔ ข้อ ๑. เว้นจากพูดปด

๒. เว้นการพูดยุยงให้แตกร้างกัน

๓. เว้นจากพูดคำหยาบ

๔. เว้นจากพูดเหลวไหลเพื่อเจ้า

ทางใจ ๓ ข้อ ๑. ไม่โลภอยากได้ของผู้อื่นมาเป็นของตน

๒. ไม่คิดปองร้ายผู้อื่น หรือคิดให้เขาถึงความพินาศ

๓. ไม่เห็นผิดจากทำนองคลองธรรม โดยมีความเห็นถูกต้องว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว บิดามารดามีคุณ เป็นต้น

ค. จริยธรรมขั้นสูง เรียกว่า “อริยมรรค” แปลว่า “ทางอันประเสริฐ” บ้าง เรียกว่า “มัชฌิมา ปฏิปทา” แปลว่า “ข้อปฏิบัติทางสายกลาง” บ้าง มี ๘ ประการ ดังนี้

๑. ความเห็นชอบ คือ มีปัญญาเห็นอริยสัจ ๔ ประการ
๒. ความดำริชอบ คือ ดำริในการออกจากกาม ดำริในการไม่ปองร้าย ดำริในการไม่เบียดเบียน
๓. การเจรจาชอบ คือ ไม่พูดปด ไม่พูดส่อเสียด ได้แก่ ไม่ยุให้แตกร้าง ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพื่อแฉ้อ
๔. การกระทำชอบ คือ ไม่ฆ่าสัตว์หรือมนุษย์ ไม่ลัก ฉ้อ ไม่ประพฤตินิดในกาม
๕. การเลี้ยงชีพชอบ คือ ไม่หาเลี้ยงชีพในทางที่ผิดที่มีโทษ ประกอบชีพที่ชอบธรรม
๖. ความเพียรชอบ คือ เพียรระวังไม่ให้บาปเกิดขึ้น เพียรละบาปที่เกิดขึ้นแล้ว เพียรทำความดีที่เกิดขึ้นแล้ว
๗. การตั้งสติชอบ คือ ตั้งสติพิจารณา ร่างกาย เวทนา หรือความรู้สึกสุขทุกข์ ตลอด จนไม่ทุกข์ ไม่สุข จิตและธรรม รวม ๔ ประการ ให้รู้เท่าทัน เห็นทั้งความเกิดความดับ

๘. การตั้งใจมั่นชอบ คือ การทำจิตใจให้สงบเป็นสมาธิ
อย่างแน่วแน่ ที่เรียกได้ว่า
ฌาน ๔

เบญจศีล

หรือศีลห้า ผู้รู้ให้ความหมายไว้หลายนัย เช่น

มนุษยธรรม หมายถึง ธรรมของมนุษย์ คนที่เกิดมา
ไม่มีศีลกำกับ ก็เป็นมนุษย์ที่ไร้ความหมายคุณค่าต่ำ ไม่แตกต่าง
จากสัตว์ประเภทอื่น ๆ

อารยธรรม หมายถึง ธรรมอันประเสริฐ หรือธรรม
ของพระอรหันต์

มาตรฐานสังคม หมายถึง เครื่องชี้วัดของสังคมว่า
จะสงบสุข หรือเดือดร้อนให้ดูมาตรวัดคือเบญจศีล

สัญญาประชาคม หมายถึง ข้อกติกาที่สังคมต้องร่วมกัน
ประพฤติกิจจะเกิดสันติสุข

หลักประกันสังคม สังคมจะมั่นใจว่าอันตรายไม่เกิด
ถ้าได้อยู่ร่วมกับผู้ที่รักษาศีลห้า/สังคมจะหวาดวิตก เมื่อทราบว่ามี
อยู่ท่ามกลางคนไร้ศีล

คนที่มีศีลห้าเป็นพื้นฐาน ชีวิตจะรับน้ำหนักได้มาก
เพราะฐานแข็งแรง โดยเฉพาะน้ำหนักในทางดี เมื่อเรารักษาศีล
ศีลจะรักษาเรามีให้เสียหาย และรักษาสังคมมิให้ล่มสลาย

ความสำคัญของศีลทั้งแต่ละข้อ

ศีลข้อที่ ๑ เกี่ยวกับชีวิตทั้งโดยตรงและโดยอ้อม โดยตรงคือฆ่าคนอื่น สัตว์อื่นด้วยตัวเองหรือสั่งให้ฆ่าด้วยตัวเองหรือสั่งให้ฆ่าโดยอ้อม เช่น ฉีดยากันแมลงแต่น้ำยาไหลลงแม่น้ำ ทำให้สัตว์ตายจำนวนมากและยังมีอีกหลายกรณีที่ทำโดยอ้อมแต่สัตว์หรือคนอื่นได้รับความทุกข์ทรมานถึงกับเสียชีวิต โทษที่เกิดจากการที่ผิดศีลข้อที่ ๑ จะเห็นผลในชาตินี้คือขณะที่เราลงมือฆ่าสัตว์หรือคน จะมีสารเคมีที่เป็นพิษต่อเซลล์ในร่างกายหลั่งออกมาทำปฏิกิริยาต่อร่างกายในทางลบทำให้เซลล์ในร่างกายอ่อนแอ และเป็นสาเหตุให้อายุสั้น

ข้อสังเกตุอีกอย่างหนึ่ง สัตว์ที่โหดร้ายที่ฆ่าสัตว์อื่นเป็นอาหาร เผ่าพันธุ์จะสูญสิ้นไปโดยเร็ว หรือไม่ก็ถูกจำกัดพื้นที่ให้อยู่ เช่น เสือ สิงห์โต และสัตว์บางสายพันธุ์ก็สูญไปจากโลกนี้แล้ว ความโหดร้ายจะถูกต่อต้าน ไม่ว่าจะคนหรือสัตว์ ถึงอยู่ในน้ำมองไม่เห็นก็จะถูกล่า เช่น ปลาปิรันยา คนที่ร้าย ๆ จะอยู่ในสังคมที่ดีได้ไม่นาน ต้องถูกลงโทษ และถูกจำกัดบริเวณ ถ้าไม่ถูกเขาฆ่าก่อน ต่างจากคนที่รักษาศีลข้อนี้ จะได้รับการพิทักษ์คุ้มครองมีความปลอดภัยในชีวิต ไม่ต้องหวาดระแวงว่าจะถูกลงโทษ

ศีลข้อที่ ๒ เกี่ยวกับเศรษฐกิจ ในยุคโลกไร้พรหมแดน เหตุเกิดที่ชั่วโลกเหนือไม่ถึงชั่วโงมคนที่ชั่วโลกใต้ก็ทราบเรื่อง โดยเฉพาะการทำธุรกิจค้าขายเพียงแต่สินค้านั้นของเราบกพร่องประเทศลูกค้านั้นก็ซื้อแล้ว ยิ่งถ้าหลอกหลวงปลอมปนก็เท่ากับ

เราทำลายตัวเอง เศรษฐกิจเราก็เลยประสบปัญหาเพราะผู้เกี่ยวข้องไม่ตั้งอยู่ในศีลข้อ ๒ หวังจะหลอกเขาแต่เราพึ่งประเทศที่เขาเจริญด้านเศรษฐกิจ เขาให้ความสำคัญคุณภาพสินค้าเขาอย่างยิ่ง เป็นการมั่นคงในศีลข้อ ๒ เป็นหลักปฏิบัติที่สำเร็จโดยไม่ต้องสมათาน ถือเป็น**สัมปัตตวิริติ** สมบัติที่ได้มาจากลักขโมยอาจจะสุกกายแต่ร้อนใจ บางครั้งขโมยได้มาราคาเล็กน้อยแต่ต้องเสียทรัพย์เพื่อประกันตัวจากคุกตะรางเป็นจำนวนมาก ลักษณะเช่นนี้เท่ากับทำลายทรัพย์สินของตัวเองในอนิสงส์ของศีล ท่านบอกว่าผู้รักษาศีลเท่ากับรักษาโภคทรัพย์ของตัวเองให้ยั่งยืน เราไม่ขโมยหรือทำลายสิ่งของของใครใคร่ก็ไม่คิดจะทำลายหรือขโมยสิ่งของของเรา เป็นการปกป้องคุ้มครองทรัพย์ของสังคม ยิ่งรักษาศีลข้อที่ ๒ มากเท่าไรสมบัติของโลกจะถูกพิทักษ์รักษาให้ยิ่งขึ้นเท่านั้น

ศีลข้อที่ ๓ เกี่ยวกับครอบครัว トラบไตที่ทั้งสองฝ่ายยังมั่นคงต่อกัน ไม่นอกใจกันและกันความแตกแยกก็จะไม่เกิดความซื่อสัตย์ต่อกันของสามีภรรยาจะเป็นตัวเชื่อมประสานให้เกิดความยั่งยืนในครอบครัว จากจำนวนที่หย่าร้างกันของคู่ชีวิตส่วนใหญ่เกิดจากขาดความซื่อสัตย์จริงใจต่อกัน สมบัติเงินทองมิใช่ตัวสร้างความแตกแยก การไม่รักษาศีลข้อที่ ๓ ต่างหากที่เป็นรอยร้าวและความเจ็บปวดของอีกฝ่ายและนำไปสู่ความล่มสลายของชีวิตคู่ ยิ่งถ้ามีลูกคนที่เจ็บลึกและเจ็บนานคือลูกเมื่อทราบว่าแม่ไม่เชื่อต่อพ่อหรือพ่อไม่จริงใจต่อแม่

นอกจากนี้การไม่ตั้งอยู่ในศีลข้อที่ ๓ ทำให้เกิดโรคภัยต่าง ๆ เราจะเห็นอยู่เสมอว่าแม่บ้านติดเชื่อโรคภัยจากพ่อบ้าน พ่อบ้านไม่รักษาศีลคนเดียวทุกข้อให้คนทั้งครอบครัวมีอยู่บ่อย ๆ ที่พ่อแม่ฝากโรคภัยให้กับลูกน้อย ก่อนจะพากันสิ้นชีพลง การรักษาศีลข้อที่ ๓ จึงเป็นการสร้างหลักประกันที่ปลอดภัยให้กับครอบครัว สามิไม่ต้องเสียเงินไปเพื่อนอกใจภรรยา ภรรยาไม่ต้องเป็นทุกข์ใจตลอดเพราะนอกใจสามี พ่อแม่ไม่ต้องสร้างรอยแผลเป็นในใจให้กับลูกด้วยการละเมิดศีลข้อที่ ๓

ศีลข้อที่ ๔ เกี่ยวกับคุณภาพของจิตและศักดิ์ศรี คนที่ละเมิดศีลข้อ ๔ บ่อย ๆ จิตจะเสื่อมคุณภาพ ความจำเลอะเลือน จิตใจระวางกับสิ่งที่ตัวเองพูดไป ความสับสนจะมุ่งไปจดจ่ออยู่กับสิ่งที่โกหกไว้ และคิดสรรหาแต่คำที่จะพูดเท็จใหม่ว่าจะทำอย่างไรให้เขาเชื่อถือคำพูดของตัวเอง คนที่พูดเท็จเป็นอาชญา ศักดิ์ศรีจะตกต่ำ เพราะคำพูดของเขาจะไปทำลายความเชื่อมั่นของสังคม เท่ากับทำร้ายตัวเอง ศีลข้อที่ ๔ นอกจากพูดเท็จแล้ว คำพูดที่หยาบคาย คำพูดที่ทำให้คนอื่นรู้สึกเสียหน้า พูดให้คนอื่นอับอาย และทำลายประโยชน์ของคนอื่นก็รวมอยู่ในศีลข้อนี้ด้วย การทำลายที่รุนแรงคือการทำลายด้วยวาจา ส่วนคนที่พูดแต่คำจริง พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ พูดในเรื่องที่สมานสามัคคี พูดคำที่น่ารัก คำพูดเป็นสิ่งที่สร้างสรรค์อันยิ่งใหญ่ แต่ในทางกลับกันเป็นสิ่งทำลายล้างที่โหดเหี้ยม ช่วยกันรักษาคุณภาพของจิตและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ด้วยการรักษาศีลข้อ ๔ กันเถิด

ศีลข้อที่ ๕ เกี่ยวกับสุขภาพร่างกาย สมบัติในมนุษย์ที่มีราคาและน่าปรารถนา คือการมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง คนที่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดส่วนมากจะมีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ ร่างกายไม่พิกลพิการ ไม่อ่อนแอหรือเจ็บป่วยเป็นประจำ สติปัญญาถือว่าเป็นสมบัติที่ล้ำค่าที่สถิตย์อยู่ในร่างกายอันเข้มแข็งของเรา เป็นสิ่งที่โจรผู้ร้ายไม่อาจจะลักขโมยได้ มีสิ่งเดียวที่ทำให้สติปัญญาหรือทรัพย์ภายในของมนุษย์สูญหายไปโดยง่าย คือสุราหรือยาเสพติดให้โทษ ยาเสพติดทำให้คนปกติผิดปกติได้ ทำให้หมดความละเอียด สามารถอดของสงวนต่อสาธารณชนก็ได้ ทำให้คนกล้าทำร้ายผู้ที่มีพระคุณได้ กล้าทำร้ายคนที่ตัวรักที่สุดก็ได้ จนกระทั่งทำร้ายตัวเอง สิ่งเสพติดไม่ว่าจะเป็นสุรา ยาบ้า ยาอี จะทำให้เกิดความกล้าบ้าบิ่นเฉพาะในทางเสียหายเท่านั้น ในทางดีจะไม่กล้าทำเลย โดยเฉพาะการรักษาศีล เจริญเมตตาภาวนาคนดีของมีนเมาจะไม่ทำเลย คนเสพของมีนเมาแล้วทำอะไรมักพั้งพลาด เช่น ขับรถ ขับเรือ หรือทำงานที่เกี่ยวข้องกับเครื่องจักรกลต่าง ๆ จะทำให้เกิดความพลาดพลั้งได้บ่อย ๆ การละเมิดศีลข้อที่ ๕ จึงได้ชื่อว่าไม่รักษาสุขภาพของตนเอง

องค์ประกอบของศีลทั้งแต่ละข้อ

องค์ประกอบปาณาติบาต ๕ อย่าง

๑. ปาโณ	สัตว์มีชีวิต
๒. ปาณสัญญิตา	รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต
๓. วรกจิตตัง	มีจิตคิดจะฆ่า
๔. ปโยโค	มีความเพียรที่จะฆ่า
๕. เตนมรณัง	สัตว์นั้นตายลงด้วยความเพียรนั้น

องค์ประกอบอทินนาทาน ๕ อย่าง

๑. พรปริคคหิตัง	วัตถุสิ่งของที่มีเจ้าของเก็บรักษาไว้
๒. พรปริคคหิต-
สัญญิตา	รู้ว่าวัตถุสิ่งของนั้นมีเจ้าของเก็บ
รักษาไว้
๓. เถยยจิตตัง	มีจิตคิดจะลัก
๔. ปโยโค	ทำความเพียรเพื่อลัก
๕. อวหาโร	ได้สิ่งของนั้นมาด้วยความเพียรนั้น

องค์ประกอบกาเมสุมิฉฉาจาร ๔ อย่าง

๑. อคมนิยวัตถุ	วัตถุที่ไม่ควรเกี่ยวข้อง
๒. ตัสมิท เสวนจิตตัง	มีจิตคิดจะเสพในวัตถุนั้น
๓. ปโยโค	มีความพยายามที่จะเสพ
๔. มัคเคนมัคค-
ปฏิบัติตันติ อธิวาสัง	มีความพอใจในการประกอบมรรค
ซึ่งกันและกัน

องค์ประกอบมุสาวาท ๔ อย่าง

๑. อวัตถวัตถุ	สิ่งของหรือเรื่องราวที่ไม่เป็นจริง
อย่างหนึ่ง |
|---------------|--|

๒. วิลังวาทนจิตตตา มีจิตคิดมุสาอย่างหนึ่ง

๓. ปโยโค พยายามมุสาด้วยกายหรือด้วยวาจาตามความประสงค์ของตนอย่างหนึ่ง

๔. ตทัตถวิชานนัง ผู้อื่นมีความเชื่อตามเนื้อความที่มุสานั้น

องค์ประกอบสุราเมรัย ๔ อย่าง

๑. สุราเมรยภาโว สิ่งที่เป็นสุราและเมรัย

๒. ปิวิตุกมตา มีความประสงค์จะดื่ม

๓. ปิวนัง ทำการดื่ม

๔. มัททวัง มีอาการมึนเมา

ขทสรูปการละเมิดศีลห้า

๑. โหดร้าย

๒. มือไว

๓. ใจเร็ว

๔. ซ้ำปด

๕. หมดสติ

กรรม

ทัศนคติทั่วไปเกี่ยวกับสาเหตุแห่งความสุขความทุกข์
เรื่องของกรรมนี้เป็นสิ่งลึกลับ คนทั่ว ๆ ไปที่ไม่ได้ศึกษา
หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งมักจะเข้าใจ และ

ไม่เชื่อว่าอำนาจกรรมนั้นจะสามารถมาอิทธิพลที่จะให้สุขให้ทุกข์แก่ใคร ๆ ได้และต่างเข้าใจสาเหตุของความทุกข์ไปต่าง ๆ กัน ตามความคิดความเห็นของตน เช่น มีคำกลอนท่านกล่าวว่

แพทย์ว่าไข้	ลมรบ	สมทบเหมาะ
โหรว่าเคราะห์	ร้ายกาล	บังอาจแฝง
แม่มดว่า	ผีซ้ำ	ทำโทษแรง
แต่ปราชญ์แจ้ง	กรรมตน	ส่งผลเอง
อย่าโทษไข้	เทวา	ยักขาผี
อย่าโทษที่	ภูผา	มาข่มเหง
อย่าโทษใคร	ไหนอื่น	ให้ครั้นครอง
โทษกรรมเอง	ทำไว้	แต่งให้เป็น

นี่คือทศนะเกี่ยวกับเรื่องความสุขความทุกข์ ซึ่งต่างคนต่างมอง ต่างคนต่างคิด ตามความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของตัว ที่เป็นแพทย์เป็นหมอก็ว่าไปตามเรื่องของแพทย์ของหมอ พวกหมอดูหมอดูผีก็ว่าไปอีกอย่างหนึ่ง คือว่าเป็นเรื่องของเคราะห์ของฤกษ์ยาม ของผีของวิญญาณ ใครมีความเห็นอย่างไรก็หาทางแก้ไขปัดเป่าบรรเทาทุกข์ไปตามที่ตัวถนัด ฝ่ายประชาชนชาวบ้านทั่ว ๆ ไปที่ไม่มีความรู้ก็ต้องไปพึ่งท่านพวกนี้ ใครว่าอะไรก็ว่าตาม เขาให้สะเดาะเคราะห์ก็สะเดาะให้รดน้ำมนต์ให้ตั้งศาลพระภูมิ ให้ทรงเจ้าเข้าผี บอกอะไรเอาทั้งนั้น ขอเพียงอย่างเดียว ขอให้หายทุกข์หายโศกก็พอใจแล้วสภาพเช่นนี้นี้มิให้พบให้เห็นได้ทั่วไป ทั้งบ้านนอก ทั้งในกรุง

และมีใช้จะมีเฉพาะคนโง่ คนไร้การศึกษาตาบอดสาวยายมียายมาเท่านั้น แม้แต่คนที่มีความรู้ มีการศึกษา มีปริญญาก็นิยมทำ และเรื่องเช่นนี้มีใช้จะมีอยู่เฉพาะในปัจจุบัน แม้ในอดีตสมัยพุทธกาลที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ก็มีทำกัน บางคนถูกเจ้าลัทธิแนะนำให้ทำพิธีสะเดาะเคราะห์ด้วยการนำสัตว์มาฆ่าบูชาขี้ฉะเป็นร้อย ๆ พัน ๆ ตัวก็มี และที่ร้ายที่สุด บางแห่งถึงขนาดจับเอาคนเป็น ๆ มาบูชาขี้ฉะเพื่อให้ตัวเองพ้นทุกข์ก็มี ซึ่งการกระทำเหล่านี้พระพุทธเจ้าตรัสว่า มีใช้วิธีแก้ทุกข์ เพราะต้นเหตุของทุกข์สุขที่แท้จริงมีใช้อยู่มีเหตุภายนอก แต่อยู่ที่เหตุภายใน คือ เกิดจากกรรมที่ตนทำตนสร้างไว้เอง ดังที่คำกลอนบทสุดท้ายที่กล่าวว่า **“โทษกรรมเอง ทำไว้ แต่งให้เป็น”**

กรรมตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา

หลักความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนา มีพระพุทธพจน์ปรากฏอยู่ในพระธรรมบทขุททกนิกาย ว่า

ยาทิสฺส ลภเต พิชฺชํ	ตาทิสฺส ลภเต ผลํ
กลุยานการี กลุยานํ	ปาปการี จ ปาปกํ

บุคคลหว่านพืชเช่นใด	ย่อมได้รับผลเช่นนั้น
ทำดี ย่อมได้ดี	ทำชั่ว ย่อมได้ชั่ว

นี่คือหัวใจของหลักคำสอนเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนา ชาวพุทธเรารู้จักดี และนิยมนำไปพูดกันจนติดปากว่า **“ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว”**

ที่ว่าชาวพุทธรู้จักกันดีนี้ มิใช่ความหมายว่า ชาวพุทธ โดยทั่วไปจะรู้เรื่องของกรรม เพราะที่ว่ามี รู้ ๆ นั้น ส่วนมากก็รู้ แค่เอาไปพูดไปคุย หรือรู้กันอย่างผิวเผินเท่านั้น แต่จะหาผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของกฎแห่งกรรมอย่างลึกซึ้งจนถึงเชื่อเรื่องกฎของกรรมอย่างมั่นคงนั้น ปัจจุบันรู้สึกว่าจะหายาก นอกจากจะไม่เชื่อไม่สนใจแล้ว บางคนยังปฏิเสธไม่เห็นด้วยในเรื่อง ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว อีกด้วย ดังที่มีคำนิยมพูดกันทั่ว ๆ ไปว่า “**ทำดีได้ดีมีที่ไหน ทำชั่วได้ดีมีถมไป**” อะไรทำนองนี้ และเพราะการที่คนในสังคมไม่เชื่อเรื่องกฎของกรรม คือ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว นั่นเอง จึงทำให้ปัญหาต่าง ๆ ในบ้านเมืองของเราทวีความรุนแรงขึ้นทุกวัน

สาเหตุที่คนเข้าใจผิดในเรื่องของกรรม

การที่มีคนเข้าใจผิดในเรื่องของกรรม จนมีความคิดเห็นผิดเพี้ยนไปว่า “**ทำดีไม่ได้ดี ทำชั่วไม่ได้ชั่ว**” อย่างที่มีปรากฏอยู่นั้น คิดว่าน่าจะมาจากสาเหตุใหญ่ ๆ ๒ ประการ คือ

๑. จับเหตุจับผลผิด
๒. ใจร้อน รอไม่ได้ คอยไม่ได้

กฎของกรรมตามหลักวิทยาศาสตร์

เมื่อได้พูดถึงความสับสนเรื่อง ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว มาพอเป็นที่เข้าใจแล้ว ก็จะได้พูดถึงกฎเกณฑ์ในการให้ผลของกรรมต่อไป เพราะ “**กฎแห่งกรรม**” ตามหลักของพระพุทธศาสนา

เป็นกฎวิทยาศาสตร์ที่มีเหตุผล ไม่ใช่เรื่องเหลวไหลเพื่อปก ซึ่ง
 ในที่นี้ใคร่ขอนำกฎแห่งกรรมตามหลักวิทยาศาสตร์เสนอกับ
 ท่านสัก ๔ กฎ คือ

๑. กฎแห่งแรงดึงดูด
๒. กฎของผลสะท้อน
๓. กฎของการออกกำลังกาย
๔. กฎของจิตวิทยา

ลำดับการให้ผลของกรรม

เมื่อได้พูดถึงกฎเกณฑ์ในการให้ผลของกรรมแล้ว ก็จะได้พูดถึงลำดับ หรือขั้นตอนการให้ผลของกรรมต่อไป คือการให้ผลของกรรมนี้มีหลายชั้น ตั้งแต่ชั้นหยาบที่สุด มองเห็นได้ง่าย ๆ ไปจนถึงชั้นละเอียดที่สุดยากแก่การเข้าใจ จนคนทั่ว ๆ ไปไม่เชื่อว่าจะเป็นไปได้ ซึ่งในที่นี้จะนำเอามากล่าวเพียง ๔ ชั้น คือ

๑. ผลชั้นวัตถุ
๒. ผลชั้นจริยธรรม
๓. ผลชั้นจิตใจ
๔. ผลชั้นกรรมบันดาล

ผลที่เกิดจากอดีตกรรมในชีวิตของคนเรานั้น มีมากมายหลายประการ แต่เมื่อสรุปก็น่าจะมีสัก ๔ ประการ ดังนี้คือ

๑. เกี่ยวกับการเกิด
๒. เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต

๓. เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ
๔. เกี่ยวกับความตาย

สรุป

เท่าที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ คงพอจะมองเห็นแล้วว่า กฎของกรรมตามหลักพระพุทธศาสนานั้น ไม่ใช่เรื่องเหลวไหลไร้สาระ แต่เป็นเรื่องของเหตุผลที่สามารถพิสูจน์ได้ และเมื่อเราศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจพอสมควรแล้ว เราจะเห็นว่าอำนาจของกรรมนั้นเข้ามามีบทบาทต่อชีวิตของเราตลอดเวลา ถ้าเราเชื่อในเรื่องกฎของกรรมแล้ว เมื่อเราประสบความสำเร็จ ประสบความสุขที่ดี ประสบความทุกข์ที่ดี เราจะไม่หวั่นไหว ไม่เข้าใจผิดว่าเป็นเพราะเหตุภายนอก แต่ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดจากตัวเราเอง จากการกระทำของเราเอง และจะได้สำรวจระวังไม่ไปทำสิ่งที่เป็นความชั่วความผิด จะทำสิ่งที่เป็นคุณงามความดี เพราะท่านกล่าวไว้ว่า คนในโลกนี้มี ๔ ประเภท คือ

๑. มีดีมา มีดีไป
๒. มีดีมา สว่างไป
๓. สว่างมา มีดีไป
๔. สว่างมา สว่างไป

มารยาทในการติดต่อกับคนต่างศาสนา

ในการที่ใครจะนับถือศาสนาใด ต้องแล้วแต่ความเชื่อ เพราะเหตุแวดล้อมของเขา บางคนเชื่อคำสั่งสอนของศาสนาใดก็นับถือศาสนานั้น บางคนก็นับถือไปตามบรรพบุรุษของตน และเหตุจำเป็นอื่น ๆ

จะอย่างไรก็ตาม คนเราลงได้ปลงใจนับถือศาสนาแล้ว จะเป็นศาสนาใดก็ตามมีสิ่งที่เราต้องยอมให้เกียรติแก่เขา คือ **“เจตนาที่จะปรับปรุงตัวให้เป็นคนดี”** เพราะการนับถือศาสนา นั้นยอมเป็นสัญลักษณ์แห่งเจตนาดังกล่าว ยิ่งผู้ใดเคร่งใน ศาสนาของตนเท่าไร ก็เป็นเครื่องวัดเจตนาอันแรงกล้าของเขา ในผลดังกล่าวแล้ว เพราะฉะนั้นสุภาพชนยอมต้องให้เกียรติแก่ เขาและมีมารยาทบางอย่างที่ควรระมัดระวัง ในการติดต่อกับ คนต่างศาสนา ยกตัวอย่าง เช่น

๑. เราต้องเคารพต่อศาสนิกของทุกศาสนา
๒. สำรวมกิริยามารยาท เมื่อเข้าโบสถ์หรือโรงสวด สถานประกอบพิธี ตลอดจนปูชนียสถานของทุกศาสนา
๓. อย่าประกอบกรรม อันขัดต่อศาสนาของเขาในเมื่อ รู้อยู่ว่า การกระทำนั้นเป็นการข่มเหงน้ำใจของเขา
๔. อย่าสนทนาวิพากษ์วิจารณ์ เรื่องศาสนาของเขา ถ้า เราสังเกตได้ว่า เขาไม่เต็มใจ เพราะบางศาสนาห้ามการวิจารณ์
๕. อย่าเหยียบย่ำศาสนาใด หรือศาสนาองค์ใดต่อหน้า ศาสนิกของเขา เพราะการกระทำเช่นนั้น ย่อมเป็นการ ประจานศาสนาของท่านเองว่า สอนท่านให้เป็นสุภาพชนไม่ได้

๖. จงอย่าลวงละเมิดศาสนาของตนเอง เพราะจะทำให้
เขาถูกลง

โดยเฉพาะผู้นับถือพระพุทธศาสนา จะต้องสังวรให้มาก
พระพุทธเจ้าได้ทรงรับสั่งแก่สงฆ์ ผู้ที่พระองค์ทรงส่งไป
ประกาศศาสนา เมื่อคราวประชุมใหญ่ (จาตุรคल्पนิบาต) ว่า

- **อนุปวาโท** (เธอ) อย่าว่าร้ายเขา อย่าค่อนข้างอดเขา
อย่าดูถูกดูหมิ่นเขา

- **อนุปชาโต** (เธอ) อย่ารังแกเขา อย่าข่มเหงเขา
อย่าทำให้เขาเจ็บช้ำน้ำใจ

- **ปาฏิโมกเข จ สัมโร** (เธอ) จงรักษาตัว ระวางกิริยา
มารยาท และสิกขาวินัยของตนให้ดี

ก่อนจบบทนี้ ขออภัยว่า ยอดสุดชีวิตของทุก ๆ คน ก็คือ
ศาสนาประจำตัวเขา เพราะฉะนั้น การเหยียบย่ำลบหลู่
เกี่ยวกับศาสนา จะเป็นจุดทะเลาะวิวาทที่ร้ายแรงและยึดเยื้อ
ยากที่จะคืนดีได้

บทที่ ๔

ศาสนาอิสลาม

รวบรวมโดย อ.สมยศ หวังอัปเดตลေး

คำว่า “อิสลาม” เป็นภาษาอาหรับ หมายถึง “การมอบตน (ต่อพระเจ้า)” จากรากศัพท์เดิมว่า “สะลิมะ” หมายถึง “ความปลอดภัย ความสันติสุข”

โดยนัยยะดังกล่าว จึงหมายความว่า การมอบตนต่อพระเจ้า ด้วยการปฏิบัติตนไปตามบทบัญญัติของพระองค์ โดยสิ้นเชิง จักนำมาซึ่งความปลอดภัย และความสันติสุขทั้งในโลกนี้ (ตุนยา) และโลกหน้า (อาคิเราะฮฺ)

คำว่าอิสลาม ได้นำมาเรียกเป็นชื่อของศาสนาอันเป็นระบอบแห่งการดำเนินชีวิตซึ่งได้จากพระโอองการของพระเจ้า เป็นเจ้า โดยผ่านบรรดาศาสนทูตในแต่ละยุค ดังปรากฏในอัลกุรอาน

ความว่า “แท้จริงศาสนา ณ อัลเลาะห์ คือ อิสลาม” และอัลเลาะห์ ทรงกล่าวไว้ในอัลกุรอาน

ความว่า “และเรา (อัลเลาะห์) ได้โปรดให้อิสลามเป็นศาสนาสำหรับสุเจ้า”

การเรียกชื่อศาสนานี้ จึงไม่ได้เรียกตามชื่อองค์ศาสดา ผู้ประกาศ หรือชื่อของเผ่าพันธุ์ใด ชาวตะวันตกมักจะเรียก ผิด ๆ ว่า “ศาสนาอุฮัมมัด” หรือ “ลัทธิมุฮัมมัด” ซึ่ง ผิดเพี้ยนและบิดเบือนไปจากความจริง ทำให้ชาวโลกเกิดความ ไขว้เขวในชื่อของศาสนาอิสลาม

มุสลิม

คำว่า “มุสลิม” มาจากคำว่า “อิสลาม” แปลว่า “ผู้มอบตน (ต่อพระเจ้า)” กล่าวคือ เป็นผู้ปฏิบัติตนตาม บทบัญญัติของพระองค์อัลเลาะห์ ซ.บ. ยอมรับในอำนาจอัน สูงส่งของพระองค์ ไม่ปฏิเสธ ไม่เนรคุณ ไม่ต้อดิ่ง ไม่นับถือ สิ่งอื่นเทียบเทียมกับพระองค์ ความศรัทธาในลักษณะเช่นนี้ มีการสืบทอดจากยุคหนึ่งไปสู่ยุคหนึ่งอย่างต่อเนื่อง โดยมีได้ จำกัตอบอยู่ในเผ่าพันธุ์ใด ๆ ทั้งสิ้น ดังปรากฏในอัลกุรอาน ความว่า

“จงประกาศเถิด เราศรัทธาในอัลเลาะห์ และสิ่ง ที่ถูกประทานลงมาแก่เรา และสิ่งที่ถูกประทานลงมาแก่ อิบรอฮีม อิสมาอีล ยะฮูญ และเผ่าพันธุ์ทั้งหลาย ตลอดจนถึงสิ่งที่ถูกประทานแก่มูซา ฮีซา และศาสนทูตทั้งปวง จากองค์อภิบาลของพวกเขา เรามิได้ถือความแตกต่าง ระหว่างผู้ใดในหมู่เหล่านั้น และเราเป็นผู้มอบตนต่อพระองค์ (มุสลิม)”

อิสลามจึงเป็นศาสนาสากลสำหรับมนุษยชาติ ซึ่งปัจจุบันมีประชาชนชาวโลกนับถือเป็นจำนวนมากกว่า ๑,๘๐๐ ล้านคน กระจายอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของโลกทั้ง ๕ ทวีป ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในแอฟริกาเหนือ ตะวันออกกลาง ตอนเหนือของคาบสมุทรอินเดีย ตอนกลางของทวีปเอเชีย หมู่เกาะอินโดนีเซีย กับคาบสมุทรมาลายู และมีอยู่ในยุโรป ออฟริกาใต้ และออสเตรเลีย

ฐานะของมุสลิมในด้านศาสนาเท่าเทียมกันหมด ในอิสลามไม่มีนักบวช ไม่มีฆราวาส ทุกคนต้องปฏิบัติภารกิจ และหน้าที่ของตนเองโดยเสมอภาค ภายใต้บทบัญญัติจากคัมภีร์เล่มเดียวกัน บทบัญญัติต่าง ๆ มีผลในทางปฏิบัติแก่มุสลิมทุกคน แม้กระทั่งศาสนาดูประกาศอิสลาม ก็ต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัตินั้น

ประวัติศาสตร์อิสลาม

อิสลามเริ่มมาแต่มนุษย์คนแรก คือ ท่านศาสนทูตอาดัม (อะลัยฮิสสะลาม) ในยุคต่อ ๆ มาพระเจ้าทรงคัดเลือกบุคคลขึ้นมาเป็นศาสนทูต หรือศาสดาทำการประกาศหลักการแห่งอิสลามแก่มนุษยชาติในยุคนั้น ๆ สืบต่อจากท่านศาสดาอาดัมเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคแห่งการประกาศของท่านศาสดามุฮัมมัด (ซอลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม)

ตะวันออกกลาง-อุ้งของอารยธรรม นักปราชญ์อาจขัดแย้งกันถึงแหล่งที่แน่ชัดของเชื้อชาติดั้งเดิมของมนุษย์ แต่ไม่มีผู้ใดขัดแย้งกันถึงแหล่งของอารยธรรมที่มีอยู่ในตะวันออกกลาง อันเป็นบ่อเกิดของศาสนาพุทธนิกายเถรวาท ยูดาห์ โซโรแอสเตอร์ และคริสต์ ต่อมาเมื่ออิสลามได้อุบัติขึ้นในภาคนี้ก็ได้ปล้ำล้างวัฒนธรรมดั้งเดิม เปลี่ยนภูมิศาสตร์ของหลายจักรวรรดิ อำนาจและอิทธิพลของกรีกโรมันและเปอร์เซียสลายตัวลง ได้เกิดวัฒนธรรมใหม่ และธรรมเนียมของชีวิตตามระบบใหม่ ภาษาอาหรับเป็นภาษาโบราณภาษาหนึ่งที่ว่าแพร่หลายไปทั่วตะวันออกกลาง ครอบคลุมภาคเหนือทั้งหมดของทวีปอาฟริกา และเป็นรากศัพท์จำนวนมากของภาษาต่าง ๆ ในยุโรป อารยธรรม หลักปรัชญาและศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในยุคทองของอิสลามนั้น เป็นรากเง้าของวิทยาการหลายแขนงในศตวรรษนี้

ต้นกำเนิดของอิสลามอยู่ที่เมืองมักกะฮฺ ซึ่งอัลกุรอานกล่าวว่า เป็นดินแดนโชดเขา ไม่เหมาะแก่การเพาะปลูก แต่เนื่องจากมีบ่อน้ำซัมซัมและสถานอัลกะอับะฮฺ อันเป็นที่หวงแหนของชาวอาหรับทั้งมวล เมืองมักกะฮฺจึงเป็นศูนย์กลางการค้าและการประกอบพิธีฮัจญ์ที่เมืองนี้ ท่านนบีมูฮัมมัด คือลา ได้ถือกำเนิดขึ้น กำพร้าบิดา เมื่อ พ.ศ. ๑๑๑๔ (ค.ศ. ๕๗๑) ท่านต้องกำพร้ามารดาเมื่ออายุได้ ๖ ขวบ และได้อยู่ในอุปการะของปู่และลุง เมื่ออายุได้ ๒๕ ปี ได้แต่งงานกับเศาะลวีนิหม้ายผู้หนึ่ง ชื่อเคาะดีญะฮฺ ผู้มีอายุแก่กว่าท่าน ๑๕ ปี

เมื่อท่านอายุได้ ๔๐ ปี ได้เริ่มประกาศเทศนาศาสนาอิสลาม โดยใช้เวลา ๑๓ ปี ที่เมืองมักกะฮ์ ซึ่งไม่ค่อยได้ผลนัก และอีก ๑๐ ปี ที่เมืองมะดีนะฮ์ ซึ่งมีผู้เลื่อมใสนับถือจำนวนมาก ท่านได้ถึงแก่ชีวิตที่เมืองนี้เมื่ออายุได้ ๖๓ ปี

ผู้รับหน้าที่สืบช่วงต่อจากท่านมีตำแหน่งเป็นเคาะลีฟะฮ์ (ไทยเขียนกาหลิบ) ได้ปกครองสืบต่อกันมา ๔ ท่าน เกือบ ๓๐ ปี หลังจากนั้น โดยที่ศาสนาอิสลามแพร่หลายใน ตะวันออกกลาง เรื่องการเมือง การแก่งแย่งอำนาจได้เข้ามา แทนที่ แทนที่จะเลือกตั้ง ต่างคนต่างตั้งวงศ์ของตนเองเป็น เคาะลีฟะฮ์ปกครองดินแดนต่าง ๆ บางวงศ์ก็เจริญ บางวงศ์ ก็เสื่อม สลับกันไปมา แต่ในโอกาสเดียวกันในยุคทองของ อิสลามนี้พวกอาหรับเจริญทางวิชาการต่าง ๆ มาก ได้เผยแพร่ ศาสนายังดินแดนไกลหลายทางอารยธรรมในสมัยกลางของ ยุโรปจึงเป็นหนี้พวกอาหรับมากมาย

คักราชอิสลาม (อิฆเราะฮ์)

การเริ่มนับศักราชอิสลาม มิได้เริ่มแต่วันเกิดหรือวัน เสียชีวิตของท่านศาสดานบีมุฮัมมัด การนับศักราชอิสลาม ได้เริ่มตั้งแต่ปีที่ท่านอพยพมาสู่นครมะดีนะฮ์ นับเป็นปีที่ ๑ ซึ่งการเริ่มจัดตั้งศักราชนี้ ท่านอุมัร บินคอฎออบคอลลีฟะฮ์ ท่านที่ ๒ เป็นผู้ริเริ่มให้จัดตั้งขึ้น

ศักราชอิสลามเริ่มตรงกับคริสต์ศักราชที่ ๖๒๓ และ ตรงกับพุทธศักราชที่ ๑๑๖๕ โดยประมาณ เรียกศักราชอิสลาม ว่า “อิฆเราะฮ์ศักราช”

มุสลิมในประเทศไทย

ในปัจจุบันมุสลิมได้ตั้งหลักแหล่งของตนเองในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย โดยมีที่มาและเหตุผลอันแตกต่างกันออกไป มุสลิมได้เกี่ยวข้องกับประเทศไทยมาแต่สมัยกรุงสุโขทัย โดยมีผู้ซูดพบหรือญจาริกภาษาอาหรับ ต่อมาสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี มุสลิมได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากมายังได้กล่าวไว้แล้ว

ในต้นสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ มีมุสลิมจำนวนหนึ่งอพยพมาจากมาลาญโดยถูกจับเป็นเชลยของกองทัพไทย เป็นต้นตระกูลของชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่ ซึ่งตั้งรกรากอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ เช่น สีแยกบ้านแขก พระโขนง มีนบุรี หนองจอก ปทุมธานี ฉะเชิงเทรา นครนายก นนทบุรี เป็นต้น

บางส่วนก็ตั้งรกรากอยู่ในถิ่นกำเนิดเดิมของตน แต่ไทยได้ปกครองถิ่นนั้นมาแต่เดิม เช่น จังหวัดต่าง ๆ ของชายแดนภาคใต้ เป็นต้น

บางส่วนเป็นเชื้อสายอินเดียที่อพยพมาตั้งหลักแหล่งประกอบอาชีพอยู่ที่ฝั่งพระนคร และธนบุรี

บางส่วนเป็นคนจีนมาจากมณฑลยูนนาน แผ่นดินใหญ่จีนหลังการปฏิวัติใหญ่เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองและมาตั้งรกรากอยู่ที่เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ตาก เป็นต้น

บางส่วนเป็นชาวอาหรับได้เข้ามาตั้งหลักแหล่งประกอบการค้าในตัวเมืองใหญ่ ๆ เช่น ในกรุงเทพฯ ปัตตานี หาดใหญ่ เป็นต้น

บทบัญญัติอิสลาม

บทบัญญัติอิสลามมิได้บัญญัติไว้เฉพาะทางด้านศาสนาเท่านั้น ที่จริงได้บัญญัติไว้ครบสมบูรณ์ทั้งด้านศาสนาและด้านอาณาจักรโดยไม่มีการแยกออกจากกัน

ท่านศาสดาในศาสนาอิสลามปฏิบัติภารกิจของท่านในสองด้านนั้นควบคู่กัน กล่าวคือ ทำหน้าที่ทั้งด้านศาสนาและด้านอาณาจักรพร้อมกันไป

โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสดามูฮัมหมัด (ซอลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) ซึ่งเป็นศาสดาท่านสุดท้ายของโลก ท่านได้รับบัญญัติจากพระองค์อัลเลาะห์ (ซุบฮานะฮฺวะตาอาลา) เป็นโองการทั้งหมด ๖,๖๖๖ โองการ เรียกว่า “อัลกุรอาน” เป็นคัมภีร์แห่งพระเจ้าเป็นเจ้าเล่มสุดท้ายที่พระราชทานแก่ท่านศาสดามูฮัมหมัดซึ่งเป็นศาสดาองค์สุดท้าย

ท่านได้ประกาศโองการแห่งอัลกุรอาน โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ช่วง คือ

๑. ช่วงที่ประกาศ ณ นครมักกะฮ์ ใช้ระยะเวลาประมาณ ๑๓ ปี บทบัญญัติที่ประกาศในช่วงนี้ประกอบด้วยหลักทางด้านศาสนจักร อันประกอบด้วย

๑. หลักความเชื่อ
๒. หลักปฏิบัติ
๓. หลักศีลธรรม จริยธรรม

การประกาศบัญญัติหรือโองการแห่งอัลกุรอานในช่วงนี้ ท่านศาสดาต้องเผชิญกับการขัดขวางของพวกอาหรับ

มุชริกีน ชาวหมักกะฮฺ พวกนี้ปฏิบัติการทำลายล้างทุกรูปแบบ เพื่อให้ท่านศาสดามุฮัมมัด ได้ยุติการเผยแพร่อิสลาม แต่ท่านก็อดทนทุกวิถีทาง จนต่อมาท่านได้อพยพสู่นครมะดีนะห์

๒. ช่วงเวลาที่ท่านอพยพสู่นครมะดีนะห์ ซึ่งเดิมเรียกว่า “ยัซริบ” ชาวมะดีนะห์ได้ให้การสนับสนุนท่านอย่างจริงจัง จนท่านสามารถตั้งรัฐอิสลามขึ้นได้และสามารถจัดในเรือเศรษฐกิจและการเมืองได้สำเร็จเป็นระบบที่แน่ชัดตามบทบัญญัติของอัลกุรอาน

การประกาศบัญญัติในช่วงเวลานี้จึงเน้นในด้านอาณาจักร ซึ่งประกอบด้วย

๑. การเมือง

๒. เศรษฐกิจ

รวมทั้งข้อบัญญัติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทั้งสองด้านนั้น เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การทำสงคราม การทำสัญญาสงบศึก การจัดเก็บซากา การพิจารณาคดี การลงโทษ เป็นต้น

บทบัญญัติในช่วงเวลาที่ท่านประกาศอิสลามในมะดีนะห์ นอกจากจะเน้นทางด้านอาณาจักรแล้ว ก็ยังเพิ่มเติมในส่วนศาสนจักร เช่น บทบัญญัติการถือศีลอด การทำฮัจย์ เป็นต้น รวมระยะเวลาในนครมะดีนะห์ ประมาณ ๑๐ ปี รวมทั้งสองช่วงประมาณ ๒๓ ปี

หลักการพื้นฐานอิสลาม

หลักการพื้นฐานของอิสลาม คือ หลักทางด้านศาสนา อันประกอบด้วย หลักความเชื่อ หลักศาสนกิจ และหลักศีลธรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

หลักศรัทธา (อัครีมาน)

ศรัทธาในความหมายทั่วไป คือ การที่จิตใจยึดมั่นโดยไม่มีข้อสงสัยหรือข้อโต้แย้งใด ๆ ทั้งสิ้น ศรัทธานั้นจะต้องเกิดขึ้นด้วยหลักฐานประกอบ จะศรัทธาโดยความมกมายเชื่อตามผู้อื่นบอกไม่ได้

หลักฐานประกอบศรัทธาสามารถแบ่งได้เป็น ๒ คือ

๑. หลักฐานจากบทบัญญัติ
๒. หลักฐานจากสติปัญญา

๑. หลักฐานจากบทบัญญัติ (ตะลีนกาลี)

หลักฐานจากบทบัญญัติ คือ โองการจากอัลกุรอาน หรือวจนะของท่านศาสดา ซึ่งถือเป็นหลักฐานชั้นเด็ดขาดที่จะโต้แย้งไม่ได้ เป็นบรรทัดฐานอันสำคัญสำหรับกำหนดโครงสร้างแห่งศรัทธา การศรัทธาอันมีอยู่นอกเหนือไปจากบทบัญญัติดังกล่าวเป็นศรัทธาที่ไม่ถูกต้อง

ดังนั้น ผู้นับถือศาสนาอิสลามจึงจำเป็นต้องยกเลิกความศรัทธาดั้งเดิมก่อนรับอิสลามโดยสิ้นเชิง และสร้างศรัทธาขึ้นมาตามหลักศรัทธาอิสลามอันตรงกับบทบัญญัติระหว่างความศรัทธาทั้งสอง จะนำมาผสมผสานให้กลมกลืนกันไม่ได้

ในยุคของท่านศาสดามุฮัมมัดนั้นพวกอาหรับเมื่อรับอิสลามในระยะแรก ๆ ก็ยังไม่สามารถจะสลัดความเชื่อดั้งเดิมทิ้งได้ต้องใช้เวลาานพอสมควรจึงจะมีศรัทธาอย่างบริสุทธิ์แท้จริง อัลกุรอานจึงบัญญัติไว้ ความว่า **“ส่วนมากของพวกเขาไม่ได้ศรัทธานอกจากมีการตั้งภาคีมาก่อน”** (๑๒/๑๐๖)

การตั้งภาคี หมายถึง การนับสิ่งอื่น ๆ ร่วมกับความเชื่อในพระองค์อัลเลาะห์ด้วย ซึ่งพวกอาหรับที่นับถือศาสนาตั้งเดิมของพวกเขามีสภาพความเชื่อเป็นแบบนี้

บทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับหลักศรัทธาอันนำมาเป็นหลักฐานในการศรัทธานั้น เมื่อระบุว่าเกี่ยวกับคุณลักษณะของพระผู้เป็นเจ้าอย่างไร ก็จะถือเป็นคุณลักษณะแท้จริงของพระองค์ เช่น กุรอาน ระบุว่าพระองค์ทรงอำนาจ ทรงลัพพัญญู ทรงเมตตา เป็นต้น คุณสมบัติเหล่านี้เป็นคุณสมบัติอันได้มาจากหลักฐานจากบทบัญญัติซึ่งมุสลิมทุกคนต้องเชื่อ

๒. หลักฐานจากสติปัญญา (ตะลีลอักลี)

การเชื่อถือศรัทธา จะต้องมาจากความยอมรับของสติปัญญาอีกส่วนหนึ่งด้วย เป็นส่วนประกอบและหลักฐานจากสติปัญญานี้ จะต้องดำเนินสอดคล้องกับหลักฐานจากบทบัญญัติจะค้านกันหรือขัดแย้งกันไม่ได้เด็ดขาด อาทิ

เมื่อหลักฐานจากบทบัญญัติระบุว่าพระผู้เป็นเจ้าทรงอำนาจ สติปัญญาก็จะแสวงหาเหตุผล ตามพื้นฐานของปัญญาประกอบจนเป็นที่ยอมรับอย่างไม่คลอนแคลนว่าพระองค์ทรงอำนาจ

เมื่อหลักฐานจากบทบัญญัติระบุว่าพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าทรงสัพพัญญู สติปัญญา ก็จะแสวงหาเหตุผล จนเป็นที่ยอมรับว่าพระองค์ทรงสัพพัญญู

โองการจากอัลกุรอานได้บัญญัติให้มนุษย์ใช้สติปัญญา ตรិตรองและพิจารณาถึงสรรพสิ่งทั้งหลายมากกว่า ๓๐๐ แห่ง ซึ่งสรรพสิ่งเหล่านี้เป็นหลักฐานแสดงถึงความมีอยู่จริงของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า

การศรัทธาเป็นเงื่อนไขแรกในการประกอบความดีงาม หากกระทำความดีโดยไม่มีการศรัทธาเป็นพื้นฐาน ความดีนั้นไร้ผล ดังปรากฏในอัลกุรอาน ความว่า **“และผู้ใดไร้ซึ่งศรัทธา การงานของเขา ก็ไร้ผล และในโลกหน้าเขาจะเป็นหนึ่งในพวกที่ขาดทุน”** (๕/๖)

รากฐานแห่งหลักศรัทธามี ๖ ประการ ดังต่อไปนี้

๑) ศรัทธาในอัลเลาะห์ (ซุบฮานะฮฺวะด้าอาลา)

พระองค์คือพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าเพียงองค์เดียวเท่านั้น มุสลิมทุกคนต้องยึดมั่นในพระองค์อย่างแนบแน่น ไม่สงสัยหรือลังเล พระองค์ทรงไว้ซึ่งคุณลักษณะอันสมบูรณ์ที่สุด

มุสลิมยึดมั่นว่าพระองค์ทรงบันดาลทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้นมาเองโดยลำพัง อำนาจของสิ่งนั้นแท้จริงแล้ว พระองค์ทรงไว้ซึ่งเดชานุภาพ ทรงไว้ซึ่งอำนาจอันสูงสุด ทรงเอกสิทธิ์ในการปกครองและบริหารโลกานุโลก ทรงเป็นที่พึ่งของทุกสรรพสิ่ง ทรงกำหนดการดำเนินชีวิตของมนุษย์และสัตว์ทั้งสรรพสิ่งทั้งมวล

๒) ศรัทธาในมาลาอิกะห์

มุสลิมเชื่อว่าพระองค์อัลเลาะห์ทรงบันดาลมาลาอิกะห์ขึ้นมา ซึ่งเป็นข้าทาสของพระองค์รับบัญชาจากพระองค์และปฏิบัติตามคำบัญชาของพระองค์อย่างมั่นคงที่สุด มีปรากฏในกุรอาน ความว่า “พวกเขาไม่ฝ่าฝืนคำบัญชาของอัลเลาะห์ และพวกเขาจะปฏิบัติตามคำบัญชานั้นอย่างเคร่งครัด” (๖๖/๖)

๓) ศรัทธาในคัมภีร์

มุสลิมต้องศรัทธาว่าพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าทรงประทานคัมภีร์อันเป็นโอองการของพระองค์แก่บรรดามนุษยชาติผ่านศาสนทูตในแต่ละยุค แต่ละสมัย พระโอองการของพระองค์เป็นบทบัญญัติที่มนุษย์จะต้องนำมาปฏิบัติเป็นธรรมนุญสูงสุดที่ใครจะฝ่าฝืนไม่ได้

จำนวนคัมภีร์ที่พระองค์ทรงพระราชทานมานั้นเท่าที่นักวิชาการระบุไว้มีจำนวน ๑๐๔ เล่ม ในจำนวนนั้นมีชื่อเรียกและมีสาระแห่งบทบัญญัติโดยครบสมบูรณ์ มีดังต่อไปนี้

๑. เตารอฮ์ ในยุคของท่านศาสดามูซา (โมเสส)
๒. ซะบูร ในยุคของท่านศาสดาดาวูด (เดวิด)
๓. อินญีล ในยุคของท่านศาสดาอีซา (เยซู)

ในศาสนาคริสต์เรียกว่า “ไบเบิล”

๔. กุรอาน ในยุคสุดท้ายคือยุคปัจจุบัน ทรงพระราชทานผ่านศาสดามุฮัมมัด (ช.ล.) เป็นคัมภีร์ที่มนุษย์จะต้องยึดถือเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตตราบถึงวันอวสาน

ของโลกนี้ อัลกุรอานเป็นคัมภีร์ฉบับสุดท้ายที่พระเจ้าทรงพระราชทาน จึงเป็นคัมภีร์ที่สมบูรณ์ทั้งเนื้อหาสาระและรูปแบบการใช้ภาษา

กุรอานเป็นภาษาอาหรับ ซึ่งเป็นภาษาที่มีความไพเราะในการออกเสียง และภาษาที่ให้ความหมายอันลึกซึ้ง ถ้อยคำเท่าที่ถ่ายทอดมาจากท่านศาสดามุฮัมมัด ซ.ล. เมื่อ ๑,๔๐๐ ปีกว่ายังได้รับการรักษาไว้โดยไม่มีเปลี่ยนแปลง แม้จะเป็นเพียงอักษรเดียวก็ตาม อัลกุรอานได้ระบุไว้ ความว่า

“เรา (อัลเลาะห์) ได้ประทานกุรอานลงมาแล้ว เราได้รักษามันไว้” (๑๕/๙)

โองการทั้งหมดมีอยู่ ๖,๖๖๖ โองการ แบ่งออกเป็น ๑๑๔ และ ๓๐ ส่วน มุสลิมทั่วโลกจะอ่านกุรอานในพิธีละหมาด ในวาระอันต้องการความดีและอ่านเพื่อนำความหมายมาปฏิบัติ

๔) ศรัทธาต่อศาสนทูตหรือศาสดา

ศาสนทูตผู้ประกาศอิสลาม เรียกว่า “รอซูล” หรือเป็นศาสนทูตที่ไม่ได้ประกาศ ก็เรียกว่า “นบี” แต่การให้ความหมายเช่นนี้ไม่ได้เข้มงวดนักส่วนใหญ่จึงใช้ถ้อยคำทั้งสองนี้ หมายความถึงผู้เป็นศาสนทูตที่ทำการประกาศอิสลาม

๕) ศรัทธาในวันสิ้นโลก (เฮามุลอาคิร)

มุสลิมต้องศรัทธาว่า โลกนี้พระเจ้าเป็นผู้สร้างขึ้น เป็นการชั่วคราว สำหรับแดนที่มนุษย์ได้ดำเนินชีวิตส่วนหนึ่ง เพื่อสู่โลกอันจีรังและโลกนิรันดร์ต่อไป ดังนั้นโลกที่เราอาศัยอยู่ในปัจจุบันจึงต้องมีวาระดับสลาย ไม่วันใดก็วันหนึ่ง ไม่มี

ใครสามารถตอบได้ว่าวันดับสลายของโลก หรือวันสิ้นโลกนี้ จะเกิดขึ้นเมื่อใด อัลกุรอานระบุไว้ ความว่า “มนุษย์จะถามเจ้า เกี่ยวกับกาลปวสานของโลกเจ้าจงตอบเถิด ความรู้ในเรื่องนั้น มีอยู่เฉพาะอัลเลาะห์เท่านั้น และอันใดทำให้เจ้ารู้อันกาลปวสานแห่งโลก อาจจะถูกบดขี้ขึ้นในเวลาอันใกล้นี้ก็ได้อ” (๓๓/๖๓)

๖) ศรัทธาในกฎแห่งสภาวะการณ

สภาวะการณทั้งหลายถูกกำหนดมาเป็นกฎอย่างตายตัวและแน่นอน ซึ่งต้องดำเนินไปตามที่กำหนดนั้น เช่น แดดเผาไอน้ำขึ้นไปรวมตัวกันอยู่บนอากาศ เมื่อลมพัดก็กระจายตกลงมาเป็นฝน ฝนตกลงมาบนพื้นดินทำให้อุดมสมบูรณ์ มีพันธุ์ไม้และพืชนานาชนิดงอกงามขึ้นมา มนุษย์และสัตว์ได้รับประโยชน์จากพืชพันธุ์เหล่านั้น เป็นกฎกำหนดสภาวะซึ่งพระผู้เป็นเจ้าทรงกำหนดไว้

หลักปฏิบัติ (อะมัล)

หลักปฏิบัติ ได้แก่ ข้อปฏิบัติที่อิสลามได้บัญญัติไว้เป็นหลักการพื้นฐาน มุสลิมจะต้องนำมาปฏิบัติอย่างเคร่งครัด จะละเว้นมิได้โดยเด็ดขาด ผู้ละเว้นการปฏิบัติ ผู้นั้นจะได้รับบาปมหันต์จากพระผู้เป็นเจ้า

หลักปฏิบัติสามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ภาค คือ

๑. ภาคฟัรฎอัยน์ หมายถึง หลักปฏิบัติที่บังคับเป็นรายบุคคล ไม่ว่าจะชายหรือหญิงก็ตามนับแต่บรรลุนิติภาวะตามหลักการอิสลามเป็นต้นไป และมีสติสัมปชัญญะ

เช่น การทำละหมาดวันละ ๕ เวลา การจ่ายชะกาตเมื่อครบพิกัด การทำฮัจย์เมื่อมีความสามารถ เป็นต้น

๒. ภาคฟิรฎุกิฟายะฮฺ หมายถึง หลักปฏิบัติที่บังคับเป็นส่วนรวม เมื่อมีใครได้ปฏิบัติภาระของคนทั้งหมดก็จะหมดไป บาบิโทษก็ไม่ตกแก่คนเหล่านั้น เช่น การจัดการเกี่ยวกับผู้ตาย เป็นต้น

๓. ภาคซุนนะฮฺ หมายถึง หลักปฏิบัติที่ไม่ได้บังคับ เว้นไว้ให้เป็นไปตามความสมัครใจ ผู้ใดปฏิบัติก็ได้กุศล ผู้ใดไม่ปฏิบัติก็ไม่เกิดโทษ เช่น การละหมาดอิติลฟิตรี และอิติลอิฎฮา การถือศีลอดนอกเดือนรอมฎอน เป็นต้น

หลักปฏิบัติพื้นฐาน (อรัگانุลอิสลาม)

หลักปฏิบัติพื้นฐาน หมายถึง หลักศาสนกิจที่อิสลามได้บัญญัติเป็นพื้นฐานแรกสำหรับมุสลิมทุกคนที่จะต้องนำมาปฏิบัติเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของอิสลาม ซึ่งเราเรียกว่า “อรัگانุลอิสลาม” มีประกอบกัน ๕ ประการ คือ

๑) การปฏิญาณตน (ชะฮาดะฮฺ)

ผู้ประสงค์จะเข้าสู่อิสลามจะต้องกล่าวคำปฏิญาณตนอย่างเปิดเผยและชัดเจน พร้อมทั้งเลื่อมใสศรัทธาตามที่ตนปฏิญาณและจะต้องประพฤติปฏิบัติอย่างจริงจัง

การเป็นมุสลิมมิใช่เพียงกล่าวคำปฏิญาณ หรือเพียงแต่ประพฤติตามแบบมุสลิมเท่านั้น หากจะต้องประกอบด้วย ความเลื่อมใสศรัทธาอย่างแท้จริงด้วย องค์ประกอบแห่งการ

ปฏิญาณจะต้องมีพร้อมทั้ง ๓ ประการ คือ

๑. กล่าวปฏิญาณด้วย วาจา
๒. เลื่อมใสด้วย จิตใจ
๓. ปฏิบัติด้วย ร่างกาย

ประโยคปฏิญาณ มิใช่จะกล่าวเพียงเพื่อเริ่มต้นสถานภาพอิสลามเท่านั้น มุสลิมทุกคนควรกล่าวเป็นประจำ เพื่อเตือนใจตัวเองในสิ่งปฏิญาณนั้น โดยเฉพาะที่บังคับจะต้องกล่าวก็มีอยู่ในบางการปฏิบัติศาสนกิจอย่างอื่น เช่น ต้องกล่าวในพิธีละหมาด ขณะนั่ง **“ตะชะฮุดฮุด”** เป็นต้น

คำปฏิญาณของอิสลาม มิใช่การสบถสาบานให้มีอันเป็นไปต่าง ๆ นานา มิใช่คำสวดภาวนา หากเป็นประโยคที่กล่าวแสดงถึงความศรัทธามั่นในพระเจ้า และในศาสนทูตมุฮัมมัด ความว่า

“ข้าพเจ้าปฏิญาณว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลเลาะห์ และข้าพเจ้าปฏิญาณว่า มุฮัมมัด เป็นศาสนทูตของอัลลอฮ์”

ผู้ที่ประสงค์จะเข้าอิสลาม จึงต้องเริ่มด้วยจิตใจที่มีศรัทธา จากนั้นก็จึงกล่าวประโยคปฏิญาณดังกล่าว ซึ่งมุสลิมทุกคนต้องกล่าวได้ การสอนประโยคปฏิญาณจึงไม่จำเป็นต้องเลือกเอาบุคคลที่มีความรู้ศาสนาสูง มุสลิมทุกคนสามารถที่จะกล่าวนำประโยคปฏิญาณได้ทั้งนั้น

๒) การละหมาด (ซอลละฮฺ)

การละหมาด คือ การแสดงความเคารพนมัสการต่ออัลเลาะห์ ซ.บ. ประกอบด้วย จิตใจ วาจา และร่างกายพร้อมกัน

ผู้ทำละหมาดโดยสม่ำเสมอ จะก่อประโยชน์แก่ตัวเขาเองอย่างอเนกอนันต์ ทำให้จิตใจของเขาสะอาดบริสุทธิ์ ขจัดความหมองหม่นทางอารมณ์ ทำลายความตึงเครียด ทำให้เขาเป็นคนที่เคร่งครัดในระเบียบวินัย ตรงต่อเวลา ความซื่อสัตย์ สุจริต อุดม และจิตใจสำรวมระลึกอยู่กับพระเจ้าตลอดเวลา

คุณสมบัติของผู้ทำละหมาด

ผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ จะต้องทำละหมาด คือ

๑. เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม
๒. บรรลุนิติภาวะตามบทบัญญัติอิสลาม
๓. มีสติสัมปชัญญะ
๔. มีความสะอาด ทั้งร่างกาย เสื้อผ้า และสถานที่

การทำความสะอาด

การทำความสะอาดตามศาสนบัญญัติ หมายถึง การปลดเปลื้องสิ่งสกปรกออกจากร่างกายให้หมดสิ้น และชำระร่างกายให้สะอาด เนื่องจากมีอุปบัติการณ์ทางธรรมชาติอันอุปบัติภายในร่างกาย ซึ่งแบ่งออกได้ ๒ ระดับ คือ

๑. ระดับเล็ก (หะดัษเล็ก) ได้แก่

๑. มีบางสิ่งบางอย่างออกจากทวารเบาหรือทวารหนัก เช่น ลม ปัสสาวะ เป็นต้น

๒. สัมผัสอวัยวะเพศด้วยฝ่ามือ

๓. สัมผัสผิวหนังต่างเพศที่มีเชษฐาติที่แต่งงานกันไม่ได้ จะต้องทำความสะอาดร่างกายด้วยการทำ “**วุฎู**” นั่นคือ การชำระล้างร่างกายเฉพาะส่วนที่กำหนด จึงถือว่าร่างกายสะอาด

๒. ระดับใหญ่ (หะดัษใหญ่) ได้แก่

๑. การทำประเวณี

๒. อสุจิเคลื่อน

๓. เสียชีวิต

๔. มีประจำเดือน

๕. มีโลหิตหลังคลอดบุตร

๖. คลอดบุตร

เมื่อมีอุบัติเหตุการดังกล่าวอย่างใดอย่างหนึ่งอุบัติขึ้น ก็จะต้องทำความสะอาดร่างกาย โดยการอาบน้ำชำระให้ทั่วทั้งร่างกายตลอดเส้นผม และส่วนต่าง ๆ ของร่างกายจนมั่นใจว่าทั่วถึง จึงจะถือว่าสะอาดพร้อมที่จะทำการละหมาดได้

การทำวุฎู

การทำความสะอาดเนื่องจากเหตุการณ์ระดับเล็กดังกล่าวไว้แล้ว ซึ่งเรียกว่าการทำวุฎู หรือคนไทยเราส่วนใหญ่เรียกว่า “**การอาบน้ำละหมาด**” นั้น มีหลักการดังต่อไปนี้

๑. ต้องกระทำโดยเจตนา
๒. ล้างมือให้สะอาดทั้งสองข้าง
๓. ล้างปากด้วยการบ้วนปากจนสะอาด
๔. ล้างจมูกจนสะอาด ด้วยการสูดน้ำเข้าจมูกแล้วสั่งออก
๕. ล้างหน้าให้สะอาดอย่างทั่วถึง ตลอดทั้งใบหน้า
๖. ล้างมือให้เลยข้อศอกสักเล็กน้อย จนสะอาด
๗. ใช้น้ำเช็ดศีรษะ
๘. ใช้น้ำเช็ดใบหู
๙. ล้างเท้าให้สะอาดทั้งสองข้างจนถึงข้อเท้า

วาระการทำละหมาด

๑) ทุกวัน มุสลิมต้องทำละหมาดถึง ๕ ครั้ง ตามเวลาดังต่อไปนี้

๑. ซุบฮิ เวลาอรุณ เริ่มตั้งแต่แสงอรุณขึ้นจนถึงดวงอาทิตย์ขึ้น
๒. ซุฮริ เวลาบ่าย เริ่มตั้งแต่ดวงอาทิตย์คล้อยจนถึงเวลาที่เงาของสิ่งหนึ่งเท่าตัวของมัน
๓. อัสริ เวลาเย็น เริ่มตั้งแต่หมดเวลาซุฮริจนถึงดวงอาทิตย์ลับขอบฟ้า
๔. มักริบ เวลาพลบค่ำ ตั้งแต่หมดเวลาอัสริจนถึงหมดแสงสีแดงของดวงอาทิตย์

๕. อีซาอู เวลากลางคืน เริ่มตั้งแต่หมดเวลามักริบ
จนแสงอรุณของวันใหม่อุบัติขึ้น

๒) นอกจากจะต้องทำทุกวัน ๆ ละ ๕ ครั้งแล้ว

มุสลิมชายยังจะต้องออกจากบ้านไปชุมนุมละหมาดประจำ
วันศุกร์อีกด้วย โดยทำเวลาบ่าย ส่วนผู้หญิงไม่บังคับแต่ก็อนุญาติ
ให้ออกไปร่วมได้ แต่จะต้องสำรวมตน ไม่ปะปนกับกลุ่มผู้ชาย

การทำละหมาดวันศุกร์เหมือนกับละหมาดทั่วไป เพียง
แต่ก่อนละหมาดจะต้องแสดงธรรมกถาก่อน ๒ บท ซึ่งเมื่อได้
ทำละหมาดวันศุกร์แล้ว ก็ไม่ต้องละหมาดซุฮริอีก ส่วนผู้ที่มี
เหตุขัดข้องไม่สามารถออกมาร่วมละหมาดวันศุกร์ได้ ก็ให้ทำ
ละหมาดซุฮริอยู่กับบ้าน

๓) ในรอบปีมีการทำละหมาดอีก ๒ วาระ นั่นคือ

๑. เมื่อสิ้นเดือนถือศีลอด คือเดือนรอมฎอน วันรุ่งขึ้น
เป็นวันที่ ๑ เดือนชาวาลให้มุสลิมชายและหญิงออกจากบ้าน
มาร่วมชุมนุมทำละหมาดซึ่งเรียกว่า **“ละหมาดอีดิลฟิตรี”**
ทำเหมือนกับละหมาดทั่วไป เพียงแต่ก่อนอ่านฟาติฮะห์
ให้ยกมือกล่าวรักบิรในรอกาอะฮฺแรก ๗ ครั้ง ในรอกาอะฮฺหลัง
๕ ครั้ง เมื่อเสร็จละหมาดแล้วให้แสดงธรรมกถา ๒ บท

๒. เมื่อมุสลิมทั่วโลกได้ไปชุมนุมบำเพ็ญฮัจญ์ ณ นคร
มักกะฮฺ ในวันหลังจากการชุมนุมใหญ่ที่ทุ่งอะรอฟะฮฺ มุสลิมที่
อยู่กับท้องถิ่นทั่วโลกจะชุมนุมละหมาด ซึ่งเรียกว่า **“ละหมาด
อีดิลอัฎฮา”** ทำเหมือนกับ **“ละหมาดอีดิลฟิตรี”**

๔) นอกจากละหมาดที่กล่าวมาแล้วนั้น ยังมีละหมาด

ในวาระอื่น ๆ อีกมาก เช่น ละหมาดเมื่อเกิดจันทรุปราคา ละหมาดเพื่อจะขอความก้าวหน้าในการเริ่มกิจการที่สำคัญ ๆ (อิสติคอเราะฮฺ) ละหมาดขอพรให้แก่ผู้ตาย เป็นต้น

ละหมาดทั้งหมดเราสามารถแบ่งได้เป็น ๓ ระดับ
คือ

๑. ละหมาดฟิรฎอัยน์ หมายถึง ละหมาดที่บังคับให้กระทำทุกคน ได้แก่ ละหมาดวันละ ๕ เวลา และละหมาดวันศุกร์เฉพาะชาย

๒. ละหมาดฟิรฎุกิฟายะฮฺ หมายถึง ละหมาดที่บังคับแก่ชุมชนหนึ่ง เมื่อใครคนหนึ่งทำก็จะหมดความรับผิดชอบไปจากทุกคนในชุมชนนั้น ได้แก่ละหมาดขอพรให้คนตายเรียกว่า “ละหมาดยะนาซะฮ์” หรือ “ละหมาดมัยยิด”

๓. ละหมาดซุนนะฮฺ ได้แก่ ละหมาดชนิดอื่น ๆ นอกจากที่เป็นฟิรฎอัยน์ และฟิรฎุกิฟายะฮ์ ดังได้กล่าวแล้ว

๓) การจ่ายชะกาต

ชะกาต คือ ทรัพย์จำนวนหนึ่งที่ได้กำหนดไว้เป็นอัตราส่วนจากจำนวนทรัพย์ที่เจ้าของทรัพย์ได้มาจนครบพิกัดที่ศาสนาได้บัญญัติไว้ และนำทรัพย์จำนวนนั้นจ่ายออกไปแก่ผู้มีสิทธิ์

๔) การถือศีลอด-ถือบวช

การถือศีลอดบังคับให้กระทำนั้นมีเฉพาะในเดือนรอมฎอนเท่านั้น (เดือน ๙) ส่วนในวาระอื่น ๆ ไม่ได้บังคับแต่ประการใด

ผลจากการถือศีลอด นำไปสู่คุณธรรมนานาประการ

เช่น

๑. แสดงให้ประจักษ์ชัดถึงความเสมอภาคทางสังคม ไม่ว่าบุคคลจะมีฐานะตำแหน่ง ยศถาบรรดาศักดิ์ สูงต่ำ ใดๆ ก็จะต้องถือศีลอดเหมือนกันหมด เป็นการลดช่องว่างระหว่างชนชั้น

๒. สามารถควบคุมจิตใจของตนเองได้

๓. มีความซื่อสัตย์สุจริตแม้จะหิวแสนหิว กระจายลักปานใดก็ไม่แอบไปรับประทานและดื่ม

๔. มีความอดทน อดกลั้น เพราะขณะถือศีลอดนั้น ร่างกายมีความอ่อนเพลียมาก ก็สามารถอดทนจนครบเวลา โดยไม่ย่อท้อ ไม่มอโห และไม่แสดงความอ่อนแอ

๕. มีคุณธรรมมีความสำรวมตนเองและยำเกรงพระเจ้าไม่ประพฤตินิดในขณะถือศีลอด

๖. มีจิตเมตตาสงสาร เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น เพราะผู้ถือศีลอดรู้สึกถึงความหิวกระจาย

๗. มีความสำนึกในเมตตาแห่งพระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าของ และซาบซึ้งต่อพระองค์เป็นยิ่งนัก เพราะสภาพทรมาณจากการหิว เมื่อได้เวลารับประทานเขาก็สามารถจะตระหนักถึงคุณค่าของอาหาร

๘. มีระเบียบวินัย

คุณธรรมทั้งหลายอันได้มาจากการถือศีลอดนี้ ที่สุดก็รวมอยู่ในความยำเกรงพระเจ้า ซึ่งเป็นจุดศูนย์รวม

คุณธรรมทั้งปวง ดังปรากฏในกุโรอัน ความว่า “เหล่าผู้ศรัทธาเอ๋ย การถือศีลอดได้บัญญัติแก่สุเจ้า ประดุจเดียวกับที่ได้บัญญัติไว้แก่ประชาชนก่อนสุเจ้า ทั้งนี้เพื่อสุเจ้าจักได้ยาเกรง”

๕) การบำเพ็ญอภัย

การที่มุสลิมจากทั่วทุกมุมโลกเดินทางออกไปจากถิ่นที่อยู่อาศัยของตนไปสู่พิธีฮัจย์เป็นประจำ ติดต่อกันมาถึง ๑,๔๐๐ กว่าปี นับเป็นกิจกรรมที่มีความมหัศจรรย์ และมีพลังอันแกร่งกล้าทางศรัทธายิ่งนัก สำนักของผู้เดินทางไปสู่พิธีฮัจย์เป็นสำนักเดียวกัน จากวิญญูณจิตที่ผนึกกันเป็นดวงเดียวกัน แม้จะมาจากถิ่นฐานอันแตกต่างกัน มีภาษาผิดแผกกัน มีฐานะต่างกัน มีตำแหน่งทางสังคมไม่เท่ากัน แต่เมื่อทุกคนเดินทางมาสู่ศาสนกิจข้อนี้ สิ่งเหล่านั้นถูกลดทิ้งไปโดยสิ้นเชิง ทุกคนซึ่งมีจำนวนมหาศาลแต่ก็ร่วมกิจกรรมเดียวกันโดยไม่รังเกียจ เดียดฉันท์ ไม่มีความโกรธเกลียดซึ่งกันและกัน

คนเป็นจำนวนล้านไปรวมกันอยู่ในสถานที่เดียวกัน แต่ไม่มีเรื่องขัดแย้งกัน ทุกคนมีใบหน้าอันยิ้มแย้ม ทักทายซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกันอย่างไม้อ้อเขาถือเรา ผิดพลาดล่วงเกินกันบ้างก็พร้อมที่จะให้อภัยแก่กันและกัน

ไม่มีใครปลุกเอาเงื่อนไขอันแตกต่างกันมาเป็นปัจจัยที่จะสร้างจุดร่วมในความแตกต่างกันนั้นจนกลายเป็นกรณีแบ่งแยกระหว่างกลุ่ม และแท้ที่จริงนั้นความแตกต่างดังกล่าวไม่มีใครสนใจเลยแม้แต่น้อย

หลักศีลธรรม จริยธรรม คุณธรรม (อิหฺซาน)

คุณธรรมอันสูงสุด คือ การที่มนุษย์สำนึกในความเป็นข้าทาสของตนเองต่อพระผู้เป็นเจ้าของ ด้วยใจอันบริสุทธิ์ จิตใจผูกพันกับพระองค์ตลอดเวลา ท่านศาสดามูฮัมมัด ช.ล. กล่าวว่า

“อิหฺซาน คือการที่ท่านปฏิบัติการณ์สการอัลเลาะห์ ประหนึ่งท่านเห็นพระองค์ แม้ข้อเท็จจริงท่านจะไม่สามารถเห็นพระองค์ก็ตาม แต่พระองค์ก็ทรงมองเห็นท่าน”

ความผูกพันระหว่างมนุษย์กับพระผู้เป็นเจ้านั้น จะเป็นสายสัมพันธ์อันเหนียวแน่น ซึ่งก่อให้เกิดความประพฤติที่ดีงาม ทั้งที่กระทำต่อพระผู้เป็นเจ้าและกระทำต่อมนุษย์ สายสัมพันธ์สองด้านนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดสันติสุขและสันติภาพถาวรขึ้นในโลก

๑. สัมพันธ์กับพระเจ้า ทำให้มนุษย์มีจิตยำเกรง สำรวมต่อพระองค์

๒. สัมพันธ์กับมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความประพฤติที่ดีต่อกัน หวังดีต่อกัน

และหากใครขาดสายสัมพันธ์ทั้ง ๒ นี้ คือ หัวใจเขาไม่สัมพันธ์กับพระเจ้า และไม่สัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ เขาก็จะตกต่ำอยู่ในความอับยศ ดังปรากฏในอัลกุรอานบทที่ ๓ โองการที่ ๑๑๓ ความว่า

“พวกเขาจักประสบความตกต่ำไม่ว่าพวกเขาจะอยู่สถานะใดก็ตาม ยกเว้น โดยสาเหตุที่พวกเขามีสัมพันธ์ต่ออัลเลาะห์และสัมพันธ์ต่อมนุษย์”

หลักคุณธรรมแบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วน คือ

๑. คุณธรรมที่ต้องประพฤติ

หมายถึง ความดีต่าง ๆ ที่ต้องประพฤติอยู่เสมอ อันได้แก่ หน้าที่และมารยาทที่ต้องแสดงออก และคุณสมบัติที่ดีจากจิตใจ เช่น

๑. **หน้าที่ของบุคคลต่อพระเจ้า** ต้องระลึกอยู่เสมอว่า ตัวเองอยู่ต่อหน้าพระผู้เป็นเจ้า พระองค์ทรงมองเห็นอยู่ตลอดเวลา และละเว้นการกระทำที่ผิดต่อบทบัญญัติของพระองค์

๒. **หน้าที่ของผู้รู้** ครูและผู้รู้โดยทั่วไป จะต้องสำนึกอยู่เสมอว่า ความรู้ที่ตนได้มานั้นเป็นไปโดยความเมตตาของพระผู้เป็นเจ้า พระองค์ทรงประทานให้ ดังนั้นจึงต้องเผยแพร่ต่อให้ผู้อื่นได้รับความรู้นั้นโดยไม่มุ่งหวังอามิสสินจ้างใด ๆ ทั้งสิ้น และไม่นำความรู้ไปสร้างอำนาจบารมี หรือนำความรู้ไปแข่งขันกับใคร หรือทับถมผู้รู้อื่น ๆ หรือหาประโยชน์อันมิชอบ

๓. **หน้าที่ของผู้ไม่รู้** ผู้ไม่รู้จะต้องศึกษาเพื่อจะได้มีความรู้ ความรู้มิได้จำกัดแต่เฉพาะความรู้ทางด้านสามัญหรือศาสนาใดด้านหนึ่ง มุสลิมจะต้องเรียนรู้ความรู้ทั้งสองด้านจนสามารถนำความรู้ความสามารถไปประพฤติทางด้านศาสนาอย่างดี และนำความรู้สามัญหรือวิชาชีพไปประกอบสัมมาอาชีพต่อไป และผู้เรียนรู้ทุกคนจะต้องให้ความเคารพต่อผู้สอน มีความนอบน้อมถ่อมตน พุดจาสุภาพ อ่อนโยน และคอยอุปถัมภ์ผู้สอนของตนอยู่เสมอ

๔. **หน้าที่ของลูก** ลูกทุกคนมีหน้าที่ต้องระลึกถึงพระคุณอันยิ่งใหญ่ของพ่อ แม่ ต้องมีความกตัญญูกตเวทิต์คุณ

ต่อท่านทั้งสอง ต้องคิดอุปการะท่านทั้งสอง ไม่ปล่อยให้ท่านทั้งสองต้องเดี๋ยวตาย และต้องปรนนิบัติท่านทั้งสองเป็นอย่างดีที่สุด

๕. หน้าที่ของพ่อ แม่ เมื่อพ่อแม่มีลูกก็ต้องเลี้ยงดูลูกอย่างดี ให้การดูแลให้มีความสุข ให้การศึกษา คอยอบรมบ่มนิสัยให้เป็นคนดีมีมารยาท ไม่ปล่อยให้ปลละเลเยต่อลูกจนขาดความอบอุ่นทางจิตใจ เติลิดออกไปหาความสนุกสนานนอกครอบครัว พ่อแม่ต้องสร้างสถาบันครอบครัวให้เป็นความหวังของลูกเป็นสวรรค์ของลูก อย่าทำให้เป็นนรกสำหรับลูก

๖. หน้าที่ของเพื่อน คนทุกคนมีเพื่อน ไม่ว่าเพื่อนร่วมงาน เพื่อนร่วมโรงเรียน เพื่อนร่วมหมู่บ้าน จนเพื่อนร่วมโลก เพื่อนทุกคนต้องหวังดีต่อกัน มีความประพฤติดีต่อกัน ไม่ดูถูก ไม่เกลียด ไม่อาฆาตแค้น ต่างคิดที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

๗. หน้าที่ของสามี ทั้งสามีภรรยาจะต้องมีหน้าที่พึงปฏิบัติต่อกัน กล่าวคือ สามีต้องรับผิดชอบในด้านการปกครองครอบครัวและการหารายได้เลี้ยงดูครอบครัว และสามีจะต้องเป็นที่พึ่งของครอบครัว มีความประพฤติที่ดีงามไม่ทิ้งครอบครัวออกไปหาความสุขนอกบ้าน และต้องตักเตือนสอนภรรยาและคนในครอบครัว

๘. หน้าที่ของภรรยา ภรรยามีหน้าที่ช่วยเหลือสามีในด้านต่าง ๆ ต้องคอยสอดส่องดูแลเป็นกำลังใจให้สามีให้มีความสุขแก่สามี และต้องต้อนรับแขกของสามีด้วยมารยาทด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใสและด้วยความจริงใจ ไม่นินทาสามี

ลับหลัง ไม่บ่นหรือก้าวร้าวสามมี หากสามมีทำผิดก็เตือนด้วยความหวังดีและครองสติไม่โมโห ให้เกียรติสามมีและอยู่ในโอวาทของสามมี

๙. หน้าที่ของผู้นำ ผู้นำทางสังคมในตำแหน่งต่าง ๆ ที่ถูกแต่งตั้งหรือเลือกตั้งก็ตาม จะต้องปฏิบัติตนต่อผู้ตามด้วยความเมตตาและด้วยความนอบน้อม ไม่ถือตัว พุดจาสุภาพ อ่อนโยน เมื่อจะใช้อำนาจก็ใช้ด้วยความยุติธรรม มีความกล้าหาญและกล้าตัดสินใจ ไม่ลังเล ไม่อ่อนแอ ไม่ขลาดกลัว ต้องประพฤติดี พร้อมทั้งเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับประชาชน ต้องเสียสละทุกสิ่งเพื่อประชาชน

๑๐. หน้าที่ของประชาชน ประชาชนในฐานะผู้ตาม จะต้องเคารพผู้นำ กฎต่าง ๆ ที่ออกมาโดยชอบธรรม ประชาชนต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัด ผู้ตามจะคิดกระด้างกระเดื่องไม่ได้ แต่ก็กล้าหาญที่จะเตือนผู้นำเมื่อผู้นำทำผิด หรือออกกฎหมายโดยไม่ชอบธรรม ให้ความร่วมมือในกิจกรรมที่ดี รักษาและปกป้องเกียรติยศของผู้นำที่มีคุณธรรม ไม่ละเมิดต่อสิทธิของผู้นำ และสิทธิของประชาชนด้วยกัน

๒. คุณลักษณะที่ต้องละเว้น (สิ่งต้องห้าม)

มีคุณลักษณะที่มุสลิมต้องละเว้นอยู่มากมาย ล้วนเป็นข้อห้ามที่อิสลามได้บัญญัติไว้ พอสรุปได้ดังนี้

๑. เกี่ยวกับคุณลักษณะทางด้านร้ายทางจิตใจ ซึ่งเมื่อใครมีหัวใจของเขาก็จะมีตบอด เช่น ความโกรธ ความอิจฉาริษยา ความเกลียดชัง ความตระหนี่ ความหลง ความโลภ

ความยโส ความลำพอง ความโอ้อวด เป็นต้น

๒. เกี่ยวกับความประพฤติโดยทั่วไป เช่น ความฟุ่มเฟือยในการบริโภค การฟูดมาก ความเกียจคร้าน การเอารัดเอาเปรียบ การลักขโมย การล่วงประเวณี การลักเพศ การเลียนแบบหญิงหรือชาย การเสพกับสัตว์ การพนัน การดื่มสุราและของมีนเมา การกินดอกเบี้ยว การบริโภคสุกร สุนัข โลहितสัตว์ตายเอง สิ่งเช่นไหว้ สัตว์ที่มุสลิมมิได้เชือด สัตว์ประเภทต้องห้าม เช่น ลา กบ มด สัตว์ที่ทำอันตรายแก่ผู้บริโภค สัตว์นาร้างเกียจ เช่น หนู อีกา เหยี่ยว สิ่งบริโภคที่ได้มาโดยไม่สุจริต การประดับด้วยทอง เงิน ไหมสำหรับผู้ชาย การประทุษร้ายต่อสิ่งมีชีวิต การค้ากำไรเกินควร การกักตุนสินค้า เป็นต้น

๓. เกี่ยวกับคุณลักษณะและความประพฤติที่มีผลต่อการศรัทธา ซึ่งข้อห้ามเหล่านี้มีผลทำให้ผู้ประพฤติหรือมีอยู่ต้องสิ้นสภาพอิสลามทันที เช่น การนับถือสิ่งอื่นนอกจากอัลเลาะห์เป็นพระเจ้า การกราบสิ่งอื่นนอกจากอัลเลาะห์ กระทบการอันเป็นเหยียดหยามต่อพระเจ้า ต่อมาลาอิกะฮ์ ต่อศาสนทูต ต่อคัมภีร์ ต่อบทบัญญัติทางศาสนา ประวิงการเข้าอิสลามของผู้อื่น ใช้คำพูดกล่าวหามุสลิมว่ามีไม่มุสลิม การเชื่อถือโชค เครื่องราง ยันต์ ของขลัง เวทมนตร์คาถา ปฏิบัติพิธีกรรมศาสนาอื่น ใช้คำพูดแสดงไม่เห็นความสำคัญในการปฏิบัติศาสนกิจ ใช้คำพูดหรือคิดเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติของศาสนา ปฏิเสธอัลกุรอาน สงสัยหรือปฏิเสธหลักศรัทธา เป็นต้น

คำตอบจุฬาราชมนตรี

(ประสิทธิ์ มະหะหมัด)

เกี่ยวกับปัญหาขัดแย้งในตำบลศาสนาอิสลาม

จากกรรขอรวบรวมโดย ศอ.บต.

ปัญหาที่ ๑ ในพิธีการต่าง ๆ ซึ่งประธานจะต้องจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย ผู้ที่อยู่ในที่ประชุมจะต้องลุกขึ้นยืนตรงในขณะที่ประธานลุกขึ้นไปจุดธูปเทียนนั้นชาวพุทธจะต้องประนมมือ ส่วนมุสลิมจะต้องยืนตรง การยืนตรงเช่นนั้นจะขัดกับหลักการศาสนาอิสลามหรือไม่

คำตอบ การยืนขึ้นขณะประธานทำพิธีดังกล่าวขัดต่อหลักการศาสนาอิสลาม

ข้อเสนอแนะ ควรให้มุสลิมนั่งอยู่กับที่ตามเดิมและถ้าจะเป็นการยืน ก็ควรยืนในขณะที่ประธานเดินเข้าสู่ห้องประชุมเท่านั้น เพื่อเป็นเกียรติแก่ประธานฯ

ปัญหาที่ ๒ การที่นักเรียนนักศึกษามุสลิมจำไหว้ครูโดยการกราบในวิชามวยไทย กระบี่กระบอง นาฏศิลป์ เป็นต้น ผิดหลักการศาสนาอิสลามหรือไม่ จะทำได้ในลักษณะใดบ้าง

คำตอบ การกราบสิ่งอื่นนอกจากอัลเลาะห์ (ช.บ.) จะกราบในวาระใดหรือเจตนาใดก็ตามถือเป็นความผิดต่อบทบัญญัติศาสนาอิสลามทั้งสิ้น

ข้อเสนอแนะ สำหรับนักเรียนนักศึกษาที่เป็นมุสลิมควรสอนเฉพาะเนื้อหาวิชาล้วน ๆ การกราบในพิธีดังกล่าวให้งดเว้นโดยเด็ดขาดและหากจะจัดพิธีไหว้ครูก็ให้ดูในข้อ ๓

ปัญหาที่ ๓ ในพิธีไหว้ครู ถ้านักเรียนนักศึกษาไทยมุสลิมเข้าร่วมพิธีทางโรงเรียนจัดขึ้น ซึ่งไม่มีการกราบ แต่มีการนำดอกไม้รูปเทียนมอบให้แก่ครูอาจารย์ เพื่อแสดงความกตัญญูรู้คุณ จะขัดหลักการศาสนาอิสลามหรือไม่ และการที่นักเรียนไหว้ครูหรือกราบครูในห้องเรียนจะทำได้หรือไม่

คำตอบ

- การนำดอกไม้มอบแก่ครู ถ้าเพื่อนำดอกไม้ขึ้นไปกราบไหว้บูชา ก็ผิดบัญญัติศาสนาอิสลาม แต่ถ้าเป็นเจตนาอื่นนอกจากนั้นก็ไม่เป็นไร
- การไหว้ทำความเคารพครูในห้องเรียนไม่ผิดบทบัญญัติศาสนาอิสลาม
- การกราบผิบบทบัญญัติศาสนาอิสลาม
- การมอบรูปเทียน ถ้าประโยชน์ของรูปเทียนที่ครูรับไว้ นั้น นำไปเพื่อใช้งานอันไม่เกี่ยวกับการกราบไหว้บูชา หรือเกี่ยวกับพิธีศาสนาอื่นก็อนุโลมให้มอบได้แต่ไม่บังคับควรนัก เพราะโดยทั่วไปรูปเทียนถูกใช้ในเรื่องกราบไหว้บูชามากกว่าอย่างอื่น

ข้อเสนอแนะ การจัดพิธีไหว้ครู มิใช่พิธีการของศาสนาอิสลาม นักเรียนมุสลิมต้องเว้นอย่างเด็ดขาด นอกจากจะเปลี่ยนรูปแบบพิธีศาสนาพราหมณ์-พุทธ มาเป็นแบบศาสนาอิสลาม และการมอบของที่ระลึกแก่ครู ก็ควรเหลือเพียงดอกไม้ส่วนรูปเทียนตัดดอกเสียในวันไหว้ครู นักเรียนมุสลิมควรจัดกิจกรรมดังนี้

- เชิญอิหม่ามและกรรมการมัสยิด และหรือผู้ทรงคุณวุฒิมาเป็นผู้ดำเนินการขอพร
- ครูให้โอวาท
- ถ้าบุคคลในข้อ ๑ มีความรู้พอ ก็ให้เป็นคนให้โอวาทในทางศาสนาอิสลามเกี่ยวกับการเคารพครูบาอาจารย์

ปัญหาที่ ๔ การเชิญผู้นำศาสนาอิสลามเข้าร่วมในงานพิธีควรกำหนดบทสวดให้แน่นอน ท่านคิดว่าควรใช้บทสวดใด

คำตอบ บทสวดในศาสนาอิสลามไม่มี มีแต่บทขอพร ซึ่งศาสนาอิสลามมิได้กำหนดไว้ตายตัวสุดแต่ผู้รู้ในท้องถิ่นจะนิยมปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะ ให้อยู่ในดุลพินิจของผู้รู้มุสลิมในท้องถิ่นนั้น ๆ บทขอพรที่ส่วนใหญ่ปฏิบัติกันอย่างกว้างขวางทั่วไปก็คือ

- การอ่านกุรอาน

- การชอลาวาด
- การขอคูอา

ปัญหาที่ ๕ การชักชวนให้นักศึกษาไทยมุสลิมไปร่วมในพิธีและงานพิธีต่าง ๆ ที่ขัดกับหลักการศาสนาอิสลาม เช่น วันสงกรานต์ วันลอยกระทง การแห่เทียนพรรษา เป็นต้น ย่อมเป็นสาเหตุให้เกิดความแตกแยก ควรหาทางแก้ไขปัญหาป้องกันอย่างไร

คำตอบ วิธีป้องกันคือ งานนี้ไม่ต้องเชิญมุสลิมเข้าร่วม เพราะขัดต่อหลักการศาสนาอิสลามอยู่แล้ว

ปัญหาที่ ๖ การที่หน่วยราชการได้ให้ใช้พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานเพื่อให้ชาวไทยมุสลิมที่เป็นคู่กรณีหรือพยานสาบานตัว จะขัดกับหลักการศาสนาอิสลามหรือไม่

คำตอบ การสาบานต้องสาบานต่ออัลเลาะห์ (ช.บ.) และการใช้อัลกุรอานมาถือไว้ขณะสาบานไม่ผิดบทบัญญัติศาสนาอิสลาม

ปัญหาที่ ๗ การร่วมในพิธีวันสำคัญของชาติ เช่น วันปียมหาราช มีการนำพวงมาลาแล้วมีการถวายบังคมพระบรมรูปทรงม้า หรือพระบรมฉายาลักษณ์ ถ้าชาวไทยมุสลิมทำความเคารพด้วยการยืนตรง หรือคำนับจะขัดกับหลักศาสนาอิสลามหรือไม่ และควรปฏิบัติตนอย่างไร

คำตอบ การนำพวงมาลาไปถวายบังคม พระบรมรูปทรงม้านั้น ผิดบทบัญญัติศาสนาอิสลาม เพราะอิสลามห้ามเคารพรูปปั้น ไม่ว่าจะ เป็นรูปปั้นอะไรก็ตาม

- การยืนตรงต่อหน้าพระบรมฉายาลักษณ์นั้น ไม่ผิดบทบัญญัติศาสนาอิสลามเพราะมิใช่รูปปั้น นักวิชาการอิสลามมีความเห็นว่า

๑. รูปปั้นหรือสลักหรือหลอมทุกชนิด เป็นสิ่งต้องห้าม (ฮะรอม)

๒. รูปภาพไม่เป็นสิ่งต้องห้าม เมื่อรูปภาพไม่เป็นสิ่งต้องห้ามการจะแขวนไว้ที่ไหนก็ไม่ต้องห้าม และการยืนต่อหน้ารูปภาพโดยมิได้เจตนาบูชา จึงไม่เป็นการต้องห้าม

ปัญหาที่ ๘ การแต่งกายตามเครื่องแบบต่าง ๆ เพื่อความเหมาะสมตามสถานการณ์และสถานที่ เช่น การแต่งกายเครื่องแบบลูกเสือ เครื่องแต่งกาย นักกีฬาที่จำเป็นต้องนุ่งกางเกงขาลั้น เป็นต้น ขัดกับหลักการศาสนาอิสลามหรือไม่ควรปฏิบัติอย่างไร

คำตอบ การแต่งกายแบบนี้ ถือว่าผิดบทบัญญัติศาสนาอิสลาม

ข้อแนะนำ ให้นุ่งกางเกงขายาวพันหัวเข่าหรือสวมถุงเท้าให้สูงขึ้นมา

ปัญหาที่ ๙ การจัดพิธีเฉลิมฉลองวันคล้ายวันประสูติของพระบรมศาสดานบีมุฮัมมัด มีขอบเขตเพียงใด ควรจะพิจารณา

๑. การแห่โดยเอาสุภาพสตรีถือบายศรีมาร่วม ขบวนแห่

๒. การแต่งรถนำประกวดบางคันแต่งเป็นรูปสัตว์ เช่น เป็นรูปนก

คำตอบ ขอบเขตของงานเมอลิดกลาง คือ

๑. อ่านกุรอาน

๒. อ่านประวัติท่านศาสดา

๓. อ่านบทขอพร (ดุอา)

๔. อ่านบทซิกรุลเลาะห์

๕. อ่านซอลาหวาด

๖. เลี้ยงอาหารแก่ผู้ร่วมพิธี

- การแห่สุภาพสตรีติดบทบัญญัติศาสนาอิสลาม

- การแต่งรถประกวด ไม่ติดบทบัญญัติ ทั้งนี้

ถ้าผู้แต่งไม่ยึดถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของศาสนา โดย

ถือเป็นเพียงการประกวดตามระเบียบประเพณี

- การแต่งเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ ติดบทบัญญัติ

ศาสนาอิสลาม

ปัญหาที่ ๑๐ ทำไมในท้องถิ่นที่มีคนไทยมุสลิมมาก โรงเรียนและสถานที่ราชการจึงไม่หยุดในวันศุกร์และวันเสาร์ เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนและข้าราชการมุสลิมไปละหมาดในวันศุกร์ได้

คำตอบ เพราะทางราชการมีคำสั่งไว้เช่นนั้น ความจริงสมัยแรกก็อนุโลมให้ท้องถิ่นที่มีมุสลิมหยุดวันพฤหัสบดี วันศุกร์ แต่ต่อมาก็เปลี่ยนแปลงเป็นวันเสาร์-อาทิตย์ ไม่เกี่ยวกับข้อห้ามข้อใช้ทางศาสนา

ปัญหาที่ ๑๑ พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายศาสนาอิสลาม กฎกระทรวงและระเบียบต่าง ๆ ไม่เหมาะสมกับปัจจุบัน ทางสำนักจุฬาราชมนตรีจะดำเนินการอย่างไร

คำตอบ กระทรวงมหาดไทยแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นชุดหนึ่งทำหน้าที่ร่าง “พระราชบัญญัติบริหารกิจการศาสนาอิสลาม” ขณะนี้กระทรวงมหาดไทย ได้ส่งต้นฉบับที่เสร็จเรียบร้อยแล้วมาให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยพิจารณา และจะส่งกลับกระทรวงมหาดไทยเพื่อดำเนินการต่อไป

ปัญหาที่ ๑๒ ให้พิจารณาปัญหา การให้สละมของนักเรียนในห้องและในโรงเรียน

คำตอบ ถ้าครูและนักเรียนทั้งหมดเป็นมุสลิมก็ควรให้มีกรกล่าวสละม เพื่อฝึกวัฒนธรรมทางศาสนา แต่การจะใช้คำสวัสตี และการไหว้ก็ไม่ขัดกับหลักการศาสนาอิสลาม ทั้งนี้หากกระทำต่อผู้ที่ไม่ได้เป็นมุสลิมก็ทำอย่างหลัง

ปัญหาที่ ๑๓ ให้พิจารณาหนังสือ “ศาสนาเปรียบเทียบ” ของ เสถียร พันธูรังษี ได้เขียนข้อความที่ขัดกับ หลักการศาสนาอิสลามสมควรให้สำนักจุฬาราชมนตรีพิจารณาว่า ข้อความใดที่ควรจะต้อง ทอนออกหรือไม่อย่างไร

คำตอบ คอ.บต. ควรจะจัดตั้งคณะกรรมการ ดำเนินการในเรื่องนี้ด้วย เพราะมีงบประมาณ ของทางราชการพร้อมมูล ส่วนสำนักจุฬาราชมนตรีนั้น ไม่มีงบประมาณดำเนินการอาจจะ ไม่ได้ผลเท่าที่ควร

ปัญหาที่ ๑๔ ตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนด ไว้ว่า เมื่อนักเรียนเข้าแถวเชิฐธงชาติแล้วให้มีการสวดมนตร์ไหว้พระ ซึ่งเรื่องนี้นักเรียนที่นับถือ ศาสนาอิสลามไม่สามารถจะปฏิบัติได้และตาม ระเบียบไม่ได้กำหนดหรือชี้แนะไว้ว่าให้นักเรียน ที่นับถือศาสนาอิสลามทำอะไรเรื่องนี้ควรจะได้ เสนอแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมแก่กระทรวง ศึกษาธิการ

คำตอบ สำหรับนักเรียนมุสลิมควรทำดังต่อไปนี้
๑. ให้นักเรียนกล่าวทบทวนรูกันอีหม่าน รูกัน อิสลาม

๒. ให้นักเรียนอ่านดูอา เช่น ความว่า “โอ้อัลลอฮ์/โปรดเปิดความรู้แก่พวกเรา และโปรดแผ่กระจายคลังแห่งเมตตาของพระองค์แก่พวกเรา โอพระผู้ทรงเมตตายิ่งกว่าบรรดาผู้เมตตาทั้งปวง”

๓. จบด้วยการซอลาหวาดแก่ท่านนบี ซ.ล.

ปัญหาที่ ๑๕ ปัญหาคำว่า “เมือง” ที่เป็นอำเภอ มีสถานีตำรวจ เทศบาล ฯลฯ แล้วถือเป็นเมืองที่จะแยกมัสยิดไม่ได้ แต่มีมุสลิมกลุ่มหนึ่งตีความว่า “เมือง” ที่จะแยกมัสยิดไม่ได้จะต้องเป็นเมืองที่ถูกปกครองโดยมุสลิมเท่านั้น แต่ถ้าเป็นเมืองที่ถูกปกครองโดยคนศาสนาอื่น ถือว่าไม่เป็นเมืองสามารถแยกมัสยิดได้ เช่น ในกรณี ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ถือว่าคนไทยพุทธปกครองใคร่ขอทราบความจริงที่ถูกต้อง

คำตอบ ความเห็นเช่นนั้นไม่ถูกต้อง การสร้างมัสยิดเพื่อทำละหมาดวันศุกร์นั้น ให้สร้างได้ทั้งสิ้นในพื้นที่ทุกลักษณะ คือ

๑. เมืองใหญ่ คือ เมืองที่มีสถานที่ทำการทางราชการ เช่น ศาล สถานีตำรวจ ที่ว่าการอำเภอ และแหล่งทำการค้าและธุรกิจต่างๆ อย่างกว้างขวาง
๒. เมืองเล็ก คือ เมืองที่มีสิ่งดังกล่าวน้อยกว่า ไม่ครบถ้วนเหมือนเมืองใหญ่

๓. หมู่บ้าน หมู่บ้านที่ไม่มีที่ทำการต่าง ๆ และไม่มีแหล่งธุรกิจตามที่กล่าวมาเลย ส่วนการจัดสร้างเพิ่มเพื่อละหมาดวันศุกร์ซ้อนขึ้นมาอีกนั้น หากมีสยิดเก่าแคบ ไม่จุคนละหมาดก็สามารถจะทำซ้อนขึ้นมาได้

ปัญหาที่ ๑๖ ปัญหาพวก “**ดะวะห์**” ซึ่งมีความหมายว่าการเผยแพร่ศาสนาจะพุดเกี่ยวกับหลักศาสนาทั่ว ๆ ไป พุดถึงบาป บุญ ทั้งโลกนี้และโลกหน้า ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ พวกดะวะห์ พุดให้คนมุสลิมสามัคคีกันแต่มีความหมายเท่ากับไม่ให้สามัคคีกับคนที่นับถือศาสนาอื่น ในบางครั้งพวกถือรุนแรงไปห้ามคนมุสลิมเข้าร้านคนไทยพุทธ ใคร่ขอทราบความจริงที่ถูกต้อง

คำตอบ ได้ค้นคว้าหลักการของ “**ดะวะห์**” แล้ว ไม่มีระบุให้แตกสามัคคีกับคนต่างศาสนา หลักการของดะวะฮ์ก็คือ หลักอิสลาม นั่นเอง ส่วนบางคนที่มีความคิดรุนแรงไปนั้นก็เป็นเรื่องของคนส่วนน้อย ซึ่งต้องค่อย ๆ ชี้แจงให้เข้าใจ

ข้อเสนอแนะ ควรเชิญหัวหน้ากลุ่มดะวะห์มาพบเพื่อซักซ้อมความเข้าใจกันบ่อย ๆ และทางราชการควรอำนวยความสะดวกแก่การจัดกิจกรรมดะวะห์อย่างจริงจังเพราะเป็นผลดีต่อทางราชการ โดยตรง

ปัญหาที่ ๑๗ ปัญหาในพิธีมาปนกิจศพของคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ ใคร่ขอทราบว่ามีมุสลิมจะเข้าร่วมในพิธีเผาศพได้หรือไม่ และจะเป็นการขัดกับหลักศาสนาหรือไม่

คำตอบ การเข้าร่วมพิธีเผาศพ ผิดบทบัญญัติศาสนาอิสลาม การเข้าไปร่วมแสดงความเสียใจในงานและเยี่ยมเยียนครอบครัวของผู้ตายต่างศาสนา รวมทั้งการช่วยเหลือด้านต่าง ๆ นั้น ไม่ผิดบทบัญญัติศาสนาอิสลาม

ปัญหาที่ ๑๘ ปัญหาในพิธีสวดดีลูกเสือในการประกอบพิธีสวดดีลูกเสือ นักเรียนจะต้องนั่งคุกเข่าทำความเคารพพระบรมรูป ร. ๕ ซึ่งถ้านั่งคุกเข่าดังกล่าวเหมือนกับทำนั่งท่าละหมาด ใคร่ขอทราบว่าการประกอบพิธีของมุสลิมในทำนองดังกล่าวจะขัดกับหลักศาสนาอิสลามหรือไม่

คำตอบ การทำความเคารพต่อรูปปั้น ไม่ว่าจะโดยรูปแบบใด ๆ ก็ตาม ถือเป็นการขัดต่อบทบัญญัติศาสนาอิสลามทั้งสิ้น การกระทำดังกล่าวจึงผิดบทบัญญัติศาสนาอิสลามอย่างแน่นอน

ปัญหาที่ ๑๙ ปัญหาเรื่องการไว้ทุกข์ หากมุสลิมไปร่วมงานในพิธีของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธโดยการแต่งกายชุดดำจะเป็นการขัดด้วยหลักการ

ศาสนาอิสลามหรือไม่ ใคร่ขอทราบข้อเท็จจริง
และความเห็น

คำตอบ ในการแต่งกายไว้ทุกข์ด้วยชุดดำติด
บทบัญญัติศาสนาอิสลาม

ข้อเสนอแนะ อิสลามกำหนดไว้อาลัยแก่ผู้ตาย
ซึ่งบังคับแก่สตรีเท่านั้น โดยการเว้นการแต่งกาย
ที่ฉูดฉาด ห้ามใส่เครื่องประดับและเครื่องหอม
ทุกชนิด การที่มุสลิมไปร่วมงานศพของเพื่อน
ต่างศาสนาให้แต่งกายตามแบบธรรมเนียมทั่วไป
อย่าแต่งชุดดำ

ปัญหาที่ ๒๐ ปัญหาเรื่องการทำความเคารพพระบรม
ฉายาลักษณ์ การแสดงความเคารพพระบรม
ฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ในพิธีการต่าง ๆ จะขัดต่อหลักการศาสนา
อิสลามหรือไม่ ใคร่ขอทราบข้อเท็จจริงและ
ความเห็น

คำตอบ

- การยืนตรงต่อหน้าพระบรมฉายาลักษณ์เพื่อ
ระลึกถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไม่ขัดต่อ
บทบัญญัติของศาสนาอิสลาม
- การก้มศีรษะไม่ถึงขั้นรูกัวะ ถือเป็นการกระทำ
ที่ไม่บังควร (มักรอุฮ)
- การก้มศีรษะถึงขั้นรูกัวะ บางทีคนนะว่าต้องห้าม
(ฮะรออม) บางทีคนนะว่าไม่บังควร (มักรอุฮ)

ปัญหาที่ ๒๑ กรณีคนที่มีได้เป็นมุสลิมเข้าไปในมัสยิด เช่น ข้าราชการหรือผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ เข้าไปในมัสยิด เพื่อพบปะและชี้แจงข้อราชการให้ประชาชนทราบนั้น บางคนก็เข้าไปไม่ได้เพราะต้องห้าม ขอทราบว่าเป็นความจริงเป็นอย่างไร

คำตอบ มัสยิดทุกมัสยิดมีกรรมการมัสยิดเป็นผู้ดูแล อำนาจในการอนุญาตให้ใครเข้าไปภายในมัสยิดเป็นของผู้ดูแล ถ้าผู้ดูแลอนุญาตก็เข้าได้ ไม่อนุญาตก็เข้าไม่ได้

ปัญหาที่ ๒๒ มีครูสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประชาบาล ได้สอนจริยธรรมแก่นักเรียนไทยมุสลิม โดยบอกว่าเมื่อนักเรียนพบกันไม่ว่าที่ใดก็ควรสลามหรือจับมือกัน แต่ครูไทยพุทธบางคนไม่เข้าใจกลับไปพูดว่าครูสอนศาสนาอิสลามบิดเบือนเด็กและได้ก่อให้เกิดไทยละทิ้งวัฒนธรรมไทย ซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้ง

คำตอบ เป็นความเข้าใจผิดของครูที่นับถือศาสนาพุทธเอง ซึ่งความไม่เข้าใจเช่นนี้เป็นเหตุให้เกิดกรณีพิพาทขึ้นระหว่างศาสนา เป็นผลร้ายที่ต้องขจัดโดยเร็ว

ข้อเสนอแนะ คอ.บต. ควรแนะนำครูทุกคนให้เข้าใจถึงสิทธิหน้าที่ของผู้นับถือศาสนา ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ซึ่งให้สิทธิเสรีภาพแก่คนไทยในการนับถือศาสนาและปฏิบัติศาสนาไม่ว่าศาสนาอะไรก็ตาม ผู้ที่ขัดขวางมิให้ผู้อื่นนับถือหรือปฏิบัติศาสนาจึงเป็นผู้ทำผิดบทบัญญัติรัฐธรรมนูญโดยตรง

การอยู่ร่วมกันอย่างสันติกับศาสนาอื่น “ในมุมมองของอิสลาม”

แนวคิดอิสลามกับศาสนาอื่น

ตามทัศนะของอิสลามนั้น ถือว่า ศาสนาอิสลามเป็นศาสนา แห่งธรรมชาติ คือเป็นศาสนาที่ไม่ฝืนต่อสภาพความเป็นจริง ตามธรรมชาติของมนุษย์ (ดูอัลกุรอาน ๓:๘๒,๓๐: ๑๓) ซึ่งพระผู้เป็นเจ้าได้ทรงประทานให้มนุษย์ชาติ (๓:๑๘) โดยผ่านบรรดาศาสดา ตามยุคตามสมัย ในทัศนะของอิสลาม จึงถือว่า ทุกๆ ประชาชาตินั้นมีศาสดาผู้เทศนาสั่งสอนแล้วทั้งสิ้น อัลกุรอานบอกว่า ศาสดาต่างๆ เหล่านั้น บางท่านก็ได้เอ่ยนาม บางท่านมิได้เอ่ยนาม (๔:๑๖๔,๑๐: ๔๗,๑๕:๑๐) ฉะนั้น การมีหลักคำสอนว่า มุสลิมต้องศรัทธาในบรรดาศาสดาทั้งหลาย ถือเป็นหลักที่อิสลามได้ให้ไว้อย่างกว้างขวางที่สุด อิสลามจึงเป็นศาสนาแห่งสันติภาพ และไฝหาความสงบสุข เพราะตามหลักการนี้ เท้ากับสอนให้ธำรงรักษาไว้ซึ่งสันติภาพกับทุกศาสนา

อิสลามยอมรับในความแตกต่างของมนุษย์ชาติ แต่มีหลักเบื้องต้นว่า มนุษยชาติมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน การแบ่งเป็นก๊ก เป็นเหล่า โดยพื้นฐานของสีผิว ภาษา ความเชื่อ มิใช่เป็นอุปสรรคที่จะให้มนุษย์อยู่ร่วมกัน ดังที่อัลกุรอานกล่าวว่า

“โอ้มนุษย์ชาติทั้งหลาย แท้จริงเราได้สร้างพวกเจ้าจากเพศชายและเพศหญิง และทำให้พวกเจ้าเป็นก๊กเป็นเหล่า เพื่อพวกเจ้าจะได้รู้จักกัน แท้จริงผู้ที่มีเกียรติที่สุดในระหว่าง

พวกเจ้า ณ อัลลอฮ์ คือผู้ที่ยำเกรง....”(๔๙: ๑๓)

อาจจะมีคำถามว่า เมื่อมนุษย์มีความแตกต่างกันเช่นนี้ อิสลามจะมีมุมมองต่อความแตกต่างอย่างไร ?

ในประเด็นนี้ อิสลามได้วางหลักไว้อย่างน่าสนใจ ในโองการดังต่อไปนี้

“แท้จริงบรรดาผู้ศรัทธา (มุสลิม) และบรรดาฮิว และคอปิอัน (พวกบุชชาดวงดาว)และพวกนะศอรอ (คริสต์) และพวกบุชชาไฟ และบรรดาผู้ตั้งภาคี แท้จริงอัลลอฮ์ จะทรงตัดสินพวกเขาในวันกียามะฮ์ แท้จริงอัลลอฮ์ ทรงเป็นพยานต่อทุกสิ่ง (๒๒:๑๓)จากโองการนี้ แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า พระผู้เป็นเจ้าของเขาเป็นผู้ทรงความยุติธรรมของทุกประชาชาติ การตัดสินพวกเขาขึ้นอยู่กับการกระทำของพวกเขา (๓๐: ๔๑) ผู้มีเกียรติยิ่งในทัศนะของพระผู้เป็นเจ้าของเขา คือ ผู้สำรวมตนจากความชั่ว (๔๙: ๑๓)

ด้วยเหตุนี้เอง ในคำเทศนาอันจล้นสุดท้ายของท่านศาสนานั้น ท่านได้กล่าวว่า

“มนุษย์ชาติเอ๋ย จงรู้ไว้เถิดว่า พระผู้อภิบาลของพวกท่านมีพระองค์เดียว และบรรพบุรุษของพวกท่านก็มีคนเดียว จงรู้ไว้เถิดว่า ไม่มีใครประเสริฐไปกว่าใครคนหนึ่งที่ไม่มีเชื้ออาหรับ และแก่คนที่ไม่ใช่อาหรับ มากกว่าคนอาหรับ และแก่คนผิวแดงมากกว่าคนผิวดำ และแก่คนผิวดำมากกว่าคนผิวแดงนอกจากด้วยการสำรวมตนให้พ้นจากความชั่วเท่านั้น”

นอกจากนั้น อัลกุรอานได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า ไม่มี การบังคับในการนับถือศาสนา(๖: ๑๐๕,๑๐: ๙๙,๑๗: ๓,๑๘: ๒๙) ดังเช่น โองการที่ว่า

“ไม่มีการบังคับใด ๆ ให้นับถือศาสนา แน่نون ความถูกต้อง ได้เป็นที่กระจ่างแจ้งแล้วจากความผิด” (๒: ๒๕๖)

จากโองการนี้ แสดงให้เห็นว่า อิสลามยอมรับในเรื่อง เสรีภาพในการนับถือศาสนา ผู้ใดจะนับถือศาสนาใดก็เป็น อิสระของผู้นั้น ใครทำดีก็ได้ผลตอบแทนที่ดี ใครทำชั่วยอมได้ รับผลตอบแทนที่ชั่ว (๖:๑๐๕,๑๗ : ๓, ๑๘:๒๙)

นอกเหนือจากการให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาแล้ว อิสลามยังกล่าวถึงการปกป้องคุ้มครองศาสนาอื่นๆ ไว้อย่าง ชัดเจนว่า

“...และหากอัลลอฮ์มีทรงขัดขวางการกระทำของบางคน ด้วยอีกบางคน บรรดาหอสวดและโบสถ์ (ของคริสตศาสนิก) และ สถานที่สวด (ของพวกยิว) และมัสยิด ที่พระนามของอัลลอฮ์ ถูกรำลึกในนั้นเนื่องๆ ต้องถูกทำลายลงอย่างแน่نون...” (๒๒:๔๐)

นอกเหนือจากโองการในคัมภีร์อัลกุรอาน จะกล่าวไว้ อย่างชัดเจนแล้ว แม้ในยามที่เกิดสงครามขึ้น อิสลามก็ได้วาง หลักไว้อย่างชัดเจนในเรื่องการป้องกันเสรีภาพในทางศาสนา และการปกป้องคุ้มครองทุกศาสนา ดังที่ท่าน คอลีฟะห์อบูบักร ซึ่งเป็นคอลีฟะห์คนแรกของอิสลามได้กำหนดไว้ว่า

๑. ห้ามฆ่าคนชรา, เด็กและสตรี เช่นที่พวกศาสนิกอื่นชอบทำในเวลานั้น
๒. ห้ามรังแกนักบวชหรือทำลายศาสนาสถาน
๓. ห้ามลัทธิพินศพ เพื่อมิให้จำหน้าได้
๔. ห้ามตัดต้นไม้ เผานา หรือบ้านช่อง
๕. ลัญญาใดๆ กับศาสนิกอื่น ต้องถือหลักปฏิบัติอย่างเคร่งครัด
๖. ผู้ยอมแพ้ย่อมได้รับสิทธิเท่าเทียมกับมุสลิม

ในศาสนาอิสลามถือว่าการเทศนาเผยแผ่นั้นเป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคนตามภูมิปัญญา และเป็นหน้าที่สำคัญมาก อันวิชาความรู้จะคงอยู่ได้ก็เพราะการเล่าเรียนฉันใด ความเข้าใจเรื่องศาสนาจะมีอยู่ได้ก็เพราะการเทศนาเผยแผ่และพร่ำสอนฉันนั้น ท่านนบีมุฮัมมัดคือลา เองได้รับพระบัญชาให้ทำการเทศนาตลอดเวลา (๕ : ๖๗ ; ๔๒ : ๕ ; ๗๓ : ๑-๒) เพราะถือว่าการเทศนาและตักเตือนผู้คนนั้นเป็นคุณานุประโยชน์ทั้งด้านจิตใจและการงานอย่างอนันต์ (๕๐ : ๔๕ ; ๕๑ : ๕๕) ท่านนบิฯ คือลา ได้เคยกล่าวแก่ท่านอะลี อิบนิ อบีฏอลิบความว่า “อะลีเย๋ย! ถ้าเจ้าพยายามให้ได้ใครสักคนหนึ่งมายอมรับลัทธิธรรม ก็จะมีผลดียิ่งกว่าได้ทรัพย์ศฤงคารของโลกนี้” (จากหะดีษมุสลิม บาบค้อยบัวร์) เพราะฉะนั้น ในอัล-กุรอานจึงมีประโยคเนื่อง ๆ ว่า สูเจ้ากำชับในการติงาม และสูเจ้าห้ามปรามให้ละเว้นการชั่ว (๓ : ๑๐๙ ฯลฯ) ตักเตือนกันและ

กันในสังฆกรรม (๑๐๓ : ๓) คือให้ยึดมั่นในความจริง ตัวอย่างในข้อนี้จะเห็นได้จากวิริยะอุตสาหะของท่านศาสดาเอง แม้จะยากลำบากและมีภัยอันตรายเท่าใด ท่านก็ได้ย่อท้อ ท่านต้องเผยแผ่พระธรรมคำสอนของอิสลามให้ไปถึงประชาชนจนได้ มิฉะนั้นถือว่าท่านละเลยและบกพร่องต่อหน้าที่ของการเทศนา (๕ : ๖๗ ; ๑๕ : ๙๔)

วิธีของการเผยแผ่นี้ให้เริ่มแต่ในครอบครัวและวงศาคณาญาติก่อน (๒๖ : ๑๒๔ ; ๒๘ : ๓๓) แล้วจึงขยายไปถึงเพื่อนบ้านและประชาชนทั่ว ๆ ไป (๖ : ๑๙ ; ๔๒ : ๓) ให้เทศนาแก่ชนทุกชั้นด้วยโวหารตามภูมิปัญญาของผู้ฟัง (๓๖ : ๖๙-๓๐) เพราะถือว่าอิสลามเป็นสารแก่มนุษยชาติ (๑๔ : ๕๒) และท่านนบีฯ คือลฯ ก็ได้เป็นนบีประจำชาติใดหรือประเทศใดโดยเฉพาะ หากแต่เป็นนบีแก่มวลมนุษย์และแก่โลก (๑๗ : ๑๕๘ ; ๒๑ : ๑๐๗ ; ๒๕ : ๑ : ๓๔ ; ๒๘ : ๓๘ : ๘๗-๘๘) อัล-กุรอานได้วางหลักการของการเทศนาไว้ ๓ ประการ (๑๖ : ๑๒๕) คือ

๑. อัถ์ล และหิกมะฮฺ คือด้วยเหตุผล, วิทญ์ปัญญาและหลักฐาน

๒. เมออิเซาะตุณ หะสะนะฮฺ คือด้วยการเทศนาที่ดีไพเราะ มีสาระ น่าฟังและมีมารยาท

๓. มุนาเซาะเราะฮฺ บิ ฆุวะรียะกีน อะหฺลัน-คือด้วยการอภิปรายหรือโต้แย้งด้วยวิธีที่สุภาพยิ่ง มีเหตุผลน่าฟัง (๒๙ : ๔๖) อย่าให้มีการเกลียดชังและการเป็นศัตรู แต่ให้มีการส่งเสริมด้านคุณธรรมและการสังวรสำรวมตน (๕ : ๒)

นอกจากนี้ผู้เทศนายังต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชนด้วย ไม่ใช่ทำนองสั่งสอนคนอื่นแต่ตนเองกลับทำทางตรงกันข้าม (๒ : ๔๔ ; ๒๖ : ๒๒๖ ; ๖๑ : ๒-๓) และผู้เทศนานี้ หาใช่ใครที่โหนไม้ คือมุสลิมทั้งชายและหญิงทุก ๆ คนนั่นเอง ตามความรู้และความสามารถของเขา

การพูดจาอย่างสุภาพและอ่อนหวานนั้นเป็นหัวใจของการเทศนาและเผยแพร่สารของอิสลาม ซึ่งเราจะเห็นได้จากตัวอย่างของบรรดานบีแต่ก่อน ๆ รวมทั้งของท่านนบีมุฮัมมัดด้วย เมื่อท่านศาสดามูลา และท่านศาสดาฮารูน ได้รับคำสั่งให้ไปเทศนาแก่ฟาโรห์ และบริวารของเขา ก็ให้พูดด้วยถ้อยคำที่อ่อนหวานและซาบซึ้งถึงใจ (๒๐ : ๔๔) เพื่อฟาโรห์จะได้มีสติยังคิดทำนองเดียวกัน เมื่อเทศนาแก่พวกกลับปลับและแก่ผู้ไม่ยอมเชื่อฟังท่าน ท่านศาสดาก็ได้ปฏิบัติเช่นนั้น (๔ : ๖๓) เมื่อท่านศาสดาส่งท่านมูอาซ อิบนิ ญะบัลและท่านอับดุลมุสตา อัจจาเรียไปยังเทศนาที่ประเทศเยเมน ท่านได้สั่งไว้ตอนหนึ่งว่า “จงทำให้ง่ายอย่าทำให้ยากลำบาก จงให้ชื่นบานและจงอย่าให้เกลียดชัง และทั้งสองจงร่วมการงานกัน” (ดูอัล-บุคอรี กิตาบุลมะฆอซีย บทที่ ๖๔ บาบที่ ๖๒ โดยท่านอบี บุรุดะฮฺ) ความสำเร็จที่อิสลามได้รับตลอดระยะเวลาต้น ๆ แห่งการเผยแพร่นั้นเนื่องมาจากหลักการนี้

อีกประการหนึ่ง ในการเชิญชวนประชาชนสู่การดีและยึดมั่นในศาสนานั้น ให้ค่อยทำค่อยไป อย่าหักโหม ในประเทศเยเมนสมัยนั้นมีพวกยิวและคริสตศาสนิกมาก ท่านศาสดาได้กำชับท่านมูอาซ อิบนิ ญะบัล ว่า เมื่อไปเทศนาแก่หมู่ชนเหล่านั้น

คราวแรกให้พูดถึงเอกภาพของอัลลอฮ์และการเป็นรَسُولของมุฮัมมัด เมื่อพวกเขาเหล่านั้นเชื่อฟังแล้วก็ให้อบรมเรื่องการมาฆวันละห้าเวลา เมื่อพวกเขาเหล่านั้นยอมปฏิบัติตามแล้ว ก็ให้บอกต่อไปว่า อัลลอฮ์ได้ทรงกำหนดบรีจาตทรัพย์สินจากรายได้ของผู้นั้นเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์หรือเพื่อส่วนรวม โดยคิดเอาจากคนมั่งมีไปเพื่อแผ่คนยากจน เพื่อผดุงฐานะของคนยากจนให้ดีขึ้น แล้วจึงค่อยอบรมหลักการอื่น ๆ ต่อไป

หลักที่ทำให้เทศนาและโต้แย้งด้วยหลักฐานนั้นมีข้อพิสูจน์มากมายจากอัล-กุรอาน (๖ : ๑๔๙-๑๕๐ ; ๘ : ๔๒) ผู้ที่มีได้สนใจในสัญญาณและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่ออุกคึกคึกว่าในหลักธรรมของศาสนานั้นต้องมีหลักยึดเหนี่ยวจิตใจ มิใช่เป็นเรื่องราวไร้สาระ ก็ไม่ต่างอะไรจากดอกไม้ (๑๒ : ๑๐๕) ตรงกันข้ามผู้ที่สนใจและอุกคึกคึกยอมได้รับประโยชน์และทางนำเป็นประทีปแห่งชีวิต (๓ : ๑๘๙-๑๙๐ ; ๒๘ : ๕๖) ซึ่งการอุกคึกคึกเหล่านี้ อัลลอฮ์ได้ทรงประทานสัญญาณต่าง ๆ ไว้มากมาย แม้แต่ในตัวของเราเอง (๕๑ : ๒๑) และในสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเรา (๔ : ๘๒ ; ๗ : ๒๐๓ ; ๑๐ : ๑ ; ๓๖ : ๒ ; ๔๕ : ๒๐ ; ๔๗ : ๒๔ ; ๕๐ : ๘) เพราะเหตุนี้ จึงได้กล่าวแต่ต้นแล้วว่า ในอิสลามไม่มีการข่มขู่เอาดาบจ่อคอหอยผู้ใดให้รับนับถือศาสนาอิสลาม (๒ : ๒๕๖) เพราะถือว่าได้มีสัจธรรมมาแล้ว ท่านศาสดาได้เผยแผ่แล้ว ใครจะเชื่อก็ได้ ไม่เชื่อก็ได้ (๑๘ : ๒๙ ; ๗๖ : ๓) ศาสดามีหน้าที่เพียงเทศนาเท่านั้น (๕ : ๙๒ ; ๔๒ : ๔๘ ; ๘๘ : ๒๑-๒๒) ถ้าอัลลอฮ์ทรงประสงค์จะให้คนทั้งโลกนับถือศาสนาอิสลาม

พระองค์ก็ทรงอนุญาตให้กระทำได้ แต่นั่นเป็นการทำลายจิต
 เสรีของมนุษย์ จึงได้มีประกาศหลักเสรีภาพในการใช้ความคิด
 อิสระไว้ในอัล-กุรอาน (๑๐ : ๙๙) จนกระทั่งว่า ถ้ามีข้าศึก
 คัศรุตแตกหนีหรือเพลิงยังพลา้มาขอพึ่ง ก็จงให้ที่พักพิงแก่คัศรุตนั้น
 แล้วเทศนาศาสนาอิสลามแก่พวกเขาด้วย แต่เมื่อหมดการ
 สงครามแล้ว พวกนั้นไม่ต้องการนับถือ ก็ห้ามบังคับข่มเหง ตรง
 กันข้าม ให้ส่งพวกนั้นกลับภูมิลำเนาเดิมโดยปลอดภัยถ้าพวก
 เขาต้องการกลับ (๙ : ๖) ทั้งนี้มีได้หมายความว่า ถ้าผู้นั้นไม่
 ยอมรับนับถือศาสนาอิสลาม ก็ปฏิเสธไม่ให้การคุ้มครอง ให้ฆ่า
 ให้ฟันได้ หลักเช่นนี้ไม่มีในอิสลามและก็จากที่ไหนเล่าจะหา
 หลักการที่ประเสริฐเช่นนี้

หลักฐานที่เด่นที่สุดสำหรับการเผยแผ่นั้นคือการเทศนา
 ด้วยอัล-กุรอาน (๒๕ : ๑, ๕๒ ; ๕๐ : ๔๕) การจะบรรลุถึงจุด
 ประสงค์นี้ต้องมีการเสียสละทั้งกำลังกาย กำลังใจ และกำลัง
 ทรัพย์สิน (๒ : ๒๖๑ ; ๘ : ๗๔ ; ๙ : ๔๑, ๘๗, ๑๑๑ ; ๖๑ : ๑๐-
 ๑๓) ผู้ที่ได้ถึงแก่ชีวิตแล้ว มีบุคคลสามประเภทตามไปส่งเขา
 ที่หลุมฝังศพ ในจำนวนนั้นสองประเภทจะกลับที่พักคือ ญาติมิตร
 ของเขา และทรัพย์สินของเขา เพราะเขาจะเอาไปด้วยไม่ได้
 ทรัพย์สินนั้นก็ตกเป็นของทายาท ฯลฯ ต่อไป แต่ประเภทที่
 สามจะอยู่กับเขาติดตัวตลอดไป นั่นคือ กรรมดี กรรมชั่วของเขา
 เพราะฉะนั้น การเสียสละในทางของอัลลอฮ์เพื่อเผยแผ่สาร
 ของพระองค์ไปให้ทั่วให้ไกลและให้ได้ผลมากที่สุด จึงเปรียบ
 เสมือนการไถ หว่านพืชผลซึ่งจะได้ผลประโยชน์แก่ผู้นั้นและ

บริวารของตนเอง เป็นผลดีสะท้อนกลับมา (๘๐ : ๒๔-๓๒) แม้ว่าจะ
 ในการทำงานเช่นนี้จะมีอุปสรรคนานาประการ แต่ความอึดเอิบใจ
 ที่ได้รับนั้น จะเป็นพลังจิตอย่างเอกอุ ซึ่งจะเร้าให้มีความมานะ
 บากบั่นจนบรรลุความสำเร็จได้ (๔๑ : ๕๓)

เพราะเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่า วจีที่เลิศที่สุดคือคำกล่าวที่
 ชักชวนผู้คนสู่วิถีทางของอัลลอฮ์ (๔๑ : ๓๓) จำเป็นต้องให้มี
 คณะขึ้นเพื่อทำหน้าที่ชักชวนสู่ความดีงามและห้ามปรามให้
 ละเว้นการชั่วช้า (๓ : ๑๐๓) เพราะอัลลอฮ์ได้ตรัสว่า มุสลิม
 เป็นประชาชาติที่ดีที่สุด แต่การดีที่สุดนั้น มิใช่เนื่องจากการ
 เพียงแต่ได้ชื่อว่าเป็นมุสลิมเท่านั้น หากต้องทำงานด้วย งานที่
 ดีก็คือการสั่งสอนให้ผู้คนทำดีและห้ามปรามผู้คนจากการชั่วและ
 ผู้นั้นต้องเป็นผู้มีหลักศรัทธาในอัลลอฮ์ด้วย (๓ : ๑๐๙) ซึ่งหลัก
 ฐานเรื่องนี้ได้มีระบุอย่างชัดเจนในอัล-กุรอานว่าไม่มีความดี
 อันใดในการชู้ชบนิทาน นอกจากการกำชับในกุศลทาน, การทำ
 ดีและการปรองดองกันระหว่างมนุษย์ให้อยู่อย่างสันติสุข
 อย่างวิวาทพาดหมางกัน โดยการกระทำทั้งหลายเหล่านี้เพื่อหวัง
 ความปราโมทย์จากอัลลอฮ์ กล่าวคือเพื่อความผ่องแผ้วแห่ง
 ดวงจิตของผู้ปฏิบัติเอง (๔ : ๑๑๔)

อิสลามต้องการให้มีสังคมที่สงบสุข ความคิดเห็นของ
 บุคคลย่อมแตกต่างกันเป็นธรรมดา แต่เมื่อใดที่คนส่วนใหญ่ได้
 มามีความคิดเห็นในครรลองเดียวกัน มีแบบปฏิบัติทำนอง
 เดียวกัน มีจุดประสงค์อย่างเดียวกัน เมื่อนั้นสันติภาพถาวรก็
 จะเกิดขึ้น เมื่อเราอยู่ในชมรมที่แวดล้อมด้วยพี่น้องมุสลิม เสีย

อะซานเวลาเช้าจากหอสูงของมัสญิดปลุกให้เราลุกขึ้นปฏิบัติ การนมาซ แก่บางคนผู้กำลังหลับสนิท เสียงนั้นอาจทวนใจและ ก่อความรำคาญเขาอยากนอนคุ้ยต่อไป แต่แก่บางคนผู้ยึด มั่นในศาสนาอิสลาม และรักที่จะเป็นมุสลิมที่ดีเสียงเช่นนั้นจะ เป็นวลีเจ็อยแจ้วที่ไพเราะ เสนาะหู ชวนฟังยิ่งนัก แก่เขาจะ เป็นเช่นเสียงบรรเลงจากสวนสวรรค์ เขาจะกระวีกระวาดลุกขึ้น ชำระล้างร่างกาย แล้วร่วมปฏิบัติกรนมาซ เป็นการฝึกนิสัย ของเขาไปในตัวด้วย ในดวงจิตของผู้นั้นมีใช่การนอนเป็นเรื่อง ใหญ่ มีใช่เงินทองเป็นเรื่องใหญ่ มีใช่ลูกเมียหรือสามีเป็นเรื่องใหญ่ มีใช่ความสำราญใด ๆ ทั้งสิ้นแต่อัลลอฮ์เป็นผู้ทรงยิ่งใหญ่ ผู้ทรง เกรียงไกร-อัลลอฮ์อักบัร

อิสลามได้ปลุกพลังจิตเช่นนี้แล้วในอดีต วิธีนี้มีได้จาง หายไปเลย ยังมีอยู่อย่างเข้มข้นและครบครัน บัดนี้ขึ้นอยู่ที่ บุคคลจะเปิดจิตของตนเพื่อรับพลังนั้นเท่านั้นเอง

ท่านอับดุลลอฮฺ อิบนิ อัมร์ ได้รายงานจากท่านนบีฯ คือลฯ ว่า ท่านกล่าวว่า มุสลิมคือผู้ที่มุสลิมทั้งหลายปลดปล่อยจากลี้ นของเขาและมือของเขา และผู้ลี้ภัยคือผู้ละทิ้งที่อัลลอฮฺได้ทรง ห้ามแก่เขา

(อัล-บุคอรี กิตาบุลอีมาน บทที่ ๒ บทที่ ๔)

ท่านอิบนิ หะบานได้อธิบายหะดิษนี้ว่า มุสลิมคือผู้ที่วาง มนุษย์ปลดปล่อยจากลี้ นของเขาและมือของเขา ผู้อพยพลี้ภัย คือผู้ละทิ้งความชั่วช้าทั้งหลาย

ท่านอบีฮุร็อยเราะฮ์ได้รายงานจากท่านศาสดาว่า ท่านกล่าวว่า “ลักษณะของผู้สลับปลับนั้นมีสามประการ คือเมื่อเขาพูด เขาโกหก, และเมื่อเขาได้รับความไว้วางใจมอบหมายในการทำงานใด ๆ เขาก็หนี”

(อิ๊ก-บุคอรี กิตานุลอีมาน บทที่ ๒ บทที่ ๒๔)

ในอีกหะดีษหนึ่งในบาปเดียวกัน ท่านอับดุลลอฮ์ อิบนิอัมร์ได้รายงานลักษณะที่สี่ว่า และเมื่อเข้าได้เถียงก็หยาบคาย (หรือเมื่อมีเรื่องพิพาทกัน ก็ออกนอกกลุ่มนอกลู่นอกทางไม่อยู่ในประเด็น)

ท่านอนัสได้กล่าวว่า ท่านรสุลุลลอฮ์ คือลฯ ได้กล่าวว่า ผู้ใดมาฆตามการนมาฆของเรา และหันหน้าทางทิศของเรา และกินอาหารที่เราเชือดสัตว์ ดังนั้น เขาผู้นั้นเป็นมุสลิมซึ่งมีพันธะของอัลลอฮ์และพันธะของรสุลของอัลลอฮ์อยู่ที่เขา เพราะฉะนั้น จงอย่าละเมิดพันธะของอัลลอฮ์

(อัล-บุคอรี กิตานุศเศาะลาฮฺ บทที่ ๘ บทที่ ๒๘)

ที่จริงมีที่ผู้ปฏิบัติต่างหาก ที่ไม่ได้มีเจตนาบริสุทธิ์และไม่จริงจังในหน้าที่ของตน หากผู้นั้นเปลี่ยนสภาพของตนให้เป็นมุสลิมที่แท้จริงได้เมื่อใด เขาก็จะสู่ความรุ่งโรจน์ได้เมื่อนั้น (๑๓ : ๑๑)

เมื่อเราศึกษาพระบัญญัติของศาสนาอิสลามโดยถ่องแท้ก็จะตระหนักว่า อิสลามเป็นศาสนาของมนุษยชาติ มิได้เป็นของเผ่าใด หรือดินแดนใด ในคำสอนนั้นได้มีหลักการต่าง ๆ เพื่อสร้างและทำนุภราดรภาพ อิสลามได้ก่อให้เกิดอารยธรรมใหม่ วัฒนธรรมใหม่ ซึ่งมีได้เกิดแก่ชาวโลกในยุคใดอย่างรวดเร็ว

และแพร่หลายกว้างขวางเช่นที่อิสลามได้เสนอไว้ เพราะฉะนั้น ผู้ใดเป็นมุสลิมด้วยความสุจริตมั่น ผู้นั้นมีพลังจิตกระตุ้นให้เขาก้าวหน้าเสมอ ส่วนผู้ใดมีหลักการอ่อนแอแล้งเล ในกายของผู้นั้นก็มีพลังเฉื่อยเข้ามาแทน ตกเป็นทาสของความอ่อนแอและงมงาย จนในที่สุด เหมือนไม้ปักเลน ออกนอกศาสนาไปแท้จริง อดีตได้เป็นสักขีพยานอยู่อย่างชัดเจนว่า อิสลามเป็นพลังที่ได้จุดมนุษยชาติออกจากเหวแห่งความมืดมนสู่ทางสว่าง กำลังจุดอันนี้มีอย่างมหาศาลในตัวผู้ปฏิบัติ จึงกล่าวได้ว่า เมื่อเรานับถือเราต้องปฏิบัติ เมื่อเราพูด เราต้องทำ เราจึงจะเจริญ

บทที่ ๕

ศาสนาคริสต์

รวบรวมโดย ผู้แทนคาทอลิกและผู้แทน
กรรมการประสานงานคริสตจักรโปรเตสแตนต์แห่งประเทศไทย

ประวัติของศาสนาคริสต์

ประวัติศาสตร์ของศาสนาคริสต์เป็นเรื่องเกี่ยวกับแผนการแห่งความรักของพระเจ้าที่ไถ่บาปมนุษย์ให้รอดพ้นจากบาป เริ่มจากการสร้างโลก เมื่อพระเจ้าทรงสถาปนาความสัมพันธ์กับมนุษย์ ได้พัฒนาขึ้นมาเป็นลำดับ พระองค์ทรงเปิดเผยความจริงเกี่ยวกับพระองค์ เกี่ยวกับโลกและมนุษย์เอง โดยผ่านทางชนชาติอิสราเอล ผ่านทางกษัตริย์ เช่น กษัตริย์ดาวิดและซาโลมอน ผ่านทางประกาศ (ผู้เผยพระวจนะ) เช่น อิสยาห์และเยเรมีย์ ผ่านทางผู้นำบรรพบุรุษ เช่น อับราฮัมและโมเสส และทางเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับชนชาตินี้ การเปิดเผยลัทธิธรรมมาถึงขั้นสมบูรณ์เมื่อพระเยซูทรงมาบังเกิดเป็นมนุษย์หรือมารับสภาพเป็นมนุษย์ คราวนี้พระเจ้าไม่ทรงใช้คนกลางเพื่อเปิดเผยลัทธิธรรม พระองค์ทรงเสด็จมาเอง โดยทางชีวิตพระบุตรคือ พระเยซู กิจการ และคำสั่งสอนของพระองค์จึงเป็น “หนทาง ความจริง และชีวิต” ซึ่งนำมนุษย์ไปสู่ความรอดพ้นจากบาปนั่นเอง

ศาสนาคริสต์นับเป็นศาสนาใหญ่ศาสนาหนึ่ง มีผู้นับถืออยู่ทั้งหมดทุกนิกาย ประมาณกว่า ๒,๐๐๐ ล้านคน ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาสืบเนื่องมาจากลัทธิยิวหรือยูดาเย กล่าวโดยหลักคริสต์ศาสนาเป็นผลแห่งการแยกตัวเองจากลัทธิยิวหรือเกิดจากปฏิรูปของลัทธิยิวโดยแท้ เช่นเดียวกันพระคัมภีร์เก่า (พันธสัญญาเดิม/Old Testament) และพระคัมภีร์ใหม่ (พันธสัญญาใหม่/New Testament) ทั้งสองพันธสัญญานี้รวมเป็นพระคัมภีร์เล่มหนึ่งเรียกว่า Bible หรือ Holy Bible และเมื่อกล่าวถึง Holy Bible ก็ให้เข้าใจว่าเป็นพระคัมภีร์ของศาสนายิวกับศาสนาคริสต์รวมกัน พระคัมภีร์เดิมเรียกว่าภาคพันธสัญญาเดิมเพราะเป็นหนังสือที่เขียนในสมัยที่อิสราเอลอยู่ภายใต้พันธสัญญาที่พระเจ้าทรงกระทำไว้กับอิสราเอลที่ภูเขาซีนาย ส่วนพระคัมภีร์ใหม่เรียกว่าภาคพันธสัญญาใหม่ เพราะเป็นหนังสือที่เขียนในสมัยที่พระเยซูเสด็จมาไถ่มนุษย์ให้รอดพ้นจากพันธนาการแห่งความบาป คริสตชนอยู่ภายใต้พันธสัญญาใหม่ซึ่งพระเจ้าทรงกระทำไว้กับบรรดามนุษย์ทั้งหลายที่ความตายบนไม้กางเขน

ศาสนาคริสต์จึงมีรากฐานมาจากความเชื่อเรื่อง “พระเจ้า” ที่มีความสัมพันธ์แบบตรีเอกานุภาพ คือ พระบิดา (Father) พระบุตร (Son) และพระวิญญาณบริสุทธิ์ (Spirit) (คาทอลิกใช้คำว่า “พระจิต”) ความสัมพันธ์ของพระเจ้าในรูปแบบดังกล่าวนี้สามารถเข้าใจได้จากการศึกษาชีวิตของพระเยซูคริสต์ในหนังสือพระคัมภีร์นั่นเอง

ศาสนาคริสต์ได้แพร่หลายออกจากเอเชียย่อย (Asia Mini) มุ่งสู่ยุโรปทางตะวันตก ต่อมาบรรดาศิษย์ของพระเยซูคริสต์ได้ประกาศศาสนาและปลุกฝังความเชื่อลงที่อาณาจักรโรมันและหลังจากนั้นการประกาศศาสนาได้แพร่ไปทั่วทวีปยุโรป ทวีปอเมริกาเหนือ-ใต้ ทวีปแอฟริกาและย้อนกลับมายังทวีปเอเชีย จนทำให้เกิดคริสตชนกระจายไปทั่วทุกมุมโลกดังที่พบเห็นอยู่ในปัจจุบันนี้

ศาสตร์ผู้ก่อตั้งศาสนาคริสต์

พระเยซูคริสต์เป็นศาสดาคือพระเจ้าผู้เสด็จมาในฐานะผู้ช่วยมนุษย์ให้รอดพ้นจากบาป จากความเชื่อดังนี้ คริสตชนจึงได้เป็นผู้ผูกพันกับพระตรีเอกานุภาพผ่านทางพระบุตร คือองค์พระเยซูเจ้า

๑. การบังเกิดรับสภาพเป็นมนุษย์ของพระเยซู (Incarnation)

ไม่มีการบันทึกวันเดือนปีที่แน่ชัดว่าพระเยซูทรงบังเกิดมาวันไหน แต่วันที่ ๒๕ ธันวาคมนั้น ถูกกำหนดขึ้นภายหลัง ซึ่งคริสตชนทุกนิกายจะเฉลิมฉลองวันนี้โดยเรียกว่า **“คริสต์สมภพ”** (Christmas) รายละเอียดเกี่ยวกับการบังเกิดและปฐมวัยของพระเยซูมีบันทึกไว้ในพระคัมภีร์ **มัทธิวมาร์โก ลูคา และยอห์น (The Gospels)** ที่มีผู้เขียน ๔ ท่าน แต่มีเพียง ๒ เล่มเท่านั้นที่บันทึกอย่างละเอียดเรื่องการบังเกิด เช่น มัทธิว จะเชื่อมโยงเชื้อสายบรรพบุรุษของพระคริสต์มา

จากอับราฮัมซึ่งเป็นบรรพบุรุษดั้งเดิม เพื่อแสดงให้เห็นว่า พระเยซูทรงสืบตระกูลจากบิดาของชนชาติอิสราเอลและสืบเชื้อสายกษัตริย์ดาวิด

๒. ปฐมวัย (Youth)

พระเยซูทรงเติบโตที่นาซาเร็ธ เมืองเล็ก ๆ ในแคว้นกาลิลี ชาวบ้านทั่วไปรู้จักพระองค์ในฐานะบุตรของนางมารีย์และโยเซฟ บิดาเป็นช่างไม้ มารดาเป็นแม่บ้านเหมือนสตรีทั่วไป พระเยซูเองก็ประกอบอาชีพเป็นช่างไม้เช่นเดียวกัน (ดู มก. ๖ : ๓) และทรงมีวิถีชีวิตที่สงบ เรียบง่าย แต่การมารับสภาพมนุษย์ของพระเยซูพระบุตรของพระเจ้าในลักษณะที่ซ่อนเร้นในสภาพการณ์เช่นนี้ก็ป็นวิธีหนึ่งที่พระเจ้าทรงเปิดเผยสัจธรรมของพระองค์ในวิถีชีวิตวัฒนธรรมและประเพณี เหมือนกับครอบครัวชาวิวอื่น ๆ ทั่วไป กล่าวคือ พระเยซูได้เข้า **“พิธีสุหนัต์”** และในฐานะที่เป็นบุตรชายคนแรก ที่บิดามารดานำไปถวายแด่พระเจ้าในพระวิหารที่กรุงเยรูซาเล็มตามกฏบัญญัติของโมเสส แม้ไม่มีรายละเอียดอื่น ๆ เกี่ยวกับชีวิตที่ซ่อนเร้นในวัยเด็กที่นาซาเร็ธ นอกจากเหตุการณ์เดียวซึ่งขณะที่ทรงมีพระชนม์อายุได้ ๑๒ พรรษา ท่านลูกาชี้ให้เห็นถึงเรื่องปฐมวัยของพระเยซูว่า แม้พระเยซูจะเป็นที่รู้จักในฐานะ **“สามัญชน”** แต่พระองค์ทรงเป็นบุตรพระเจ้าด้วย เมื่อพระองค์มีพระชนม์อายุ ๓๐ พรรษา จึงทรงออกจากชีวิตที่เร้นลับออกไปประกาศเรื่องพระอาณาจักรของพระเจ้าตามที่พระบิดาทรงมอบหมาย

๓. การเทศนา (Preaching)

พระคัมภีร์เล่าเรื่องการเริ่มต้นชีวิตที่เปิดเผยของพระเยซูด้วยการรับพิธีล้างบาป (หรือพิธีบัพติศมา) จากยอห์น แบปติสต์ ผู้ประกาศให้ชาวอิสราเอลกลับใจใหม่และเตรียมตัวรับเสด็จการมาของพระเจ้าซึ่งใกล้จะมาถึงแล้ว หลังจากนั้นพระเยซูได้เริ่มภารกิจอย่างแท้จริง โดยพระเยซูทรงเลือกสาวก ๑๒ องค์ให้ติดตามพระองค์ไป ทั้งหมดล้วนเป็นสามัญชนส่วนใหญ่เป็นชาวประมงเพราะเป็นอาชีพหลักในสมัยนั้น พวกเขาได้ละทุกอย่างทุกอย่างเพื่อติดตามและร่วมชีวิตกับพระองค์ รายนามของสาวกมีดังนี้ เปโตร ยากอบ ยอห์น อันดรูว์ ฟิลิป มัทธิว บาร์โธโลมิว โทมัส ยากอบซึ่งเป็นบุตรของอัลเฟอัส ธัดเดอัส ซีโมน และยูดาส อิสคาริโอท (ดู มก. ๓ : ๑๖-๑๙) ในการเทศนาพระเยซูคริสต์ต้องเผชิญหน้ากับผู้นำชาวยิวหลาย ๆ กลุ่ม เช่น พวกนักกฎหมาย พวกคัมภีร์จารย์ และกลุ่มชาตินิยมในสมัยนั้น ๆ บุคคลเหล่านี้ต้องการจะจับผิดพระองค์

๔. กิจการของพระเยซู (Mission)

พระคัมภีร์เล่าถึงฝูงชนจำนวนมากได้ติดตามฟังการเทศนาของพระเยซู ไม่ว่าพระองค์จะเสด็จไปที่ใด พระเยซูทรงทำอัศจรรย์ “คนตาบอดกลับแลเห็น คนง่อยเดินได้ คนโรคเรื้อนหายจากโรค คนหูหนวกได้ยิน คนตายกลับคืนชีพ คนจนได้ฟังข่าวดี” (ลก. ๗ : ๒๒) กิจกรรรมต่าง ๆ เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของภารกิจของพระเยซูในการเปิดเผยสัจธรรมเกี่ยวกับ “อาณาจักรของพระเจ้า” การอัศจรรย์ที่ทรงกระทำ

เป็นเครื่องหมายสำคัญถึงอำนาจของพระเจ้าเหนือธรรมชาติ และสิ่งที่พระองค์ทรงสร้าง การอัศจรรย์ในคัมภีร์ไบเบิลทั้งพันธสัญญาเดิม และพันธสัญญาใหม่ คือ สิ่ง que แสดงถึงกิจกรรมของพระเจ้า ด้วยเหตุนี้ คำว่า “อัศจรรย์” จึงมีปรากฏใช้อยู่บ่อยครั้ง ส่วนใหญ่จะใช้คำว่า “เครื่องหมาย” “กิจการ” “อำนาจ” มากกว่าจะเน้นในเรื่องไสยศาสตร์

๕. คำสอน (Teaching)

ในช่วงเวลา ๓ ปี ที่พระเยซูทรงเทศนาสั่งสอนไปทั่วปาเลสไตน์นั้น พระคัมภีร์ทั้งสี่ได้ถ่ายทอดคำสั่งสอนต่าง ๆ ที่สำคัญ ส่วนใหญ่จะปะปนอยู่กับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จัดไว้เป็นระบบมากที่สุดคือคำเทศนาบนภูเขา (ดู มธ. ๕ : ๑-๑๒) ซึ่งอาจแบ่งย่อยออกเป็น ๗ เรื่อง ดังนี้

๑) “ผู้เป็นสุข” (The Beatitudes)

๒) “เกลือของแผ่นดินและแสงสว่างของโลก”

๓) กฎหมายสังคัมใหม่

๔) กฎแห่งอาณาจักรพระเจ้า

๕) “ข้าแต่พระบิดาของข้าพเจ้าทั้งหลาย” (คำ

อธิษฐานของพระเยซูเจ้า)

๖) การไม่ยึดมั่นถือมั่นและความไว้วางใจในพระเจ้า

๗) บทเทศนาบนภูเขา (ดู มธ. ๕ : ๑-๑๒)

ข้อคำสอนต่าง ๆ เหล่านี้มักจะตรงข้ามกับแนวทางปฏิบัติของกลุ่มที่ต่อต้านพระองค์ ข้อคำสอนเหล่านี้จึงเป็นเหตุให้เกิดข้อหาที่ทำให้พระองค์ถูกจับในเวลาต่อมา

๖. เหตุการณ์ที่สำคัญที่สุดของความเชื่อคริสตชน

๑) การรับทรมาน (Passion) และการสิ้นพระชนม์ (Death)

เหตุการณ์เกี่ยวกับการรับทรมานและความตายของพระองค์นี้บันทึกไว้โดยละเอียดกว่าเหตุการณ์อื่น ๆ เพราะภารกิจการไถ่มนุษย์ออกจากบาปของพระเยซูจะเสร็จสมบูรณ์ได้ก็ด้วยเหตุการณ์นี้ กางเขนซึ่งเป็นเครื่องทรมานนักโทษของชาวโรมันกลับหมายถึงความรักของพระเจ้าที่ทรงแสดงออกทางพระบุตรที่ถูกตรึง และยังหมายถึงการไถ่ออกจากบาปมนุษย์ทั้งมวล

๒) การกลับคืนพระชนมชีพ (Resurrection)

การกลับคืนพระชนมชีพเป็นความจริงที่มีความสำคัญที่สุดคู่ไปกับการรับทรมานและการสิ้นพระชนม์ บรรดาสาวกได้เริ่มต้นประกาศ “ศาสนาคริสต์” ก็เพราะความมั่นใจถึงความเป็นจริงนี้ ส่วนเรื่องที่ว่าพระเยซูทรงกลับคืนพระชนมชีพอย่างไรนั้น พระวรสารทั้งสี่ได้กล่าวถึงในลักษณะที่แตกต่างกันไป อย่างไรก็ตาม พระองค์ทรงกลับคืนพระชนมชีพในวันอาทิตย์ คริสตชนเรียกวันนี้ว่า “อีสเตอร์” (Easter) และได้ปรากฏพระองค์ในโลกนี้ ๔๐ วัน ให้บรรดาสาวกเห็นในที่ต่าง ๆ ทั้งในขณะที่พวกเขาารวมกันอยู่เกือบครบและในขณะที่พวกเขาอยู่แยกกัน ทำให้บรรดาสาวกเชื่อในสิ่งที่พระองค์ได้ตรัสไว้เกี่ยวกับเรื่องนี้ขณะที่ทรงพระชนม์อยู่ท่ามกลางพวกเขา

๓) การเสด็จขึ้นสู่สวรรค์ (Ascension)

แม้ว่าจะมีการบันทึกไว้เพียงสั้น ๆ ทำยพระวารสาร และในหนังสือที่ชื่อว่ากิจการอัครสาวก ก็ถือว่าเป็นส่วนสำคัญ ส่วนหนึ่งในความเป็นจริงของการไถ่บาปของพระเยซู บรรดา สาวกได้พบพระเยซูหลายครั้ง และที่สุดพระองค์ก็จากพวกเขาไป ท่านลูกาเล่าว่า “พระองค์ได้ทรงนำบรรดาศิษย์ออกไปใกล้ หมู่บ้านเบธานี ทรงยกพระหัตถ์ขึ้นอวยพระพร และขณะที่ ทรงอวยพรอยู่นั้น พระองค์ได้ทรงแยกไปจากเขา และทรง ถูกนำขึ้นสู่สวรรค์ บรรดาศิษย์ได้กราบนมัสการพระองค์ แล้วกลับไปกรุงเยรูซาเล็มด้วยความยินดียิ่ง เขาอยู่ใน พระวิหารตลอดเวลา ถวายพระพรแต่พระเจ้า” (ลก. ๒๔ : ๕๐-๕๓)

๔) คำสัญญาจะเสด็จกลับมาอีกและการพิพากษา (Judgment)

ภายหลังที่พระเยซูคริสต์ได้เสด็จสู่สวรรค์ ๑๐ วัน เหล่าสาวกก็ได้รับ พระราชทานพระวิญญาณบริสุทธิ์ (หรือพระจิต) พวกเขาเต็มไปด้วยฤทธิ์เดชอันยิ่งใหญ่ของพระเจ้า พวกเขา สามารถทำการอัศจรรย์ในพระนามเยซูคริสต์ได้ ทำให้ การประกาศข่าวประเสริฐแห่งความรอดของพระเยซูคริสต์ ขยายออกไปทั่วโลกอย่างรวดเร็ว พระเยซูคริสต์ทรงสัญญาไว้ว่า จะเสด็จกลับมาอีกครึ่งหนึ่งเพื่อทรงพิพากษาคนดีและคนชั่ว เพื่อรับคนที่เชื่อวางใจในพระองค์ไปอยู่บนสวรรค์กับพระองค์ トラบชั่ววันนั้น

หลักคำสอนและข้อปฏิบัติของคริสต์ศาสนา

คริสตชนจะได้รับข้อคำสอนที่ผ่านมา ๓ ทาง ที่สำคัญ คือ ข้อคำสอนจากพันธสัญญาเดิมซึ่งพระเจ้ามอบผ่านทาง บรรพบุรุษโมเสส ข้อคำสอนที่มาจากพระเยซูคริสต์เอง และ ข้อคำสอนที่เกิดจากประชุมสังคายนาเมืองนีเซอา

๑. หลักคำสอนที่มาจากพันธสัญญาเดิม หรือพระบัญญัติ ๑๐ ประการ (หนังสืออพยพ ๒๐ : ๑-๑๗)

- พระเจ้าตรัสถ้อยคำทั้งสิ้นต่อไปนี้ว่า **เราคือพระยาห์เวห์ (หรือพระเยโฮวาห์) พระเจ้าของท่าน** เป็นผู้นำท่านออกจากแผ่นดินอียิปต์ ให้พ้นจากการเป็นทาส

- **ท่านต้องไม่มีพระเจ้าอื่นใด**นอกจากเรา

- **ท่านต้องไม่ทำรูปปฏิมา (รูปเคารพ) สำหรับตน** ไม่ว่าจะ เป็นรูปสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งอยู่ในท้องฟ้าเบื้องบน หรือซึ่งอยู่ในแผ่นดินเบื้องล่าง หรือซึ่งอยู่ในน้ำใต้แผ่นดิน

- **ท่านต้องไม่กราบไหว้รูปปฏิมา (รูปเคารพ) หรือนมัสการรูปเหล่านั้น** เพราะเราคือพระยาห์เวห์พระเจ้าของท่าน เราแสดงความรักมั่นคงต่อผู้ที่รักเราและปฏิบัติตามบทบัญญัติของเรา จนถึงพันชั่วอายุคน

- **ท่านต้องไม่กล่าวพระนามพระยาห์เวห์พระเจ้าของท่านอย่างไม่เหมาะสม** เพราะพระยาห์เวห์จะไม่ทรงละเว้นโทษผู้ที่กล่าวพระนามของพระองค์อย่างไม่เหมาะสม

- จงระลึกถึงวันสะบาโตว่าเป็นวันศักดิ์สิทธิ์ ท่านจะต้องออกแรงงานทั้งหมดในทกวัน แต่วันที่เจ็ดเป็นวันพักผ่อนที่ถวายแด่พระยาห์เวห์พระเจ้าของท่าน ในวันนั้นท่านต้องไม่ทำงานใด ๆ ไม่ว่าจะเป็้นท่าน บุตรชาย บุตรสาว บ่าวไพร่ชายหญิง สัตว์ใช้งานหรือคนต่างถิ่นที่อาศัยอยู่กับท่าน เพราะในทกวัน พระยาห์เวห์ทรงสร้างฟ้า แผ่นดิน ทะเล และสรรพสิ่งที่มีอยู่ในที่เหล่านี้ แต่ในวันที่เจ็ด พระองค์ทรงพักผ่อน เพราะฉะนั้นพระยาห์เวห์ทรงอวยพระพรวันสะบาโต และทรงทำให้เป็นวันศักดิ์สิทธิ์

- จงนับถือบิดามารดา เพื่อท่านจะได้มีอายุยืนอยู่ในแผ่นดินที่พระยาห์เวห์พระเจ้าของท่านประทานให้ท่าน

- อย่าฆ่าคน

- อย่าล่วงประเวณี

- อย่าลักขโมย

- อย่าเป็นพยานเท็จให้ร้ายเพื่อนบ้าน

- อย่าโลภมักได้บ้านเรือนของเพื่อนบ้าน

อย่าโลภมักได้ภรรยาของเพื่อนบ้าน หรือบ่าวไพร่ชายหญิง โฉลา หรือทรัพย์สินใดที่เป็นของเพื่อนบ้าน

๒. หลักคำสอนที่มาจากองค์พระเยซูคริสต์

๑) บัญญัติแห่งความรัก (มธ. ๒๒ : ๓๗-๓๙)

“ท่านจะต้องรักองค์พระผู้เป็นเจ้า พระเจ้าของท่านสุดจิตใจ สุดวิญญาณ สุดสติปัญญาของท่าน นี่คือบทบัญญัติเอกและเป็นบทบัญญัติแรก บทบัญญัติ

ประการที่สองก็เช่นเดียวกันคือ ท่านต้องรักเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตนเองธรรมบัญญัติและคำสอนของบรรดาประกาศ (ผู้เผยพระวจนะ) ก็ขึ้นอยู่กับบัญญัติสองประการนี้”

๒) ความสุขแท้จริง (มธ. ๕ : ๑-๑๒)

พระเยซูเจ้าทอดพระเนตรเห็นประชาชนมากมายจึงเสด็จขึ้นบนภูเขา เมื่อประทับแล้ว บรรดาศิษย์เข้ามาห้อมล้อมพระองค์ พระองค์ทรงเริ่มตรัสสอนว่า

- ผู้มีใจยากจน ย่อมเป็นสุข เพราะอาณาจักรสวรรค์เป็นของเขา
- ผู้เป็นทุกข์โศกเศร้า ย่อมเป็นสุข เพราะเขาจะได้รับการปลอบโยน
- ผู้มีใจอ่อนโยน ย่อมเป็นสุข เพราะเขาจะได้รับแผ่นดินเป็นมรดก
- ผู้ที่วิงวอนขอความชอบธรรม ย่อมเป็นสุข เพราะเขาจะอิม
- ผู้มีใจเมตตา ย่อมเป็นสุข เพราะเขาจะได้รับพระเมตตา
- ผู้มีใจบริสุทธิ์ ย่อมเป็นสุข เพราะเขาจะได้เห็นพระเจ้า
- ผู้สร้างสันติ ย่อมเป็นสุข เพราะเขาจะได้ชื่อว่า เป็นบุตรของพระเจ้า
- ผู้ถูกเบียดเบียนข่มเหงเพราะความชอบธรรม ย่อมเป็นสุข เพราะอาณาจักรสวรรค์เป็นของเขา

- ท่านทั้งหลายย่อมเป็นสุข เมื่อถูกดูหมิ่น
ข่มเหงและใส่ร้ายต่าง ๆ นานาเพราะเรา จงชื่นชมยินดีเถิด
เพราะบำเหน็จรางวัลของท่านในสวรรค์นั้นยิ่งใหญ่นัก เขาได้
เบียดเบียนบรรดาผู้ประกาศที่อยู่ก่อนท่านดังนี้ด้วยเช่นเดียวกัน

๓) หลักคำสอนที่เกิดจากการประชุมภายหลัง
(สังคายนาเมืองนิเซอา ค.ศ. ๓๒๕)

หลักข้อเชื่อและคำสอนนี้ถูกถ่ายทอดมาตาม
ลำดับจนถึงปัจจุบัน คริสตชนทุกนิกายต่างยึดเอาข้อความเชื่อ
ดังกล่าวเป็นบรรทัดฐานที่สำคัญของตนคือ (หลักข้อเชื่อนี้
เป็นต้นฉบับการแปลฝ่ายคาทอลิก)

“ข้าพเจ้าเชื่อในพระเจ้าหนึ่งเดียว

พระบิดาผู้ทรงสรรพานุภาพ เหนือพิภพดิน
ทั้งสิ่งที่เห็นได้และเห็นไม่ได้

ข้าพเจ้าเชื่อในพระเยซูคริสตเจ้าพระบุตร
หนึ่งเดียวของพระเจ้า ทรงบังเกิดจากพระบิดาก่อนกาลเวลา
ทรงเป็นพระเจ้าจากพระเจ้า ทรงเป็นองค์ความสว่าง
จากองค์ความสว่าง ทรงเป็นพระเจ้าแท้จากพระเจ้าแท้
มิได้ทรงถูกสร้าง แต่ทรงบังเกิดร่วมพระธรรมชาติเดียวกับ
พระบิดา อาศัยพระบุตรนี้ ทุกสิ่งได้รับการเนรมิต
ขึ้นมา เพราะเห็นแก่มนุษย์ เพื่อทรงช่วยเราให้รอด พระองค์
จึงเสด็จจากสวรรค์ พระองค์ทรงรับสภาพมนุษย์ จากพระ
นางมารีย์พรหมจารี ด้วยพระอานุภาพของพระจิตเจ้า และ
ทรงบังเกิดเป็นมนุษย์ สมัยปอนทิวส ปิลาต พระองค์ทรง

ถูกตรึงกางเขนเพื่อเรา พระองค์สิ้นพระชนม์ และถูกฝังไว้ ทรงกลับคืนพระชนมชีพในวันที่สาม ตามความในพระคัมภีร์ เสด็จสู่สวรรค์ ประทับเบื้องขวาพระบิดา พระองค์จะเสด็จ มาอีกด้วยพระสิริรุ่งโรจน์ เพื่อทรงพิพากษาผู้เป็นและผู้ตาย รัชสมัยของพระองค์จะไม่สิ้นสุด

ข้าพเจ้าเชื่อในพระจิต พระเจ้าผู้ทรงบันดาลชีวิต ทรงเนื่องมาจากพระบิดาและพระบุตร ทรงรับการถวาย ลักการะและพระสิริรุ่งโรจน์ร่วมกับพระบิดาและพระบุตร พระองค์ดำรงสททางประกาศ ข้าพเจ้าเชื่อว่ามีพระศาสนจักร หนึ่งเดียว คักดีสิทธิ์ สากล และสืบเนื่องจากอัครสาวก ข้าพเจ้าประกาศยืนยันว่า มีศีลล้างบาปหนึ่งเดียวเพื่อกัย บาป ข้าพเจ้ารอวันที่ผู้ตายจะกลับคืนชีพ และคอยชีวิต ในโลกหน้า อาแมน”

ศาสนาคริสต์ในประเทศไทย

ศาสนาคริสต์ คือ ศาสนาที่มีความเชื่อหลัก ๆ เหมือนกัน คือเชื่อในองค์พระผู้เป็นเจ้า ในพระเยซูคริสต์ เจ้าและพระคัมภีร์ อย่างไรก็ตามในแต่ละนิกายอาจจะมี ความแตกต่างออกไปบ้าง ด้านความเชื่อ ด้านศาสนพิธี และ ด้านการปฏิบัติกรปกครอง

๑. การแบ่งศาสนาคริสต์เป็นนิกายหลัก ๆ

๑) นิกายโรมันคาทอลิก (Catholic) เรียกสั้น ๆ ว่า “คาทอลิก” เนื่องมาจากใช้ภาษาละตินและยึดแนวทาง

จารีตพิธีกรรมของโรมันเป็นหลัก มีพระสันตะปาปาเป็นประมุขสูงสุด เป็นองค์ที่ ๒๖๕ และมีพระคาร์ดินัล พระสังฆราช พระสงฆ์ นักบวช ปกครองและเผยแผ่ศาสนาและมีศูนย์กลางอยู่ที่กรุงโรม รวมทั้งยังมีคณะนักบวชชายและหญิง ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อทำงานตามวัตถุประสงค์ของแต่ละคณะ เช่น คณะคามิลเลียน ดูแลคนป่วย คณะซาเลเซียน ช่วยเด็กยากจน เด็กกำพร้า คณะเซนต์คาเบรียลและคณะเซนต์ปอล เดอ ชาร์ต ดูแลกิจการการศึกษาเยาวชน ฯลฯ

๒) **นิกายออร์ทอดอกซ์ (Orthodox)** ส่วนใหญ่จะยึดพิธีกรรมแบบดั้งเดิม ใช้ภาษากรีก ส่วนใหญ่อยู่ในรัสเซีย กรีก และยุโรปตะวันออก มีผู้นำสูงสุดของแต่ละประเทศ เรียกว่า พระอัยกา (Patriarch) เช่น พระอัยกาแห่งรัสเซีย พระอัยกาแห่งคอนสแตนติโนเปิล เป็นต้น ไม่มีผู้นำสูงสุดระดับสากล ปัจจุบันในประเทศไทยมีกลุ่มที่เป็นออร์ทอดอกซ์เพียงเล็กน้อย

๓) **นิกายโปรเตสแตนต์ (Protestant)** ประกอบด้วยนิกายย่อย ๆ อีกเป็นจำนวนมากเป็นร้อยนิกาย และมีความแตกต่างกันหลัก ๆ คือ ด้านการปกครองแต่ละนิกายมีอิสระต่อกัน ส่วนใหญ่เป็นฆราวาสทำหน้าที่ประกาศศาสนา ซึ่งเรียกว่า ศิษยาภิบาลหรือศาสนาจารย์ เป็นผู้นำฝ่ายจิตใจของคริสตจักร

ในประเทศไทย มีข้อสังเกตเล็ก ๆ น้อย ๆ มีคำเรียกคาทอลิกว่า “**คริสตัง**” และเรียกโปรเตสแตนต์ว่า “**คริสเตียน**” คาทอลิกเรียกวัดว่า “**วัด หรือโบสถ์**” ส่วนทางโปรเตสแตนต์เรียกว่า “**คริสตจักร**”

๒. ความแตกต่างกันระหว่างนิกายคาทอลิกและโปรเตสแตนต์

(ไม่ขออธิบายนิกายออร์ทอดอกซ์ เพราะมีจำนวนน้อยในประเทศไทย)

๑) **เกี่ยวกับพระคัมภีร์** ในฐานะทรงอำนาจสูงสุดในเรื่องราวของความเชื่อ ในทัศนคติของศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิกและโปรเตสแตนต์ ซึ่งพบความแตกต่างกันเกี่ยวกับจำนวนเล่มของพระคัมภีร์ รวมทั้งแนวทางการตีความหมายของพระคัมภีร์ คาทอลิกตีความจากความเห็นชอบจากส่วนกลาง แต่โปรเตสแตนต์มีความอิสระกว่า

๒) **เกี่ยวกับพิธีมิสซา (Mass) หรือพิธีมหาสนิท** ในฐานะที่เป็นพิธีกรรมแห่งพระกายและพระโลหิตของพระคริสตเจ้า เป็นการถวายคำสรรเสริญต่อพระบิดาเจ้า เป็นเครื่องระลึก เป็นเครื่องบูชาพลีชีพและการประทับอยู่จริงของพระคริสตเจ้า รวมทั้งการเสด็จลงมาของพระจิตเจ้าผู้ทรงทำให้บุชชาคักดีลึทธิ ซึ่งพบความแตกต่างเกี่ยวกับการประทับอยู่ของพระเยซูในแผ่นปังนั้น คาทอลิกเชื่อว่าเป็นพระกายและพระโลหิตแท้ของพระเยซูเจ้า แต่โปรเตสแตนต์เชื่อว่าแผ่นขนมปังและเหล้าองุ่นที่นำมาประกอบพิธีมหาสนิทเป็นสิ่งที่ให้เราระลึกถึงการยอมสละพระชนม์ชีพของพระเยซูบนไม้กางเขน

๓) **เกี่ยวกับการปกครอง** เป็นเรื่องของบทบาทหน้าที่ศาสนาคักดี และการปกครองของพระสังฆราช พระสงฆ์

(บาทหลวง) ในศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก หรือศาสนาจารย์ ในศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ ซึ่งพบความแตกต่างเกี่ยวกับบทบาทดังกล่าวซึ่งคาทอลิกมีแนวทางการปกครองที่เป็นหลักระดับฐานันดรที่เกี่ยวข้องกับผู้รับศีลบวช แต่โปรเตสแตนต์มีการปกครองที่อาศัยระบบโดยฆราวาสคริสตชนที่ไม่เกี่ยวข้องกับศีลบวช

๔) เกี่ยวกับข้อความเชื่อเรื่องพระนางพรหมจารี-มารีอา ในฐานะพระมารดาของพระเจ้า ตามความเชื่อของศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิกและโปรเตสแตนต์ ซึ่งพบความแตกต่างเกี่ยวกับสถานภาพของพระแม่ต่อพระเยซูคริสต์คาทอลิกให้เกียรติแม่พระในฐานะที่มีความเป็นแม่ของพระเยซูเจ้าผู้มีสถานภาพที่เป็นมนุษย์แท้และพระเจ้าแท้ ส่วนโปรเตสแตนต์ได้ให้ความสำคัญต่อเรื่องความเชื่อพระเยซูเจ้าโดยตรงโดยมิต้องอาศัยความเชื่อมโยงเกี่ยวกับพระนางมารีอา

๓. ศาสนาคริสต์ในประเทศไทย ซึ่งกรมการศาสนา รับรองมี ๕ องค์การ คือ

๑) ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ซึ่งเข้ามาเผยแผ่ในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยอยุธยา พ.ศ. ๒๑๑๐ (ค.ศ. ๑๕๖๗) โดยมีซันนารีชาวโปรตุเกส นักบวชคณะโดมินิกัน จากมะละกา ปัจจุบันมีสมาชิกประมาณ ๓ แสนคน มีพระสงฆ์หรือบาทหลวงทั้งสิ้น ๗๑๐ องค์ ภราดา ๑๒๑ คน ภิกษุณี ๑,๔๓๙ คน วัด ๔๖๓ แห่ง (จากปฏิทินคาทอลิก ค.ศ. ๒๐๐๕)

สำนักงานอยู่ที่ ๑๒๒/๑๑ ซอยนาคสุวรรณ ถนนนนทรี ยานนาวา กรุงเทพฯ ๑๐๑๒๐ โทร. ๐-๒๖๘๑-๓๙๐๐ โทรสาร ๐-๒๖๘๑-๕๓๗๐

๒) สภาคริสตจักรในประเทศไทย ได้ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ แต่มิชชันนารีได้เข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๑ (ค.ศ. ๑๘๒๘) รุ่นแรก ๆ มาจากยุโรป และสหรัฐอเมริกา ปัจจุบันมีการปกครองแบ่งออกเป็น ๑๙ ภาค มีคริสตจักร ๗๒๙ แห่ง สมาชิก ๑๓๒,๔๕๐ คน

สำนักงานอยู่ที่ ๓๒๘ ถนนพญาไท เขตพญาไท กรุงเทพฯ โทร. ๐-๒๒๑๕-๐๖๘๒, ๐-๒๒๑๔-๑๕๐๙ โทรสาร ๐-๒๒๑๔-๔๒๙๑

๓) สหกิจคริสเตียนแห่งประเทศไทย ได้รับการรับรองจากรัฐบาล เมื่อวันที่ ๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๒ ต่อมา พ.ศ. ๒๕๑๙ ได้จัดตั้งเป็นมูลนิธิสหกิจคริสเตียน ปัจจุบันมีสมาชิกที่เป็นมิชชันนารี ๘๐๐ คน มีคริสตจักรในสังกัด ๑,๒๐๐ แห่ง และสมาชิกประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ คน มีองค์กรในสังกัด ๑๑๐ คณะ

สำนักงานอยู่ที่ ๖๔/๑ ถนนรามคำแหง ซอย ๒๒ แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ ๑๐๒๔๐ โทร. ๐-๒๓๑๘-๓๘๘๗

๔) สหคริสตจักรแบ็บติสต์ในประเทศไทย (มูลนิธิคริสตจักรคณะแบ็บติสต์ได้เข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทย

พ.ศ. ๒๔๙๒ (ค.ศ. ๑๙๔๙) มีคริสตจักร ๑๒๐ แห่ง มีสมาชิก ๑๐,๙๕๘ คน (ค.ศ. ๒๐๐๑)

สำนักงานอยู่ที่ ๙๐ ถนนสุขุมวิท ซอย ๒ เขตคลองเตย กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๐ โทร. ๐-๒๖๕๖-๙๐๓๘ โทรสาร ๐-๒๒๕๑-๐๖๘๐

๕) มุลนิธิคริสตจักรเซเว่นเดย์ แอ็ดเวนติสแห่งประเทศไทย ได้เริ่มเข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๔๙ (ค.ศ. ๑๙๐๖) มีคริสตจักร ๓๐ แห่ง และมีสมาชิก ๓,๐๐๐ คน (ค.ศ. ๒๐๐๑)

สำนักงานอยู่ที่ ๑๒ ซอยปรีดี พนมยงค์ ๓๓ ซอยสุขุมวิท ๓๑ แขวงคลองตันเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๐ โทร. ๐-๒๓๘๑-๓๒๙๘ โทรสาร ๐-๒๓๘๑-๑๙๒๘

หมายเหตุ สำหรับคำพูดรวม ๆ ที่เรียกผู้นับถือศาสนาคริสต์นิกายต่าง ๆ เราใช้ **“คริสตชน”** (Christian)

การอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ของคริสตชนกับศาสนิกของศาสนาอื่น ๆ ในสังคมไทย

โดยธรรมชาตินั้น คริสตชนจะเป็นผู้ที่รักสันติ ไม่ใช้ความรุนแรง และยอมเป็นฝ่ายถูกกระทำอยู่แล้ว เนื่องจากพระเยซูทรงสอนให้รักผู้อื่นเหมือนรักตนเองไปจนถึงขั้นรักศัตรู แม้แต่พระเยซูเองก็ทรงยอมถูกข่มเหงจนสิ้นพระชนม์ โดยยังทรงอภัยแก่บุคคลเหล่านั้น บรรดาสาวกของพระองค์ก็ปฏิบัติเช่นเดียวกัน

๑. คริสตชนไทยปรารถนาจากภาครัฐ และบุคคลทั่วไป

เพื่อให้เกิดความสมานฉันท์กับทุกศาสนาในสังคมไทย ก็คือ เสรีภาพและความเสมอภาคในการนับถือศาสนาและการปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา อันได้แก่

๑) เสรีภาพของคริสตชนในการเชื่อในพระเยซูคริสต์ การปฏิบัติตามคำสอนของพระองค์ การนมัสการพระเจ้า และการสร้างสถานนมัสการ ฯลฯ

๒) เสรีภาพคริสตชนที่จะรักษาความเชื่อของตนไว้ คริสตชนมีเสรีภาพที่จะไม่ต้องสวดมนต์ ไม่แสดงความเคารพที่มีนัยทางศาสนาต่อวัตถุ รูปปั้น ภาพ หรือบุคคล ของศาสนา หรือความเชื่ออื่น เนื่องจากคริสตชนมีบทบัญญัติว่าจะแสดง การนมัสการแต่พระผู้เป็นเจ้าเท่านั้น

๓) เสรีภาพแก่คริสตชนในการสอนและสื่อสาร เรื่องของศาสนาคริสต์ให้แก่บุคคลทั่วไป รวมทั้งให้เสรีภาพแก่คนไทยโดยทั่วไปที่จะสามารถเรียนรู้เรื่องของคริสต์ศาสนา จากคริสตชน ไปจนถึงขอนับถือศาสนาคริสต์ด้วย

๔) ภาครัฐและบุคคลทั่วไปพึงให้เกิดเกียรติคริสต์ศาสนาอย่างเท่าเทียมกับศาสนาอื่น และต้องไม่ถือเอาการที่บุคคลหรือองค์กรใดเพราะเขาเป็นคริสตชนมาเป็นเหตุให้ปฏิบัติต่อบุคคลหรือองค์กรนั้นอย่างไม่เป็นธรรมไม่เสมอภาค เมื่อเทียบกับการปฏิบัติต่อผู้ที่นับถือศาสนาอื่น

๒. คริสตชนต้องยึดถือปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสมานฉันท์กับทุกศาสนาในสังคมไทย

คริสตชนต้องไม่ใช่เสรีภาพในการนับถือศาสนาและการสอนเรื่องศาสนาคริสต์จนเกินขอบเขต จนกระทั่งไปละเมิดกฎหมายบ้านเมือง ละเมิดศาสนาอื่น และละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เช่น

๑) **ด้านการละเมิดศาสนาอื่น** คริสตชนต้องไม่กล่าวถึงศาสนาอื่นในด้านลบ หรือกล่าวเปรียบเทียบกับศาสนาของตนเหนือกว่าศาสนาอื่น

๒) **ด้านการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล** การสอนหรือสื่อสารเรื่องของคริสตศาสนา ต้องไม่เป็นการบีบบังคับให้ผู้ฟังต้องตอบสนอง และต้องให้ผู้ฟังมีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่รับฟังได้

๓) **ด้านความเป็นศาสนาคริสต์นิยม** คริสตชนต้องไม่ถือเอาการที่บุคคลหรือองค์กรใดที่มีได้เป็นคริสตชนมาเป็นเหตุให้ปฏิบัติต่อบุคคลหรือองค์กรนั้นอย่างไม่เป็นธรรม และไม่เสมอภาคเมื่อเทียบกับการปฏิบัติต่อผู้ที่เป็นคริสตชน

๔) **ด้านความรัก-เคารพต่อธรรมประเพณี** คริสตชนต้องเคารพต่อกฎหมายประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน หรือองค์กรศาสนาอื่น ๆ

๓. ศาสนิกชนอื่น ๆ ควรปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อศาสนพิธีคริสตชน

๑) ศาสนิกชนอื่นควรเรียนรู้เรื่องการวางตนให้เหมาะสมเมื่อจะต้องเข้าร่วมพิธีทางศาสนา เช่น พิธีมิสซาของคาทอลิก พิธีนมัสการของโปรเตสแตนต์ โดยการแต่งกายการอยู่ในอิริยาบถที่เหมาะสม ซึ่งปกติแล้วในพิธีของคริสต์

ศาสนาพิธีกรของคริสตศาสนาจะได้ประจักษ์สัมพันธ์ระหว่างพิธี

๒) ศาสนิกชนอื่นต้องรู้ถึงพิธีกรรมสำคัญบางอย่างที่สงวนไว้เฉพาะแต่ละนิกายนั้น ๆ เช่น การรับศีล (แผ่นขนมปังศักดิ์สิทธิ์) ของคาทอลิก ฯลฯ

๓) ศาสนิกชนอื่นควรเรียนรู้แนวทางหรือเงื่อนไขบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับข้อความเชื่อและหลักปฏิบัติที่จำเป็นของแต่ละนิกาย เช่น การที่ศาสนิกชนอื่น ๆ จะแต่งงานกับคริสตชน ว่ามีเงื่อนไขหรือแนวทางปฏิบัติอย่างไร

๔) ศาสนิกชนอื่นควรเรียนรู้หลักการปฏิบัติตนเมื่อต้องอยู่ร่วมกันในสถาบันหรือองค์กรคริสตชน เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล และสถานสังคมสงเคราะห์ ฯลฯ ว่าแต่ละองค์กรมีแนวทางพิเศษที่แตกต่างจากองค์กรของศาสนาอื่นอย่างไร

๔. ศาสนิกชนทุกศาสนาควรส่งเสริมและแสดงออกถึงความสมานฉันท์

๑) ทุกศาสนา ควรจัดพิธีกรรมทางศาสนาร่วมกันในวโรกาสสำคัญ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (๕ ธันวาคม) วันเฉลิมพระชนมพรรษาของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ (๑๒ สิงหาคม) รวมทั้งวันสำคัญอื่นของสถาบันพระมหากษัตริย์และประเทศชาติ

๒) ทุกศาสนา ควรส่งเสริมให้มีการปฏิบัติศาสนกิจของบุคลากรทุกศาสนา ที่ทำงานหรือศึกษาหรือเกี่ยวข้องกับ

หน่วยงานของตน ให้พวกเขาได้ปฏิบัติศาสนกิจทางศาสนา
ของพวกเขามาเมื่อวันสำคัญทางศาสนานั้น ๆ มาถึง

๓) ทุกศาสนา **ควรส่งเสริมบรรดาเด็กและเยาวชน**
ของทุกศาสนา ให้เข้าใจหลักธรรมของศาสนาตนเอง และ
นำไปปฏิบัติได้

๔) ทุกศาสนา **ควรทำกิจกรรมพิเศษร่วมกัน** ยาม
ที่ประเทศชาติเกิดปัญหา เช่น ภัยธรรมชาติ ภัยสงคราม ฯลฯ
หรือยามที่ประเทศชาติมีเหตุการณ์สำคัญอื่น ๆ

จากคณะผู้จัดทำ

เอกสารที่ท่านถืออยู่ในมือนี้ เกิดจากความร่วมมือของ
คณะกรรมการเฉพาะกิจซึ่งประกอบด้วย **ผู้แทนคาทอลิกและ**
ผู้แทน ก ป ท (กรรมการประสานงานโปรเตสแตนต์แห่ง
ประเทศไทย) ดำเนินการเพื่อเป็นแนวทางพอสั่งเขปเท่านั้น เพื่อ
สรุปต่อกรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม สำหรับใช้เป็นแนวทาง
เป็นความรู้เพื่อสนองนโยบายรัฐบาลในการดำเนินการนำมิติ
ทางศาสนามาส่งเสริมสันติสุขและความสมานฉันท์สำหรับ
ประชาชนประเทศไทย

อนึ่ง การจัดทำเอกสารดังกล่าวนี้ยังพบความไม่สมบูรณ์
ของเนื้อหา รวมทั้งแนวทางยังเป็นแบบกว้าง ๆ มิได้เจาะจง
ลึกลงไป ทั้งนี้เพราะศาสนาคริสต์ประกอบด้วยหลายนิกาย
ข้อห้ามหรือข้อพึงปฏิบัติยังมีความแตกต่างกันพอสมควร

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แนวทางให้คริสตชนทุกนิกายปฏิบัติตนให้เหมาะสมต่อศาสนาอื่น ๆ หรือแนวทางให้ศาสนิกชนของศาสนาอื่น ๆ ปฏิบัติตนต่อศาสนาคริสต์

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านผู้ได้นำเอกสารดังกล่าวไปอ่านหรือใช้จะได้ใช้วิจารณ์อย่างเหมาะสมเพื่อเกิดความดีงามต่อตนเองและประเทศชาติสืบไป

ขอพระเจ้าได้ประทานพระพรทุกท่าน ไม่ว่าจะเป็
นศาสนิกชนนิกายใด ขอให้พบแต่สันติสุขอย่างแท้จริง

หนังสืออ้างอิง

๑. ศาสนาคริสต์ (เสรี พงศ์พิศ)
๒. ศาสนาคริสต์ในประเทศไทย (บาทหลวงวรยุทธ กิจบำรุง)
๓. รายงานคริสต์ศาสนา (คิลป์ชัย เซาว์เจริญรัตน์)
๔. ความแตกต่างระหว่างคาทอลิกและโปรเตสแตนต์ (คู่มือสัมมนา
ศึกษาข้อเชื่อของศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกและโปรเตสแตนต์)

บทที่ ๖

ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

รวบรวมโดย ดร.จิรพัฒน์ ประพันธ์วิทยา
นายสถิตย์ กุมาร

ประวัติความเป็นมา

ศาสนาฮินดูมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานมากกว่า ๓,๐๐๐ ปี เป็นศาสนาที่ไม่มีศาสดาเป็น ผู้ประกาศศาสนา ชาวฮินดูเชื่อว่าศาสนาฮินดูสืบทอดมาจากคัมภีร์พระเวทซึ่งเชื่อว่าฤาษีในสมัยก่อนได้รับโดยตรงจากพระเป็นเจ้าจึงมีชื่อเรียกรวม ๆ ว่า คัมภีร์ศรุตี (Sruti)

จากการขุดค้นทางโบราณคดีที่โมเฮนโจดะโร (Mohenjo Daro) ที่หะรัปปา (Harappa) ปัจจุบันอยู่ในประเทศปากีสถาน และที่โลธัล (Lothal) ในรัฐคุชราต (Gujarat) ประเทศอินเดีย ทำให้เราพบอารยธรรมลุ่มแม่น้ำสินธุ (ราว ๒๐๔๗-๑๓๕๗ ปี ก่อน พ.ศ.) เป็นอารยธรรมที่มีอยู่ก่อนการเข้ามาของชาวอารยะจากยุโรป จากหลักฐานที่ขุดค้นพบทำให้เราตีความว่าชนชาติเจ้าของอารยธรรม มีการอาบน้ำตามพิธีทางศาสนา เพราะพบสระอาบน้ำขนาดใหญ่อยู่ภายในเมือง เคารพบูชาเทพเปลือยกายมีเขา และมีสัตว์แวดล้อม กราบไหว้เทพที่สิงสถิตอยู่ที่ต้นไม้ นับถือสัตว์มีเขาหนึ่งเขา

การอพยพเข้ามาของอินเดียนของชาวอารยะ

ราว ๑,๕๐๐ ปีก่อน พ.ศ. มีชนชาติที่พูดภาษาอินเดียน-ยุโรป (Indo-European) อยู่ในตอนกลาง (ประเทศเยอรมันในปัจจุบัน) และด้านตะวันออกของยุโรป (บริเวณเหนือทะเลสาบแคสเปียน) ต่อมาชนบางกลุ่มในกลุ่มนี้ได้อพยพแยกย้ายกันไปในทิศทางต่าง ๆ กลุ่มหนึ่งได้อพยพเคลื่อนที่ไปเรื่อย ๆ ไปทางตะวันออกเฉียงใต้ผ่านหุบเขาออกซัส (Oxus vally) แล้วเลยไปตั้งรกรากในอิหร่าน คำว่า อิหร่าน มาจากคำว่า อารยาณาม แปลว่า ดินแดนของชาวอารยะ ชนกลุ่มหนึ่งของกลุ่มเดียวกันนี้ได้อพยพต่อไปยังลุ่มแม่น้ำสินธุเมื่อราว ๑,๑๐๐-๘๐๐ ก่อน พ.ศ.

นักภาษาศาสตร์ได้ตั้งชื่อภาษาที่มากับชาวอารยะ และใช้พูดในอินเดียว่าภาษาอินเดียน-อารยะ (Indo-Aryan) แบ่งออกเป็น ๓ สมัย คือ ๑. อินเดีย-อารยะสมัยโบราณ (Old Indo-Aryan) ได้แก่ ภาษาสันสกฤตที่ใช้ในคัมภีร์พระเวท และภาษาสันสกฤตที่ยืดหลักไวยากรณ์ที่นักไวยากรณ์กำหนดขึ้น (Classical Sanskrit) ๒. อินเดีย-อารยะสมัยใหม่ (Middle Old Indo Aryan) ได้แก่ ภาษาปรากฤต (รวมภาษาบาลีในพระพุทธศาสนา ภาษาปรากฤตในศาสนาโซณะ และภาษาปรากฤตในบทธลระคร) และภาษาอปภรังคะ ๓. อินเดีย-อารยะสมัยใหม่ (Middle Indo Aryan) ได้แก่ ภาษาที่พูดกันในตอนกลางของอินเดียไปจนถึงภาคเหนือ ได้แก่ ฮินดู ปัญจาปี เบงกาลี คุชราตี มราฐี โอริยะ เป็นต้น ชาวอารยะมีคัมภีร์ทางศาสนา เรียกว่า คัมภีร์พระเวทซึ่งใช้ภาษาสันสกฤต มี ๓ เวท คือ

- ฤคเวท (Rgveda)
- สามเวท (Samaveda)
- ยชุรเวท (Yajurveda)

ฤคเวทเป็นคัมภีร์ทางศาสนาที่เก่าที่สุดในโลกแต่
ขึ้นเมื่อระหว่าง ๙๕๗-๒๔๗ ก่อน พ.ศ. โดยประมาณ
ต่อมาเมื่อถรวเวท (Atharvaveda) เพิ่มเข้ามารวม เป็น ๔ เวท

วิวัฒนาการไปสู่ศาสนาฮินดู

ความเป็นมาของศาสนาฮินดูแบ่งออกเป็น ๓ ยุค โดย
คำนึงถึงคัมภีร์ทางศาสนาเป็นหลัก ได้แก่

๑. ยุคพระเวท ยึดคัมภีร์หลัก ๓ ประเภท ได้แก่

ก. เวทลัทธิตา ข. พราหมณะ ค. อาร์ณยกะ และอุปนิษัท

๒. ยุคอิติहाสะ ยึดคัมภีร์ยกย่องสรรเสริญนักรบสอง
คัมภีร์ คือ รามายณะ และมหาภารตะ

๓. ยุคปุราณะ ยึดคัมภีร์ปุราณะซึ่งมีคัมภีร์สำคัญอยู่
๑๘ คัมภีร์ เช่น มัตสยปุราณ วิษณุปุราณ สกัณฑปุราณ
ภาควัตปุราณ พรหมานทปุราณ ภวิษยปุราณ ครุฑปุราณ
 เป็นต้น

ยุคพระเวท

ช่วงเวทลัทธิตา ยึดคัมภีร์ฤคเวทลัทธิตา สามเวทลัทธิตา
ยชุรเวทลัทธิตา และถรวเวทลัทธิตา ศาสนาในช่วงนี้เป็น
ศาสนาในยุคแรกที่สุดของชาวอารยะ เป็นศาสนาที่เน้นการ

บวงสรวงสังเวทยเทพหลายองค์ เทพในสมัยพระเวทระยะแรก ๆ เป็นเทพที่เป็นพลังอำนาจอันอยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ธรรมชาติ เป็นเทพเพศชายเป็นส่วนใหญ่ เทพเพศหญิงแทบจะไม่มี เทพที่สำคัญคือ **อินทระ (Indra)** เทพแห่งสงครามและเทพแห่งฝน **สุริยะ (Surya)** **อัคนิ (Agni)** คือ **ไฟ โสมะ (Soma)** เครื่องดื่มที่คั้นจากพืชทำให้เกิดความมึนเมา **วารุณะ (Varuna)** ผู้รักษากฎ **ฤตะ** ซึ่งทำให้ทุกสิ่งในธรรมชาติดำเนินไปตามกฎเกณฑ์ เช่น โลกและดวงดาวต่าง ๆ เดินไปตามเส้นทางที่ตายตัวแน่นอน กลางวันจะปรากฏขึ้นตามหลังกลางคืน ฤดูกาลหนึ่งจะมีฤดูกาลใหม่ตามมา วารุณะเป็นเทพที่มีศีลธรรมสูงสุดในบรรดาเทพทั้งหมดในช่วงเวลานี้ **ยมะ (Yama)** เป็นเทพที่คอยควบคุมผู้ที่ตายไปแล้ว อยู่ที่โลกของพ่อ ซึ่งเป็นสถานที่อยู่ของผู้ตายดี คือ ผู้ที่ตายหลังจากได้ทำพิธีกรรมตามที่กำหนดไว้สำหรับชาวอารยะ เป็นที่ที่เต็มไปด้วยความสุข **รุทระ (Rudra)** เป็นเทพที่เกี่ยวกับพายุ อยู่ห่างไกลผู้คน คือ อยู่ตามภูเขา เป็นเทพที่คนกลัว คนจะบูชาเพื่อไม่ต้องก่อให้เกิดโรคระบาด เช่น กาฬโรค แต่เทพองค์นี้ก็มีส่วนที่ดีอยู่ คือเป็นเทพที่คอยดูแลรักษาสมุนไพรรักษาโรค ดังนั้นผู้ที่บูชาเทพองค์นี้จะเป็นผู้ไม่ป่วยไข้ สิ่งที่ใช้ในการบวงสรวงเทพ คือ เนยใส นม ข้าว ข้าวปั้นเป็นก้อน น้ำโสม เป็นต้น โดยเฉพาะสิ่งเหล่านี้ในไฟซึ่งถือว่าเป็นเทพที่นำอาหารเครื่องสังเวทยไปให้เทพอื่น ๆ การบวงสรวงสังเวทยเทพเจ้าก็เพื่อให้เทพพึงพอใจ จะได้ประทานความสมบูรณ์ทางด้านเศรษฐกิจการสู้รบ การมี

ลูกหลานที่ดี เป็นการแลกเปลี่ยนแบบยืมหมูยืมแมวระหว่าง มนุษย์และเทพ

ช่วงพราหมณะ ยึดคัมภีร์ พราหมณะเป็นหลัก เช่น โอตเรยพราหมณะ ศตปถพราหมณะ เป็นต้น ศาสนาในยุคนี้ ก็ยังเน้นหลักพิธีสังเวยเช่นเดิม แต่พิธีสังเวยจะมีความสลับซับซ้อน ยิ่งขึ้น

ช่วงอุปนิษัท ยึดคัมภีร์ เช่น ฉานโทคยะอุปนิษัท หฤหทาร์ณยกะอุปนิษัท กฐะ อุปนิษัท มุณฑกะอุปนิษัท เป็นต้น ยุคนี้เน้นปรัชญามากกว่าพิธีกรรม เน้นการแสวงหาลัทธิธรรม สูงสุดเพื่อโมกษะ คือ ความหลุดพ้นไปจากการเวียนว่ายตายเกิด อันเป็นสาเหตุของความทุกข์ สิ่งมีอยู่จริงหรือลัทธิธรรมสูงสุดใน ช่วงอุปนิษัท คือ **พรหม (Brahma)** ซึ่งบางครั้งเรียกว่า **อาตมัน (Atman)** ซึ่งคือคำเดียวกัน อตตาพรหม นี้บางที ก็เรียกว่า **ปรมาตมัน (Paramatman)** บางทีก็เรียกว่า **สัต (Sat)** พรหม เป็นสิ่งเที่ยง ไม่ตายจะเข้าร่างใหม่เรื่อยไปจนกว่า ตัวชีวะนั้นจะได้โมกษะ คือ พ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด พรหม ในช่วงอุปนิษัท ไม่ใช่ พรหมมา ซึ่งเป็นพรหมามาทำหน้าที่ สร้างโลก เป็นหนึ่งใน **ตรีมูรติ** ของศาสนาฮินดู **พुरुหฺมา** เป็นเทพเกิดขึ้นใน **ยุคอิติहाสะ** เป็นต้นมา

ความเชื่อที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นช่วงอุปนิษัทก็คือ ความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด หรือ **สังสาระ** และ เชื่อเรื่องกรรม ซึ่งความเชื่อนี้อาจจะเกิดขึ้นจากการประสม ประสานความเชื่อของชาวอารยะ กับความเชื่อของชาวพื้นเมือง

ยุคอดีตทล:

ยุคนี้มีวรรณกรรมสรรเสริญคนเก่งกล้าสองเล่มเกิดขึ้น เรื่องแรกได้แก่ **รามายณะ** หรือที่ไทยเรียกว่า **รามเกียรติ์** วรรณกรรมเรื่องนี้ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระจรียาวัตรของ พระรามและเรื่องที่สองได้แก่ **มหาภารตะ** ซึ่งเป็นเรื่องราว การขัดแย้งระหว่าง เจ้าชายปาณฑวะ ๕ องค์ กับเจ้าชายเกาธวะ ซึ่งมีเจ้าชาย**ทุโรยณะ** เป็นหัวหน้าเกี่ยวกับราชบรรลัภแห่งกรุง**หัสตินาปุระ** จนเกิดสงครามกัน ซึ่งลงเอยด้วย ชัยชนะเป็นของฝ่ายปาณฑวะ ในสงครามพระกฤษณะเป็น พันมิตรของเจ้าชายปาณฑวะทั้ง ๕ วรรณกรรมเรื่องรามายณะ และมหาภารตะ เดิมไม่เกี่ยวกับศาสนา เรื่อง มหาภารตะ เริ่มมีเรื่องเกี่ยวศาสนาแทรกเข้าไปเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ ๒ คัมภีร์ที่สำคัญที่แทรกเข้าไปคือ คัมภีร์ภควัทคีตา ภาคผนวกของ มหาภารตะที่สำคัญคือ **ทริวงค์** เป็นเรื่องเกี่ยวกับพระจรียาวัตร ของพระกฤษณะ **รามายณะ**ถือเป็นคัมภีร์ที่เกี่ยวกับศาสนา เมื่อมีการแต่งบทนำและสรรค (บท) สุดท้ายเข้าไปพร้อมกับ มีการแทรกเรื่องราวอื่น ๆ เข้าไปด้วย ซึ่งการเพิ่มเติมเข้าไป คงจะเกิดขึ้นหลังสมัย**คุปตะ** ทำให้รามายณะได้รับการนับถือ เป็นคัมภีร์เกี่ยวกับศาสนา

เทพที่เปลือยกายยุคอารยธรรมลุ่มแม่น้ำสินธุ ซึ่งคงจะ ได้รับการเคารพนับถือโดยกลุ่มชนพื้นเมืองดั้งเดิมเรื่อยมา กลายเป็นเทพที่คนนับถือมากขึ้นในยุคอดีตทลนี้ เทพองค์นี้มีชื่อว่า **พระศิวะ** ซึ่งถือกันว่าเป็นองค์เดียวกับ**รุทระ** ในสมัยพระเวท

ผู้ที่นับถือพระคิระจะเคารพนับถือ**คิวลิงค์** ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนพระคิระ

ยุคปุราณะ

ในยุคนี้ยึดคัมภีร์ปุราณะ ซึ่งแบ่งเป็น**มหาปุราณะและอุปปุราณะ** มหาปุราณะมีทั้งหมด ๑๘ คัมภีร์ (ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น) คัมภีร์นี้ตามรูปที่เห็นอยู่ในปัจจุบันคงไม่เก่าไปกว่าสมัยราชวงศ์คุปตะ แต่เรื่องราวที่รวบรวมไว้ที่เป็นนิทานปรัมปรานั้นเก่าแก่มาก ในยุคนี้ศาสนาฮินดูแบ่งเป็นสองนิกายอย่างชัดเจน คือนิกายที่นับถือ**พระคิระ**ว่าเป็นพระเป็นเจ้าสูงสุด เรียกว่า **ไศวะ** และนิกายที่นับถือ**พระวิษณุ**ว่าเป็นพระเป็นเจ้าสูงสุด เรียกว่า **ไวษณะ** ข้อแตกต่างระหว่างสองนิกายนี้ก็คือ ฝ่าย**ไศวะ**บูชาคิวลิงค์ ส่วนฝ่าย**ไวษณะ** บูชาอวตารปางต่าง ๆ ของพระวิษณุ ปางที่ได้รับการเคารพนับถือมากที่สุดคือ **พระราม** และ**พระกฤษณะ**

พระวิษณุ

ชาวไทยส่วนใหญ่รู้จักพระองค์ในนามว่า พระนารายณ์ ไชฆวนิกาย ถือว่าพระองค์เป็นพระเป็นเจ้าสูงสุด แต่พระวิษณุในรูปที่ต้องเกี่ยวข้องกับโลกเป็นหนึ่งในตรีมูรติ (วิษณุ คิระ พรหมา) มีหน้าที่รักษาจักรวาลที่พระพรหมได้สร้างขึ้นก่อนที่จะถูกพระคิระทำลายในที่สุด พาหนะของพระองค์ คือครุฑ ในฤคเวทวิษณุเป็นรูปหนึ่งของพระอาทิตย์เป็นเทพที่ไม่มี

บทบาทสำคัญมากนัก เพียงแต่คอยช่วยพระอินทร์ในการต่อสู้กับศัตรูชั่วร้ายที่ทรงอำนาจ

พระวิษณุเมื่อแสดงเป็นรูปบุคคลมีพระวรกายสีน้ำเงินเข้ม มี ๔ กร ถือดอกบัว คทา (กระบอง) จักร และสังข์ อาวุธ
 อย่างอื่นมี ธนุศารุงค สังข์ ปัญจช้นยะ และมีพระขรรค์ชื่อนันนทกะ ทรงสวมแก้วเกาสตุกะไว้รอบพระคอ ที่พระอุระมี
 เครื่องหมาย ศรีวัตสะ รูปดาว และมีพระโลมาเวียนขวาขึ้นบริเวณนั้น สวรรค์ที่พระวิษณุปกครองอยู่กับพระลักษมีมีชื่อว่า
ไวกุนฐะ

อวตารของพระวิษณุ

เมื่อธรรมในโลกมนุษย์เสื่อมลงอย่างมากเนื่องจากการกระทำของคนชั่วพระวิษณุจะอวตารมาจากสวรรค์ไวกุนฐะมาบนโลกมนุษย์เพื่อคุ้มครองคนดีและปราบคนชั่วอวตารที่สำคัญมี ๑๐ ปาง คือ **๑. มัตสยะ** เป็นปลา **๒. กูรมะ** เป็นเต่า **๓. วราหะ** เป็นหมูป่า **๔. นรสิงหะ** เป็นครึ่งคนครึ่งสิงห์ **๕. วามนะ** เป็นพราหมณ์ร่างเล็ก **๖. ปரசุราม** เป็นพราหมณ์มีขวานเป็นอาวุธ **๗. พระราม** **๘. พระกฤษณะ** **๙. พระพุทธเจ้า** และ **๑๐. กัลกิ**

พระกิวะ

เป็นพระเจ้าสูงสุดของผู้นับถือศาสนาฮินดูไศวนิกายชาวไทยส่วนใหญ่เรียกว่า **พระอิศวร** ที่ประทับคือ **เขาไภลาส** ซึ่งเป็นยอดหนึ่งในเทือกเขาหิมาลัย มี**โคณันทิ**เป็นพาหนะ อาวุธ

คือ **ตรีศูล** และ**ธนูปืนนาคะ** สร้อยพระศอกคือ **นาคवासูกิ** เมื่ออยู่ในรูปที่เกี่ยวข้องกับโลกพระองค์เป็นหนึ่งในตรีมูรติ คือ พุรหุมา วิชาญ และคิวะ มีหน้าที่ทำลายโลกในยุคประลัย

พระคิวะปรากฏให้เราเห็นด้วยรูป ๘ รูป มีชื่อเรียกว่า อัษฎามูรติ คือ ๑. สิ่งที่พระพุรหุมา สร้างสิ่งแรกคือ น้ำ ๒. สิ่งที่น่าเครื่องสังเวทไปให้เทพต่าง ๆ คือ ไฟ ๓. ผู้เป็นเจ้าภาพในการประกอบยัชญะ (พิธีบูชา) เทพด้วยเครื่องสังเวท ๔-๕) ผู้กำหนดกลางวันและกลางคืน ได้แก่ พระจันทร์และพระอาทิตย์ ๖. วิชาสำหรับการไต่ยิน ได้แก่ อากาศ (Space) ๗. ตัวเชื้อสำหรับทุกสิ่ง ได้แก่ ดิน ๘. ลม

หลักการรวม

จุดมุ่งหมายของชีวิตตามแนวทางของศาสนาฮินดูมี ๔ ประการ คือ

๑. อรรถะ หรือ อรรถะ การแสวงหาทรัพย์เพื่อการดำรงชีวิต ภายใต้กรอบคำสอนทางศาสนา

๒. ธรรมะ หรือ ธรรมะ การดำรงชีวิตภายใต้กรอบคำสอนทางศาสนา

๓. กามะ การแสวงหาความสุขทางโลกภายใต้กรอบคำสอนทางศาสนา

๔. โมกษะ ในที่สุดต้องแสวงหาความหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด

จะเห็นว่าจุดมุ่งหมาย ๓ ข้อแรกต้องการให้ศาสนิกชนดำรงชีวิตทางโลกเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคลแต่ต้องอยู่ภายใต้กรอบคำสอนทางศาสนาของตน แต่เมื่อมีความสุขอย่างมีศีลธรรมในระดับโลกแล้วศาสนิกชนจะต้องแสวงหาเป้าหมายอันสูงสุดของชีวิต **โมกษะ** คือ ความพ้นไปจากการตายแล้วเกิด ๆ ซึ่งเป็นผลของกรรมหรือการกระทำทุกอย่างในโลก ต้องคำนึงอยู่เสมอว่าทุกอย่างในโลกเป็นสิ่งไม่คงอยู่ชั่วนิรันดร อยู่ภายใต้กฎธรรมชาติที่ว่า เกิดขึ้น คงอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่งในที่สุดก็สูญสลายไป สิ่งที่เป็นนิรันดร คือ ความจริงสูงสุดหรือพระเป็นเจ้า ซึ่งเราจะรู้ได้เมื่อเข้าถึงโมกษะ

ข้อควรปฏิบัติของศาสนิกชน

ข้อควรปฏิบัติของศาสนิกชนในศาสนาต่าง ๆ ว่า **นิยมะ** มี ๑๐ ประการ คือ

๑. หรี ความละอายต่อการทำความชั่ว จำไว้เสมอว่า เคยทำผิดอะไรไว้ ยอมรับว่าสิ่งที่ทำนั้นผิดและพยายามแก้ไขสิ่งที่ทำผิดนั้น กล่าวขอโทษจากใจจริงต่อคนที่ตนทำผิดทั้งทางกายทางวาจาและทางใจไว้ ก่อนนอนจะต้องลืมนึกความรู้สึกขัดแย้งความรู้สึกโกรธเคืองทุกประการ พยายามหาทางแก้ไขสิ่งที่เคยทำผิดและเลิกนิสัยที่ไม่ดีที่ทำอยู่เป็นประจำ ทำตัวให้ดีขึ้นด้วยการแก้ไขสิ่งที่เคยทำไม่ถูกต้อง อย่าคุยว่าตัวเองเก่ง หลีกเลียงความหยิ่งและการเสแสร้ง

๒. สันโดษะ ความสันโดษ ดำเนินชีวิตด้วยความพึงพอใจ

ดำรงชีวิตที่ราบเรียบ ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ยิ้มเสมอ ช่วยเหลือผู้อื่นให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณที่ตนมีสุขภาพดี รู้สึกเป็นหนี้บุญคุณเพื่อน รู้สึกเป็นหนี้บุญคุณทรัพย์สินสมบัติ ไม่รู้สึกขัดข้องใจในสิ่งที่คุณไม่มี คิดว่าตัวเองที่แท้คือ สิ่งเป็นนิรันดรที่อยู่ภายใน ไม่ใช่ใจ ไม่ใช่ร่างกาย ไม่ใช่ความรู้สึกที่ขึ้น ๆ ลง ๆ เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

๓. ทาน การให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ถือว่าเงิน ๑ ใน ๑๐ ส่วนของเงินได้ทั้งหมดเป็นเงินของพระเป็นเจ้า จงบริจาคเงินส่วนนี้ให้แก่วัด อาศรม และองค์กรที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อจุดประสงค์ในการพัฒนาจิตใจ มีคติประจำใจว่า ไปวัดพร้อมด้วยของถวายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ไปพบอาจารย์ (ทางศาสนา) ด้วยของบูชาคุณครู อาจารย์ บริจาคคัมภีร์ทางศาสนา ให้อาหาร และให้สิ่งของแก่คนยากไร้ ให้เวลาและความรู้ของตนโดยไม่หวังคำสรรเสริญเยินยอ ถือว่าแขกผู้มาเยือนเหมือนดังเทพ

๔. อัศติกยะ มีศรัทธาแนบแน่น เชื่อในพระเป็นเจ้าอย่างไม่มีความเคลือบแคลงสงสัย เชื่อมั่นในอาจารย์ (ทางศาสนา) เชื่อในเส้นทางที่จะดำเนินไปสู่โมกษะหรือความพ้นไปจากการเวียนว่ายตายเกิด เชื่อในคำสอนของอาจารย์ (ทางศาสนา) เชื่อในคัมภีร์ทางศาสนา เชื่อในประเพณีทางศาสนาที่สืบทอดกันต่อๆ มาปฏิบัติตามวิถีทางแห่งภักดีต่อพระเป็นเจ้า และตามวิถีทางที่จะสร้างประสบการณ์อันจะทำให้มีศรัทธาในระดับที่สูงขึ้น ศรัทธาในสิ่งวงศ์ตระกูลเคยเคารพนับถือ หลีกเลี้ยงคนที่พยายามให้ตนเลิกละทิ้งสิ่งที่ตน

นับถือโดยใช้หลักเหตุผลและการกล่าวหาว่าสิ่งที่ตนนับถือนั้น
ว่าไม่ดี

๕. อิศวรบุชณะ ปลุกฝังความภักดีต่อพระเป็นเจ้า
ด้วยการบูชาและทำสมาธิทุกวัน มีห้องพระไว้ในบ้าน ๑ ห้อง
ถวายดอกไม้ ผลไม้ หรืออาหาร แต่พระเป็นเจ้าเป็นประจำทุกวัน
ท่องจำบทสวดสำหรับบูชาให้ได้ทำสมาธิหลังจากการบูชา ก่อน
ออกจากบ้านให้ไปไหว้พระที่ห้องพระก่อน บูชาพระเป็นเจ้า
ด้วยใจที่เต็มไปด้วยความภักดี เปิดช่องภายในใจของตน
ให้พระเป็นเจ้าให้เทพและให้อาจารย์ (ทางศาสนา) ส่งความ
กรุณาเข้ามาที่ตนและคนที่ตนรักได้

๖. สิทธานตศรวณะ ฟังคำสอนจากคัมภีร์ทางศาสนา
ศึกษาคำสอนและรับฟังจากอาจารย์ (ทางศาสนา) ที่วงศ์-
ตระกูลของตนเคารพนับถือ เลือกอาจารย์แล้วดำเนินตามเส้น
ทางที่อาจารย์นั้นสอน อย่าเสียเวลาลองผิดลองถูกในเส้นทาง
อื่น ๆ

๗. มติ พัฒนาจิตใจให้สูงขึ้นโดยฟังอาจารย์ (ทางศาสนา)
ให้เป็นผู้นำทาง แสวงหาความรู้ที่แท้จริงเกี่ยวกับพระเป็นเจ้า
จนกระทั่งเกิดความสว่างขึ้นในภายใน

๘. วรตะ ปฏิบัติพรตทางศาสนาโดยไม่พยายามหลีกเลี่ยง
อดอาหารตามวันที่กำหนดไว้ทางศาสนา เดินทางไปไหว้สถานที่
ที่ศักดิ์สิทธิ์ปีละครั้ง

๙. ชปะ ท่องมนต์เป็นประจำทุกวัน สวดบทสวดที่
อาจารย์ให้ไว้เป็นประจำวัน อาบน้ำก่อนแล้วจึงสงบจิตสงบใจ

ทำสมาธิพร้อมกับท่องมนต์จนใจจดจ่ออยู่ที่มนต์นั้น ซึ่งจะ
ทำให้ใจมีความสะอาดผุดผ่อง จงท่องมนต์และสวดบทสวด
ตามคำสั่งของอาจารย์โดยเคร่งครัด ดำรงชีวิตโดยปราศจาก
ความโกรธ การท่องมนต์ของตนทำให้ธรรมชาติภายในใจ
มีความแข็งแกร่งขึ้น จงให้การท่องมนต์นั้นขจัดอารมณ์ที่
ขึ้น ๆ ลง ๆ ออกไปจนทำให้ใจหยุดนิ่ง

๑๐. ตปัส บำเพ็ญตบะตามคำแนะนำของอาจารย์
เพื่อขจัดความชั่วหรือกิเลสออกไปจากใจ และเพื่อจุดไฟภายใน
ให้ลุกขึ้น ทำให้ตนภายในเปลี่ยนเป็นตนใหม่ (เข้าถึงโมกษะ)

ข้อห้ามในการปฏิบัติของศาสนิกชน

ข้อห้ามในการปฏิบัติของศาสนิกชนดูเรียกรวม ๆ ว่า **ยมะ**
มีทั้งหมด ๑๐ ข้อ คือ

๑. อหิงสา การไม่ทำร้าย คือ การไม่ทำร้ายอื่น
ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ดำเนินชีวิตที่เต็มไปด้วย
ความกรุณา ให้ความเคารพสิ่งมีชีวิตทุกชนิด โดยนึกว่าสิ่งมีชีวิต
คือ พลังของพระเป็นเจ้าที่ปรากฏให้เห็น จึงควรดำรงชีวิต
โดยปราศจากความกลัวและปราศจากความรู้สึกว่าตัวเองไม่
ปลอดภัย รู้ตัวอยู่เสมอว่า การทำร้ายผู้อื่นผลจะย้อนกลับมาสู่
ตัวเอง ใช้ชีวิตร่วมกับสิ่งมีชีวิตร่วมโลกอื่น ๆ ด้วยวิถีทางแห่งสันติ
ไม่ทำตัวให้สิ่งมีชีวิตอื่นกลัว ไม่ทำตัวให้เป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตอื่น
รับประทานอาหารที่ไม่มีเนื้อสัตว์

๒. ลัทธิยะ ความลัทธิ ยึดมั่นในความลัทธิ งดเว้นการ
 พุดเท็จ ยึดมั่นในคำมั่นสัญญา พุดเฉพาะความจริงคำที่เป็น
 ความหวังดีต่อผู้อื่น คำที่เป็นประโยชน์มีสาระ รู้ตัวอยู่เสมอว่า
 การหลอกลวงก่อให้เกิดความห่างเหิน ดังนั้นอย่ามีความลับกับ
 ครอบครัวหรือคนที่เรารัก เมื่อทำความผิดพลาดต้องยอมรับ
 ว่าผิดพลาด ไม่พุดจาให้ร้ายผู้อื่นลับหลัง ไม่เป็นพยานเท็จ

๓. อัสนะยะ ไม่ลักทรัพย์ รักษาคุณธรรมแห่งการไม่
 ลักทรัพย์ คือ ไม่ลัก ไม่อยากได้ของที่เขาไม่ได้ให้ มีหนี้สิน
 ก็ต้องจ่ายหนี้ ต้องควบคุมความอยากได้ ดำรงชีวิตตามรายได้
 ที่ตนมี ไม่ใช่จ่ายเงินที่กู้ยืมมาเพื่อประโยชน์อื่นนอกเหนือ
 จุดประสงค์ของการกู้ยืม ไม่ติดการพนัน ไม่ฉ้อโกง ไม่ใช่ชื่อผู้อื่น
 คำพุดผู้อื่น ทรพยากร หรือสิทธิของผู้อื่น โดยไม่ได้ขออนุญาต
 หรือโดยไม่ประกาศให้ทราบเป็นลายลักษณ์อักษร

๔. พรหมจรรยา หรือ พรหมจรรย ประพฤติตัวเช่นพรหม
 คือ ควบคุมกามารมณ์ เมื่อยังไม่แต่งงานจะต้องงดเว้นการมี
 เพศสัมพันธ์ เมื่อแต่งงานแล้วต้องมีความซื่อสัตย์ต่อสามีและ
 ภรรยา ก่อนแต่งงานจะต้องใช้พลังทั้งหมดเพื่อการศึกษา
 เมื่อแต่งงานแล้วต้องสร้างความสำเร็จให้แก่ชีวิตการแต่งงาน
 อย่าใช้พลังทางเพศไปในทางล้าสอนทางเพศ ทั้งทางความคิด
 ทางวาจา และทางกาย ควบคุมใจเกี่ยวกับเพศตรงข้าม คบคน
 ที่มีจิตใจสูง แต่งตัวและใช้คำพุดสุภาพ หลีกเลี้ยงสื่อลามกต่าง ๆ

๕. กษมา ความอดทนอดกลั้น อดทนต่อสถานการณ์ที่
 ไม่อำนาจและอดกลั้นต่อบุคคลที่สร้างความไม่พึงพอใจให้แก่ตน

พยายามทำตัวให้เข้าได้กับสถานการณ์ ใครจะทำอะไรก็ปล่อยให้เขาทำไปตามสภาพทางจิตใจของเขา อย่าเอามาเป็นอารมณ์ในการสนทนาอย่าโต้เถียงด้วยอารมณ์ อย่าพยายามแสดงว่าความคิดของตนเหนือกว่าความคิดของผู้อื่น อย่าริบร้อนโดยขาดสติ มีความอดทนและอดกลั้นต่อเด็กและต่อผู้สูงอายุ ลดความเครียดของตน ระวังสติอารมณ์ให้คงที่เมื่อพบสิ่งร้าย ๆ หรือสิ่งดี ๆ ในชีวิต

๖. ธฤติ ความมีจิตใจแน่วแน่มั่นคง พยายามเอาชนะความท้อแท้ มีความกล้า ไม่โลเล ไม่มีใจที่เปลี่ยนไปเปลี่ยนมา ไม่แน่นอน มีมุ่งมั่นไปสู่เป้าหมาย โดยใจอยู่ที่พระเป็นเจ้าด้วยความไม่ท้อถ้อย ด้วยแผนงาน และแรงกระตุ้นจากภายใน มีความมั่นคงในการตัดสินใจ หลีกเลียงความเกียจคร้าน ความเฉื่อยชา สร้างพลังใจให้มีความเข้มแข็ง สร้างความกล้าให้เกิดขึ้นในใจ มีความขยัน พยายามเอาชนะอุปสรรคอย่าให้การคัดค้านหรือความกลัวความล้มเหลวนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์

๗. ทยา ความกรุณา พยายามเอาชนะความมีใจโหดเหี้ยม โหดร้าย ความรู้สึกโกรธง่ายเจ้าอารมณ์ ต่อสิ่งมีชีวิตทั้งปวง ให้มองเห็นพระเป็นเจ้าในตัวมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย มีความรู้สึกที่ดี ต่อสัตว์ ต่อพืช และต่อดิน ให้อภัยต่อผู้ที่ขอโทษ มีความเห็นอกเห็นใจเมื่อผู้อื่นมีความขัดสนและตกทุกข์ได้ยาก ให้ความเคารพและนับถือคนที่อ่อนแอ ยากจน สูงอายุ ไม่เข้าข้างคนที่ทำทารุณกรรมต่อคนในครอบครัว

๘. อรชชะ ความซื่อตรง ละทิ้งการหลอกลวงและทำสิ่งที่ไม่ชอบ ทำตัวตรงไปตรงมาแม้ในยามยาก ปฏิบัติตามกฎหมายแห่งชาติของตนและของชาติที่ตนอาศัย เสียภาษี มีความซื่อตรงในการทำธุรกิจทำงานประจำวันด้วยความตรงไปตรงมา ไม่ติดสินบนและไม่รับสินบน ไม่โกง ไม่หลอกลวง หรือใช้วิธีการคดโกงเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการ ซื่อตรงต่อตนเอง เมื่อตัวเองทำผิดก็ยอมรับผิดไม่โยนความผิดให้คนอื่น

๙. มิตาหาระ ควบคุมการบริโภคอาหาร รับประทานอาหารพอประมาณไม่มากเกินไป ไม่รับประทานอาหารที่มีเนื้อคือ เนื้อสัตว์ ปลา หอย ไก่ ไข่ ฯลฯ บริโภคเฉพาะอาหารมังสวิรัต ไม่บริโภคอาหารที่ไม่มีประโยชน์ต่อร่างกาย รับประทานอาหารเป็นเวลา รับประทานอาหารเมื่อรู้สึกหิวไม่รับประทานเพราะความอยาก รับประทานอาหารชนิดง่าย ๆ แต่มีประโยชน์ ไม่รับประทานอาหารที่ฟุ่มเฟือยแต่มีประโยชน์น้อย

๑๐. เสาะจะ ความสะอาดบริสุทธิ์ รักษาความบริสุทธิ์ทั้งทางกายและภายในใจ รักษากายให้มีความสะอาดมีพละนามัยที่ดี รักษาบ้านและที่ทำงานให้สะอาด ประพฤติตนตามหลักศีลธรรม คบคนดี ไม่สูงลิ้งกับคนที่ประพฤติมิชอบทางเพศ เช่น ผู้ประพฤติผิดทางเพศกับหญิงหรือชายที่ไม่ใช่สามีหรือภรรยาตน ไม่คบกับโจรหรือคนที่มีอาชีพไม่สุจริต หลีกเลี้ยงสื่อลามก และหลีกเลี้ยงการใช้กำลังทำร้ายผู้อื่น ไม่ใช่คำพูดที่ระคายหูผู้อื่น คำพูดที่แสดงความโกรธหรือคำหยาบคาย ทำสมาธิให้ใจสงบทุกวัน

ข้อปฏิบัติตนของฮินดูชนในการอยู่ร่วมอย่างสันติสุขในทุกชุมชนโลก

ชาวพราหมณ์ฮินดูจะยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนของคัมภีร์รามายณะ ซึ่งเปิดกว้างให้ทุกผู้คนสามารถจะมีอาจารย์หรือเทพที่เป็นสัญลักษณ์แห่งความดีงาม พร้อมทั้งละเว้นจากการกระทำส่วนเกินให้ผู้อื่นมีความหมองใจ

ฮินดูชนสามารถที่จะยึดถือสิ่งดีงามของทุกศาสนาเพื่อมาปฏิรูประบุตัวเองให้ดีขึ้น โดยยึดหลักว่าพระเจ้ามีองค์เดียวต่างกันตรงที่อวตารเท่านั้น ดังนั้นผู้ที่ปฏิบัติตนดังกล่าวจึงถึงพร้อมซึ่งธรรม

หลักปฏิบัติของฮินดูชน

ฮินดูชนสามารถที่จะปฏิบัติธรรมในศาสนสถานกับทุกศาสนาได้ เพราะเชื่อมั่นว่าทุกศาสนามีความดีงามทั้งนั้น โดยเฉพาะฮินดูชนที่มีความเกรงในศาสนาฮินดูจะสวดมนต์ทุกเช้าและเย็นและเกือบ ๕๐ เปอร์เซนต์ของชาวฮินดูจะเป็นมังสวิรัต (ทานเจ) เพราะเชื่อว่าสามารถดำรงชีพได้โดยไม่ต้องเบียดเบียนสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ

การปฏิบัติของฮินดูชนกับศาสนาอื่น ๆ

เมื่อเชื่อว่าสามารถจะปฏิบัติธรรมร่วมกับศาสนาอื่นได้ ชาวฮินดูจะรู้สึกยินดีที่มีผู้คนจากศาสนาอื่นเข้ามาในโบสถ์ของตนโดยจะเชิญมานั่งร่วมในกลุ่ม ฟังหลักธรรมคำสอนโดย

พรหมณ์ ซึ่งเป็นอาจารย์ผู้ศึกษาที่มีความแตกฉานในคัมภีร์อย่างลึกซึ้ง และหลักธรรมในคัมภีร์มาแนะนำให้ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

หลังจากฟังธรรมซึ่งมีในโบสถ์ทุกเช้าวันอาทิตย์แล้วก็จะมีการสวดมนต์ใหญ่เพื่อขอพรจากพระผู้เป็นเจ้าของ และนำผลไม้หรือขนมหวานมาแจกจ่ายให้ได้รับอานิสงส์แห่งความเป็นสิริมงคล

ชาวฮินดูจะถือว่าคนทุกคนที่เกิดมาต้องมีครูหรืออาจารย์ เช่นพ่อแม่จะเป็นครูคนแรกในชีวิต อาจารย์ในสถานศึกษา อาจารย์ในภาพปฏิบัติธรรม เพื่อชี้แนะแนวทางในการดำรงชีวิต โดยชาวฮินดูจะแสดงความเคารพโดยการสัมผัสเท้า ซึ่งเป็นการแสดงความเคารพสูงสุด

ชาวฮินดูกับสถาบันครอบครัว

ชาวฮินดูจะมีความยึดมั่นอย่างลึกซึ้งกับครอบครัวของตนเองเพราะเชื่อมั่นว่าถ้ามีความรัก ความเคารพต่อพ่อแม่พี่น้อง ญาติ และมวลมิตร จะนำไปสู่การยึดมั่นในสังคมส่วนรวมและนำสันติสุขมาสู่ประเทศชาติในที่สุด

บทที่ ๗

ศาสนาซิกข์

เรียบเรียงโดย นายสุเทพ สุริยามฤทธิ

ศาสนาซิกข์เป็นศาสนาแห่งการประยุกต์และการปฏิบัติ เป็นศาสนาแห่งความเชื่อมั่นและศรัทธา การมองโลกในแง่ดี และอย่างมีความหวังด้วยเหตุและผล สนับสนุนด้วยปรัชญา ศาสตร์เพื่อความก้าวหน้าของมวลมนุษย์ ศาสนาซิกข์เน้นแนว ศิลปแห่งการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและการอุทิศตนให้เป็น ประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม ศาสนาซิกข์เป็นศูนย์รวมของพลัง แห่งความรักและศรัทธาที่บริสุทธิ์และเป็นศาสนาที่สำคัญ ศาสนาหนึ่งในปัจจุบันนี้

คำว่า “ซิกข์” จะตรงกับคำภาษาบาลีว่า ลิกขา หมายถึง การศึกษา ผู้ศึกษาหรือผู้ใฝ่เรียนรู้ กล่าวได้ว่าซิกข์ คือผู้ที่มีความรัก ศรัทธา เชื่อถือ และยึดมั่นในองค์ วาเฮ่คุรุ (พระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ) ตลอดจนปฏิบัติตามคำสั่งสอนของ พระศาสดาทังสิบพระองค์ และพระธรรมในพระมหาคัมภีร์คิริ-คุรุครันถ์ซาฮิบ (พระศาสดานิรันดรกาลของชาวซิกข์ในปัจจุบัน) อีกทั้งจะต้องผ่านพิธีการรับอมฤต (เตรียมตามศาสนพิธีโดย ปัญญาปิยะ) ซึ่งเปรียบเสมือนการบรรพชาของชาวซิกข์

ประวัติโดยย่อ

ศาสนาซิกข์ก่อตั้งโดย พระศาสดาศุครุณานักเทพ โดยนับจากปีที่พระองค์ทรงประสูติคือ ในปี พ.ศ. ๒๐๑๒ (ค.ศ. ๑๔๖๙) ในหมู่บ้านตัลวันตี (ปัจจุบันมีนามว่า “นันทานาซาฮิบ” ใกล้เมืองลาฮอร์ อยู่ในประเทศปากีสถาน)

พระศาสดาศุครุณานักเทพทรงปฏิเสธและไม่เคยเชื่อถือหรือยอมรับในพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ไร้สาระ เช่น การเชื่อถือในโซกลางหรือในเวทมนตร์คาถาใด ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้คนในสมัยนั้นเลื่อมใสและยึดถือเป็นสัจจะ พระศาสดาศุครุณานักเทพ และพระศาสดาทิ้งเกล้าพระองค์ที่สืบทอดจากพระองค์ ได้ทรงวางรากฐานและการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างอันงดงามในการดำรงชีวิตในกรอบแห่งศีลธรรม และในขณะเดียวกันก็ยังคงมีส่วนร่วมและบทบาทอันเข้มแข็งในสังคมฆราวาส (ทางโลก) ควบคู่กันไป

พระศาสดาศุครุโควินท์สิงห์ (พ.ศ. ๒๒๐๙-๒๒๕๑) พระศาสดาองค์ที่สิบ ได้สถาปนาพิธีการบรรพชาของชาวซิกข์ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๒๔๒ เพื่อเป็นการสร้างเอกลักษณ์ของชาวซิกข์ให้โดดเด่น โดยชาวซิกข์ห้าท่านแรกที่ผ่านมาการบรรพชาได้ถูกขนานนามว่า **ปัญจปิยะ** (ผู้ที่เป็นที่เคารพรักทั้งห้า) และพระองค์ยังได้ขอปัญจปิยะทั้งห้าทำพิธีบรรพชาให้พระองค์ด้วย ทั้งนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่าไม่มีข้อแตกต่างใด ๆ ระหว่างพระองค์ผู้เป็นพระศาสดา และศิษย์ของพระองค์แต่ประการใด และยังแสดงออกถึงจิตใจอันประเสริฐและความเป็นประชาธิปไตยของพระศาสดาอย่างแท้จริง

ก่อนที่พระศาสดาคุรุโควินท์สิงห์จะสิ้นพระชนม์ พระองค์ทรงมีพระบัญชาให้ชาวซิกข์น้อมรับพระมหาคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ **ศิริคุรุครันถ์ซาฮิบ** เป็นพระศาสดาในวัฏจักรกาลของชาวซิกข์ตลอดไป อีกทั้งได้ทรงมอบอำนาจสูงสุด ในการบริหารให้แก่ **คาลซาปันท์** สมาพันธ์มวลชนของชาวซิกข์

พระศาสดาองค์ที่ห้า พระศาสดาคุรุอารยันเทพ ได้ทรงรวบรวมพระคัมภีร์ของพระศาสดาองค์ก่อน ๆ ทั้งสี่พระองค์ รวมทั้งของพระองค์เอง และนักบุญ นักบวชต่าง ๆ ไม่ว่าจะศาสนาใด ที่มีแนวคิดปรัชญาและความสัจยรู้แจ้งเห็นจริง ในปี พ.ศ. ๒๑๔๓ ซึ่งมีพระนามว่า **อาดิครันถ์ซาฮิบ** เป็นพระคัมภีร์พระองค์เดียวในสากลโลกที่ได้มีการเรียบเรียงโดยพระศาสดา (ผู้ก่อตั้งศาสนา) ในช่วงสมัยพระชนมายุของพระองค์เอง

อาดิครันถ์ : อาดิครันถ์ คือพระมหาคัมภีร์อันศักดิ์สิทธิ์ของซิกข์ สำหรับชาวซิกข์พระมหาคัมภีร์คือ องค์พระศาสดาพระศาสดาคุรุโควินท์สิงห์ได้ทรงบัญญัติให้ชาวซิกข์เคารพและปฏิบัติตามบทสั่งสอนในพระศาสดาคุรุครันถ์ซาฮิบ ในอาดิครันถ์คือ บทสวดภาวนา บทสรรเสริญ พระผู้เป็นเจ้าของผู้ประเสริฐสุด ในพระองค์เปี่ยมล้นด้วยบทแห่งความรัก สัจธรรม ความถ่อมตน มนุษยธรรม ความเมตตาขององค์พระผู้เป็นเจ้าของความรักในเพื่อนมนุษย์ วิธีควบคุมกิเลส ความเมตตาต่อมวลชีวิต ความบริสุทธิ์ของกายและใจ การค้นหาตนเองและพัฒนาจิตให้สูงส่ง ความเสมอภาคระหว่างชายและหญิง การรับใช้ผู้อื่น และแนวทางดำรงชีวิต

พระศาสดาศุภสารยันเทพ ได้ทรงก่อตั้งคุรุถวาราว (ศาสนสถานชิกข์) ที่สำคัญ และมีชื่อเสียงของโลกคือ **ดาร์บาราซาฮิบ** (สุวรรณวิหาร) ในนครอมฤตสระซึ่งเป็นศูนย์กลางของศาสนาชิกข์ ปัจจุบันนี้ตั้งอยู่ในรัฐปัญจาบ ประเทศอินเดีย

ฮัรมันดิรซาฮิบ (สุวรรณวิหาร) : พระศาสดาศุภรามาดาส (พระศาสดาพระองค์ที่ ๓) ทรงมอบหมายให้รามาดาส (ซึ่งต่อมาทรงได้รับการสถาปนาเป็นพระศาสดาศุภรามาดาส) ดำเนินก่อสร้างศาสนสถานที่จะเป็นศูนย์กลางในการประกอบพิธีกรรม และศูนย์รวมของชาวชิกข์ในอนาคต พระศาสดาศุภรามาดาสทรงให้ดำเนินการขุดสระน้ำและเริ่มการก่อสร้างในปี ค.ศ. ๑๕๗๗ พระศาสดาศุภสารยันเทพ (พระศาสดาพระองค์ที่ห้า) ทรงดำเนินงานต่อจนเสร็จงานขุดสระในปี ค.ศ. ๑๕๘๘ หลังจากนั้นพระองค์ให้ดำเนินการก่อสร้างอาคารวิหารกลางสระน้ำ ซึ่งก่อสร้างแล้วเสร็จในปี ค.ศ. ๑๖๐๑ พระศาสดาทรงโปรดเมตตาให้นักบวชมุสลิมนามว่า **มีอามิร** เป็นผู้วางศิลาฤกษ์ของการก่อสร้างตัวอาคารสุวรรณวิหาร เป็นการแสดงถึงการไม่ถือชั้นวรรณะ นิกายศาสนา ความเชื่อถือใดทั้งสิ้น ยึดมั่นในพระผู้เป็นเจ้าของ (วาเฮ่คุรุ) พระองค์เดียว ผู้ซึ่งทรงเป็นผู้สร้างและสถิตอยู่ในทุกสรรพสิ่งที่ทรงสร้าง พระศาสดาทรงประกอบพิธีอัญเชิญสวดพระมหาคัมภีร์คุรุครันถ์ซาฮิบเป็นปฐมกาลในสุวรรณวิหารเมื่อปี ค.ศ. ๑๖๐๔ สุวรรณวิหารได้เป็นศูนย์กลางของการดำเนินงาน สถานที่แสดงบทบาทกิจกรรมต่าง ๆ และประวัติศาสตร์ของชาวชิกข์ตลอดมา

ฮัรมันดิรชาฮิบ ซึ่งหมายถึงวิหารของพระเจ้า เป็นที่รู้จักกันทั่วไปในนามของสุวรรณวิหาร ประดิษฐานอยู่ในเมืองอมฤตสระ รัฐปัญจาบ ประเทศอินเดีย สุวรรณวิหารแห่งนี้เป็นสัญลักษณ์แห่งความเชื่อมั่นทางด้านจิตใจและขนบธรรมเนียมประเพณี ประวัติศาสตร์ของชาวซิกข์ เป็นศูนย์กลาง ศูนย์รวมแห่งความศรัทธาที่ชาวซิกข์จะไปเยี่ยมเยียนถวายความสักการะในทุกวโรกาส ตัววิหารหลักก่อสร้างด้วยหินอ่อนภายนอกเคลือบด้วยแผ่นทองคำบริสุทธิ์ ประดิษฐานอยู่กลางสระน้ำสี่เหลี่ยมขนาดด้านละ ๑๕๐ เมตร และมีบริเวณลานกว้างรอบสระสำหรับเป็นทางเดินกว้าง ๑๘ เมตร จะมีทางเดินไปสู่อาคารองค์วิหารกลางสระน้ำยาว ๖๐ เมตร ตัวอาคารกลางสระน้ำมีขนาดประมาณ ๑๒ x ๑๒ เมตร ตั้งอยู่บนฐานรอบนอกขนาด ๒๐ x ๒๐ เมตรในกลางสระน้ำ ฮัรมันดิรชาฮิบมีประตูทางเข้าออกทั้งสี่ทิศ เพื่อให้สาธุชนไม่ว่าจะมาจากทิศทางใด ชั้นวรรณะใด นับถือเช่นใด จะมาเวลาใด ก็สามารถเข้ามาถวายความเคารพได้ทุกทิศทาง ทุกเวลา

การก่อสร้างสุวรรณวิหารที่มีโครงสร้างและรูปร่างลักษณะปัจจุบันนี้ เริ่มต้นในปี ค.ศ. ๑๗๖๔ โดย ยัสส์ลิ่งห์ อาลูวาลีอา ผู้นำชาวซิกข์ขณะนั้นได้วางรากฐานศิลาฤกษ์ต่อมามหาราชาธิบดีสิงห์ได้ทรงโปรดให้ดำเนินการก่อสร้างเพิ่มเติมโดยติดแผ่นทองคำบนโดมและตัวอาคารช่ວບນของพระวิหารทั้งหมด จึงได้รับการขนานนามเป็น สุวรรณวิหาร (วัดทองคำ)

แม้ว่าชาวซิกข์จะมีจำนวนเพียง ๒.๐ เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนประชากรประเทศอินเดีย แต่ชาวซิกข์ได้สร้างเกียรติประวัติและผลงานอันโดดเด่นแก่ประเทศชาติในทุกสาขาอาชีพ เช่น เป็นทหารหาญและแม่ทัพที่เก่งกล้าสามารถในกองทัพ เป็นนักกีฬาที่มีชื่อเสียงระดับโลก เป็นนักอุตสาหกรรม นักศึกษา เป็นแพทย์ และวิศวกรระดับแนวหน้า ทั้งนี้ด้วยการทุ่มเทกายใจ มีวิริยะอุตสาหะในการทำงานอย่างหนักและการเสียสละเพื่อส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ด้วยเอกลักษณ์ของความสามารถในด้านการบริหารเช่นนี้ ชาวซิกข์ได้บุกเบิกไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ปัจจุบันมีประชากรโลกที่นับถือศาสนาซิกข์ประมาณ ๓๐ ล้านคน ในประเทศไทยมีชาวซิกข์เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประมาณ ๑๑๘ ปีมาแล้ว โดยมีประชากรประมาณ ๕๐,๐๐๐ คน

ศาสนาและปรัชญา

ศาสนาซิกข์เป็นศาสนาที่ยึดมั่นและเชื่อถือในพระเจ้าพระองค์เดียว (วาเฮ่ครุ) อย่างเคร่งครัด พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ผู้ทรงเป็นศูนย์สมบูรณ์และแผ่ซ่านในทุกสรรพสิ่ง อมตะถาวร ผู้สร้างมูลเหตุของเหตุทั้งปวง ไร้ซึ่งความเป็นปฏิกษณ์ ไร้ซึ่งความหวาดกลัว สถิตมั่นคงในทุกสรรพสิ่งที่ทรงสร้างและคุ้มครองหาใช่พระเจ้าของคณะหรือชาติใดชาติหนึ่ง แต่**พระแห่งความเมตตา คุณธรรม และสัจธรรมอันแท้จริง** พระผู้ทรงสร้างและปกป้องมนุษย์ไม่ใช่เพื่อลงโทษในความผิดของเขา แต่ให้

เขาเข้าใจในจุดประสงค์ที่แท้จริงของพวกเขาในจักรวาลสากลนี้ และหล่อหลอมกลับเข้าแหล่งกำเนิดดั้งเดิม (คือพระองค์เอง)

ความเชื่อพื้นฐาน

- ความเป็นหนึ่งของพระผู้เป็นเจ้า : มีพระผู้เป็นเจ้าเพียงหนึ่งเดียว ไม่มีการกำเนิด ล้างถาวร เหนือกาลเวลา ไร้ซึ่งรูปลักษณ์ ไร้รูปร่างและทรงประจักษ์อยู่ทุกแห่งหน
- ความเสมอภาค : มนุษย์ทุกคนทัดเทียมเสมอภาค พระผู้เป็นเจ้าทรงเป็นพระบิดาของเรา พวกเรา ล้วนเป็นบุตรธิดาของพระองค์ ไม่มีผู้ใดสูงหรือต่ำด้วยชาติ กำเนิด เพศหรือทรัพย์สินสมบัติ
- ความเชื่อ : เราต้องเชื่อมั่นอย่างมั่นคงในพระศาสดาคำว่า ซิกข์ หมายถึง ศิษย์ผู้ศึกษา ศิษย์จะต้องเชื่อมั่น ปฏิบัติตามพระศาสนานวาท (พระธรรม) ของพระศาสดา
- ความรักต่อพระเจ้า : เราจะรักพระเจ้าได้ต่อเมื่อเราเลิกรักตัวเอง เราต้องทำลายความเห็นแก่ตัว (ความหลง) เสียก่อน
- การสร้างบุคลิก : ถ้าจิตไม่บริสุทธิ์ ก็ไม่สามารถจะหลอมเป็นหนึ่งเดียวกับพระผู้เป็นเจ้า พระศาสดานักซาฮิบทรงตรัสว่า “**สังฆธรรม เป็นธรรมอันสูงส่ง การดำรงชีวิตอย่างมีสังฆธรรมสูงส่งยิ่งกว่า**” การพัฒนาความประพฤติเป็นพื้นฐานของการที่จะยกระดับของความเป็นศิษย์ จงควบคุมและเอาชนะกิเลส-ความชั่วทั้ง ๕ ประการ คือ ตัณหา (ความอยากในกาม) ความโกรธ ความโลภ ความอหังการ ความหลง การมีจริยธรรมเป็นบันไดสำคัญในการเป็นศิษย์ (สาวก)

● การสวดภาวนานาม : การสวดภาวนา “นาม” เป็นหน้าที่ปฏิบัติที่สำคัญยิ่งของซิกข์ พระศาสดาทรงแสวงหาผงฐลีไต่บาทของสาวกผู้สวดภาวนาด้วยตนเองและโน้มน้าวให้ผู้อื่นสวดภาวนานามด้วยเช่นกัน การสวดภาวนานามคือปรากฏการณ์ของพระผู้เป็นเจ้าของ สภาวะของพระผู้เป็นเจ้าของ เรา จะแปรสภาพเป็นอย่างที่เราภาวนารำลึก จากการสวดภาวนา “นาม” เราจะเป็นหนึ่งเดียวกับความยิ่งใหญ่และบารมีของพระผู้เป็นเจ้าของ

มูลมंत्रะ-บทสวดชั้นมูลฐาน

บทสวดนี้เป็นบทสวดปฐมบทแรกเริ่มต้นในพระมหาคัมภีร์คุรุครันต์ซาฮิบ ก่อนบทสวด “ชัป” (มีพระนามว่า ชัปฎิซาฮิบ) มูลมंत्रะคือปฐมศาสตร์โนวาทสรูปคุณลักษณะแห่ง วาเฮ่คุรุ (พระผู้เป็นเจ้าของ) และบทสรูปของความเชื่อถือของซิกข์ เป็นบทสวดบทที่สำคัญยิ่งยวด แนะนำแนวทางสอนให้เราปฏิบัติอย่างไรในชีวิตประจำวันของเรา

“เอก-โองการ” พระผู้เป็นเจ้าของ ทรงเป็นเอก เป็นสภาพซึ่งจัดเป็นเอกัตตะ เป็นเอกลักษณะที่พระมหาคัมภีร์ คุรุครันต์ซาฮิบเริ่มต้นด้วยรูปแห่งเลขหนึ่ง “๑” มิได้เขียนเป็นตัวอักษรแสดงถึงความเป็นเอกของ วาเฮ่คุรุ เป็นคำแห่งความสมบูรณ์ คำว่า “โองการ” หมายความว่า พระองค์ทรงประทับอยู่ทุกแห่งหน ช้าแรกและซิมซาบไปในทุกสรรพสิ่งที่ทรงสร้างถึงกระนั้นพระองค์ก็ยังคงเป็น “เอก” ของทุกมวลชนไม่ว่าศาสนา ชั้นวรรณะ หรือผิวพรรณ

“สัตตนาม” สัจนาม **“สัตตย”** หมายถึง สัจจะ หรือจริง และถาวร **“นาม”** คือ ชื่อ (ไม่ใช่ชื่อที่เกิดขึ้นเพราะกรรม แต่เป็นอกกรรมนามเป็นพระนามที่ไม่ถูกจำกัดด้วยกรรม ไม่ถูกกรรมสร้างขึ้น ไม่ตกอยู่ในอำนาจของกรรม) เป็นคุณลักษณะที่เป็นเอกเอนการ และเป็นบรมสัจจะหรือสัจธรรม นามธรรมนี้ ไร้รูปร่าง สีสัน แต่สถิตในทุกสรรพสิ่ง เพราะฉะนั้น พระองค์ทรงสัตย์จริงและสถิตถาวร

“กัรตาปุรุค” ผู้สร้างสูงสุด **“กัรตา”** พระผู้เป็นเจ้าของ ทรงผู้สร้างสรรพสิ่ง ผู้พิทักษ์ และผู้ทำลาย **“ปุรุช”** เมื่อพระองค์ทรงสร้างทุกสรรพสิ่ง พระองค์ทรงชำระแรกแรกพระองค์ในทุกสรรพสิ่งที่ทรงสร้าง

“นิรเภา” (นิรภัย) พระองค์ไร้ซึ่งความกลัว ความกลัวเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีปัจจัยที่ทำให้เกิดความกลัว (กลัวแก่ กลัวเจ็บ กลัวตาย กลัวจน กลัวคน กลัวหนาว กลัวร้อน) ในเมื่อพระองค์ทรงเป็นอมตะสมบุรณ์ ทรงคือ นิรเภาหรือนิรภัย หมายถึง ไร้ความกลัวและไม่ทำให้กลัว

“นิรแวร” คือ นิรแวร หมายถึง ปราศจากแวร ปราศจากศัตรู พระองค์ไร้ภัย ไร้ความกลัว ผู้ไม่มีความกลัว ย่อมไม่เป็นศัตรูกับใคร พระองค์หาผู้ตัดเทียมไม่ได้ ไม่ต้องรักษาใคร ทรงเปี่ยมเมตตาธรรม จึงหาแวร หาศัตรูมิได้ พระองค์คือ นิรแวร

“กาลมูรต” คือ อกาล + มูรติ อกาลคือ พ้นจากเวลา จากความตาย และอวสาน มูรติคือ สรูป รูปของตน บุคลิกภาพ

พระองค์ทรงไม่อยู่ภายใต้กฎแห่งไตรกาล คือ อดีต อนาคต ปัจจุบัน ไม่มีที่สุด เพราะไม่มีเบื้องต้น และท่ามกลาง

“อชุนี” คือ ไม่มีกำเนิด เมื่อปฏิเสธรการบังเกิดขึ้นแล้ว จึงไม่อยู่ใต้กฎแห่งไตรกาล การเวียนว่ายตายเกิด ไม่มีสิ่งใดกำเนิด หรืออุบัติก่อนพระองค์

“แสงภัง” แส คือตนของตนเอง ด้วยตนเอง เนื่องด้วยตนเอง

ถึ คือ มีแสงสว่าง ประกาศ ฉะนั้น **“แสงถึ”** คือ มีแสงในตัวเอง ทรงประกาศด้วยตัวเอง ทรงปรากฏด้วยพระองค์เอง และอมตะด้วยพระองค์เอง

“ครุปราสาธิ” จะเข้าใจ และบรรลุถึงพระองค์ด้วยความกรุณาของสังครุ หรือพระศาสดา หรือออกกาลปुरुชพระองค์เอง

ข้างต้นคือ บทสวดปฐมในพระมหาคัมภีร์ครุครันถ์ซาฮิบ แล้วตามด้วยโคลกแรกและบทสวดชัป

รากฐานของคำสอนในศาสนาซิกข์จะเน้นถึงความเชื่อมั่นและยึดถือในพระเจ้าพระองค์เดียว (วาเฮ่ครุ หรือออกกาลปुरुช) ผู้ทรงเป็นศูนย์สมบูรณ์ในจักรวาล และในบรรทัดสุดท้ายพระศาสดาทรงเน้นว่า มนุษย์ทุกผู้นามจะสามารถเข้าใจและบรรลุถึงพระองค์ได้ ถ้าจะประจักษ์พระองค์ จงหลอมละลายดวงจิตเป็นหนึ่งเดียวกับ **“นาม”** ของพระองค์ นี่แหละที่พระศาสดาครุรูนานักเทพทรงเรียกว่า **“ชัป”** จงสวดภาวนารำลึกถึงพระองค์ด้วยใจรักและเปี่ยมศรัทธา พระองค์จะปรากฏชัดแจ้งในดวงจิตเจ้า

พระศาสดาศุภรณานักเทพ ทรงสั่งสอนให้เราดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีคุณธรรม และทรงประนามผู้ละทิ้งสังคมไว้เบื้องหลัง แล้วไปนั่งสมาธิธรรมกายเพื่อจะพบพระผู้เป็นเจ้าของ (วาเฮ่ครุ) ทรงแนะนำให้สวดภาวนาและรำลึกถึง “วาเฮ่ครุ” ในขณะที่ดำรงชีวิตสามัญประจำวัน การปฏิบัติเช่นนี้จะโน้มน้าวให้เราดำรงชีวิตอย่างมีศีลธรรม มีสติรำลึกถึงพระองค์ พระองค์ทรงประทานแนวทางการดำรงชีพอย่างชัดเจน คือ จุดหมายรวมเป็นหนึ่งเดียวกับ “วาเฮ่ครุ” ด้วยการดำรงชีวิตด้วยศีลธรรมและรำลึกนามพระองค์ “วาเฮ่ครุ”

“โอ้ เจ้าดวงจิต เจ้าคือสัญลักษณ์ของวาเฮ่ครุ จงสำนึกในคุณค่าของเจ้าเกิด”

“โอ้ จิตของข้า พระองค์อยู่กับเจ้าตลอดเวลา ด้วยพระธรรมแห่งพระศาสดาเจ้าจะประจักษ์และอิมเอิบในพระเมตตาของพระองค์”

“ตระหนักในเอกลักษณ์แก่นแท้ของเจ้า และเจ้าจะเห็นจริงในวิถีสงสาร (การเวียนว่ายตายเกิด)”

หลักความเชื่อถือพื้นฐานของศาสนาซิกซ์คือชีวิตนี้ไม่ใช่สิ่งชั่วร้ายในรากฐานกำเนิด แต่ชีวิตก่อกำเนิดมาจากแหล่งที่ที่บริสุทธิ์ผุดผ่อง พระผู้ประเสริฐสถิตอยู่ภายใน ดังที่พระศาสดานานักทรงตรัส

“โอ้ดวงจิต พระองค์ทรงสถิตอยู่ในตัวเจ้า จงสำนึกและตระหนักถึงพระองค์”

ไม่ใช่เพียงแต่ในปรัชญาทั้งหมดของซิกซ์เท่านั้น แต่ประวัติศาสตร์และเอกลักษณ์ของชาวซิกซ์ทั้งหมด พัฒนามาจากรากฐานแห่งความเชื่อถือนี้

ศาสนาซิกซ์ไม่ยอมรับระบบการแบ่งชั้นวรรณะ อีกทั้งไม่เชื่อถือการกราบไหว้บูชารูปเหมือน พิธีรดอง ไชกลางของขลัง หรืออิทธิฤทธิ์อิภินิหารต่าง ๆ

ศาสนาซิกซ์เปี่ยมด้วยคำสอนแนวทางการดำรงชีวิตอย่างสามัญ การปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและการปลูกฝังความอดทน การให้อภัย และความเคารพรักฉันท์พี่น้องต่อทุกผู้เหล่า พระศาสดาแห่งศาสนาซิกซ์ ไม่ส่งเสริมให้มีการละทิ้งหรือสละทางโลกเพื่อไปหาหนทางแห่งความหลุดพ้น เราทุกคนสามารถบรรลุจุดสุดยอดแห่งชีวิตได้ด้วยการดำรงชีวิตอย่างปรกติสามัญและหาเลี้ยงชีพอย่างสุจริตธรรม

“เขา ผู้นั้นเท่านั้น โอ้ นานัก จะเข้าใจและรู้หนทางเขา ผู้ซึ่งประกอบสัมมาอาชีวะด้วยหยาดเหงื่อของตนเองแล้วแบ่งปันสิ่งที่หามานั้นกับผู้อื่น”

(คुरुครันถ์ชาธิป-๑๒๔๕)

พระศาสดาคูรุนานักเทพทรงมอบความหวังและพลังใจแก่มวลมนุษย์ที่ถูกกดขี่และข่มเหงให้มาร่วมในศาสนจักรอย่างเสมอภาค ทรงสร้างศรัทธาและพลังจิตให้แก่มวลมนุษย์บนรากฐานแห่งศีลธรรมของศาสนา

ความร่ำรวยและทรัพย์สมบัติส่วนตัวไม่เป็นปัจจัยขัดขวางแต่ประการใดในการดำรงชีวิตอย่างมีศีลธรรม ซิกซ์ไม่

เชื่อถือในข้อปฏิบัติหรือญัตติที่ว่า “มันเป็นการง่ายที่ว่าเราจะสามารถเดินผ่านรุเข็มเย็บผ้าได้ แต่เป็นการยากที่ผู้ร่ำรวยมั่งมีจะบรรลุถึงอาณาจักรของพระเจ้า” บทสั่งสอนของซิกซ์จะชี้แจงว่า

“สาธุชนทั้งหลาย ผู้ซึ่งรู้แจ้งและเข้าใจในรสแห่งพระธรรมด้วยพระเมตตาของพระศาสดาจะบรรลุเข้าถึงพระเจ้า แม้จะอยู่ท่ามกลางมายาทั้งปวง (คือเพียบพร้อมด้วยทรัพย์สมบัติและลาภยศ)”

เอกลักษณ์ที่โดดเด่น

ชาวซิกซ์ จะมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นจำเพาะ คือ สัญลักษณ์ ๕ ประการ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไปอย่างแพร่หลายในนามของ ๕ “ก” เนื่องจากอักษรแรกของสัญลักษณ์ทั้งห้าเริ่มต้นด้วยอักษร “ก”

สัญลักษณ์เหล่านี้คือ

เกศา (ผมยาวที่บำรุงรักษาอย่างสะอาดสมบูรณ์ และไม่ตัดหรือโกนอย่างเด็ดขาด)

กัมมะ (หวี ซึ่งจะเสียบไว้ในผม)

การ่า (กำไลข้อมือเหล็กกล้า)

กาซ่า (กางเกงในขาล้น)

กริปาน (กริช)

เมื่อพระศาสดาคุรุโควินท์สิงห์ได้ทรงสถาปนาประชาคมซิกซ์ (คาลซาปันท์) ในปี พ.ศ. ๒๒๔๒ พระองค์มีบัญชาให้ชาวซิกซ์ ดำรงรักษาสัญลักษณ์ ๕ ประการ-**ปัญจกะการ** สัญลักษณ์

เหล่านี้ไม่เพียงแต่จำเป็นสำหรับแสดงถึงความเข้มแข็งและความ
 เป็นหนึ่งเดียวของประชาคมเท่านั้น แต่ยังมีคุณค่าในตัว
 ของสัญลักษณ์แต่ละสิ่ง

เกศา (ผม) ในสมัยโบราณเกศาหรือผมแสดงถึงความ
 เป็นนักบวชและผู้ทรงคุณธรรม พระศาสดาครูวานักทรงริเริ่ม
 ระเบียบของการไว้ผม การรักษาเกศาเป็นการแสดงถึงการ
 ดำรงชีพสอดคล้องตามพระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าที่ได้
 ทรงประทานเกศาแก่มนุษย์ การตัดหรือทำลายเกศาเป็นการ
 แสดงออกถึงเจตนามุ่งทำลายสิ่งอันประเสริฐที่ธรรมชาติ
 ได้มอบมาให้แก่มนุษย์ และแสดงตนเป็นผู้ฉลาดเลิกล้ำกว่า
 พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า การรักษาเกศาเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญและเด่น
 ที่สุดของซิกซ์ ผู้ที่ตัดหรือเล็มเกศาของตนจะกลายเป็นผู้ที่ผล
 ละทิ้งศาสนาของตน

การ่า (หวี) จำเป็นสำหรับการรักษาเกศาให้สะอาดและ
 เรียบร้อย

กัชชา (กางเกงในขาล้น) เป็นสัญลักษณ์แห่งความดี
 งามและกะทัดรัดเรียบร้อย สร้างความสะดวกสบายและ
 คล่องตัวในการเดินทาง ทำงาน ในการสู้รบ และยังสะดวกแม้
 ในยามพักผ่อน เป็นสัญลักษณ์แห่งความห่วงใย ปรารถนาเปรี้ยว

กริปาน (ดาบหรือกริช) เป็นเครื่องหมายของความกล้าหาญ
 และการผจญภัย เป็นการแสดงออกถึงความเชื่อมั่นในตัวเอง
 และพร้อมที่จะปกป้องเกียรติของตนและผู้อื่น ดาบจะใช้เป็น
 เครื่องปกป้องผู้อื่น ไม่ใช่อาวุธในการรุกรานหรือทำร้ายผู้อื่น

การรำ (กำไลเหล็ก) เป็นสัญลักษณ์แห่งความอดกลั้น ถ่อมตนและความสุภาพ เป็นเครื่องเตือนใจชาวซิกข์ตลอดเวลาว่า เขามีพันธะผูกพันกับองค์พระศาสดา เมื่อใดที่เขามองดูกำไล ในมือของตน เขาจะคิดขังใจก่อนหลายครั้งที่จะกระทำสิ่งที่ผิด คุณธรรม

ชาวซิกข์เชื่อว่า บุคคลที่สวมเครื่องแบบและตระหนักร ถึงความสำคัญของเครื่องแบบและการแสดงออกที่มีระเบียบแบบแผน จะรวบรวมความสมัครสมานสามัคคีและความรู้สึก ฉันทพี่น้องมากกว่าหมู่คณะที่ไม่มีมาตรฐานและเอกลักษณ์ ของตนเองสำหรับชาวซิกข์ การปราศจากเอกลักษณ์เหล่านี้ ก็เปรียบเสมือนการไร้ตัวตน ชาวซิกข์ที่ตัดเกศาหรือโกน เล็ม หนวด เคราของตนเป็นผู้กระทำผิดข้อบัญญัติอย่างมหันต์ และ จะถูกถือว่าเป็นบุคคลที่หลงผิด

พิธีรับอมฤตของซิกข์

พิธีรับอมฤต (การบรรพชาของซิกข์) เป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง แห่งการเป็นซิกข์ โดยทั่วไปจะไม่มีข้อกำหนดอายุขั้นต่ำของ การที่จะบรรพชารับอมฤต ชาวซิกข์จะให้สัตย์ปฏิญาณที่จะ รักษาและปฏิบัติตามข้อบัญญัติที่พระศาสดาทรงบัญญัติไว้ไม่ว่า ชายหรือหญิงสัญชาติใด เผ่าพันธุ์ใด หรือมีฐานะอะไรในสังคม ตั้งใจมั่นที่จะปฏิบัติตามข้อบัญญัติย้อมมีสิทธิ์ที่จะรับอมฤต และบรรพชา และร่วมในสังคมซิกข์-ประชาคมซิกข์

ระเบียบข้อบังคับของซิกข์ (ศาสนวินัย)

ระเบียบข้อปฏิบัติของซิกข์ เป็นที่รู้จักกันในนาม “ซิกข์ แรธต์ มารยาต่า” “หลักการและข้อปฏิบัติของซิกข์” นี้ มีรากฐานมาจากคำสั่งสอนของพระศาสดาคุรุครันถ์ชาฮิบ ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวซิกข์ และจารีตประเพณีต่าง ๆ กฎข้อปฏิบัติเหล่านี้ได้บัญญัติขึ้นเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ ทางด้านพิธีการ ระเบียบการเฉลิมฉลองและใช้บังคับอย่าง มีมาตรฐานเดียวกันทางด้านความเชื่อถือทั่วทั้งโลก (สำหรับ ชาวซิกข์ทั้งหมด) ไม่มีบุคคลใดหรือสถาบัน องค์การใดที่จะทำ การเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ แต่อำนาจนี้ได้มอบให้แก่ “**ปันท์- ประชาคมซิกข์**” ซึ่งทำการแทนโดยปัญญาปิยะ (ผู้เป็นที่รักยิ่ง ทั้งห้า) กฎใดที่ขัดต่อบทสั่งสอนของความเชื่อถือขั้นพื้นฐานถือว่าเป็นโมฆะ

สำหรับชาวซิกข์ไม่ว่าหญิงหรือชาย ลิงเสพติดทุกชนิด เช่น สุรา ของมีนเมา ยาสูบ และยาเสพติดทุกรูปแบบ การตัด หรือโกนผม การประพาศิติดลูกเมียผู้อื่น ถือเป็นบาป ซิกข์จะ ยอมรับและถือภรรยาของผู้อื่นดุจดั่งพี่สาว น้องสาว หรือมารดา และบุตรของผู้อื่นคือบุตรสาวของตน

ศาสนวินัย (กูราเฮ็ด) ข้อห้ามที่ไม่ควรปฏิบัติ ๔ ประการ ของซิกข์ คือ

๑. ห้ามการกระทำใดที่ล่วงเกินต่อ เกศา (การตัด ถอน โคนเกศาหรือขนในร่างกาย)
๒. ห้ามรับประทานอาหารที่ทำจากสัตว์ที่ถูกฆ่าโดยวิธีทรมาน

๓. ห้ามมีเพศสัมพันธ์และล่วงเกินทางเพศบุคคลอื่นที่ไม่ใช่สามีหรือภรรยาของตน

๔. ห้ามเสพยาสูบหรือใช้ยาเสพติดทุกชนิด ทุกรูปแบบ
สถานภาพของชิกข์

สตรีมีบทบาทอย่างสำคัญยิ่งในสังคมของชาวชิกข์ โดยได้รับความเคารพนับถือและยอมรับในบทบาทอย่างสูงส่งทั้งในครอบครัวและในสังคม การให้กำเนิดบุตรสาวหรือลูกสาวจะไม่มี การถือ เป็นอัปมงคลและไม่มีขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น “ชาติ” การเผาหญิงหม้ายพร้อมกับศพสามีบนกองเพลิง แต่หญิงหม้ายทุกคนมีสิทธิที่จะสมรสใหม่ ถ้าเป็นความประสงค์และสมัครใจของนาง

สตรีได้รับการยอมรับสิทธิทัดเทียมเท่ากับบุรุษ และมีเสรีภาพทุกประการเช่นเดียวกับบุรุษ และสามารถจะแสดงความคิดเห็นและชี้แนะทางด้านความคิดร่วมประกอบศาสนากิจต่าง ๆ ในศาสนสถานของชิกข์ได้อย่างเสรี สตรีมีสิทธิเท่าเทียมในการร่วมพิธีและปฏิบัติพิธีกรรมทุกสถานะรวมทั้งการรับอมฤต (การบรรพชา)

สตรีชาวชิกข์จะไม่สวมผ้าคลุมหน้า การเรียกร้องบังคับ สิ้นสุดการสมรสจากสตรีและการหย่าร้างเป็นของต้องห้าม การสวมเสื้อผ้าที่ไม่สุภาพเรียบร้อยถือเป็นการเสื่อมเกียรติอย่างยิ่ง

วันเฉลิมฉลองของชิกข์

พิธีเฉลิมฉลองที่สำคัญของชิกข์จะเกี่ยวโยงกับการเกิด การตั้งชื่อเด็ก การรับอมฤต (การบรรพชา) พิธีสมรส และ

พิธีงานศพ พิธีที่สำคัญที่สุดในกลุ่มพิธีเหล่านี้ก็คือ พิธีรับอมฤต (การบรรพชา) จะไม่มีพิธีรีตองอันใดเป็นพิเศษในการเฉลิมฉลองเหล่านี้ หลักเกณฑ์ที่สำคัญก็คือการอัญเชิญสวดพระธรรมหรือชาบัด (Shabad) บทสวดสรรเสริญจากพระมหาคัมภีร์คุรุครันถ์ชาฮิบ

ศพของชาวซิกข์ที่เสียชีวิตแล้ว จะถูกทำการเผาและถ้าถ่านที่เหลือก็จะนำไปโปรยลงในแม่น้ำหรือลำธารที่ใกล้เคียง การกระทำเช่นนี้เป็นการยืนยันว่า เป็นการสิ้นสุดแห่งชีวิต หมายถึงการกลับไปรวมเป็นหนึ่งกับ “วาเฮ่คุรุ”

พิธีมงคลสมรสของชาวซิกข์

อนันต์การัช คือพิธีมงคลสมรสของซิกข์ พิธีนี้กระทำต่อหน้าพระศาสดาคุรุครันถ์ชาฮิบ โดยที่คู่บ่าวสาวยืนหันหน้าเข้าหาพระศาสดาคุรุครันถ์ชาฮิบ และศาสนาจารย์จะอ่านบทสวดจากพระมหาคัมภีร์ ซิกข์จะถือการสมรสเป็นการผูกพันทั้งกายและใจที่บริสุทธิ์ หาใช่ข้อตกลงหรือสัญญาบนแผ่นกระดาษทั่วไป แต่เป็นการเชื่อมของดวงจิตสองดวงเข้าด้วยกัน พิธีสมรสสามารถจัดได้โดยไม่จำเป็นต้องมีพิธีหมั้นมาก่อน และไม่จำเป็นต้องมีการเจาะจงดูฤกษ์ยามหรือรอกอวยวันอันเป็นมงคล พิธีสมรสสามารถจะจัดให้มีขึ้นได้ทุกสถานที่ที่เหมาะสมที่พระศาสดาคุรุครันถ์ชาฮิบทรงประทับอยู่ ในพิธีสมรสคู่บ่าวสาวจะปรากฏตัวในที่ชุมนุมเจริญธรรม และมานั่งต่อหน้าพระศาสดาคุรุครันถ์ชาฮิบโดยที่เจ้าบ่าวจะนั่งด้านขวามือของเจ้าสาว พิธีมงคลสมรสทั้งหมดจะเรียบง่ายและสะดวก โดยมีขั้นตอนอย่างย่อต่อไปนี้

คู่สมรส และบิดามารดาทั้งสองฝ่ายจะสวดภาวนาขอพรอนุญาตจากพระศาสดาศุครุครันต์ซาฮิบ โดยมีศาสนาจารย์กล่าวนำ

บิดาของเจ้าสาวจะมอบผ้ามงคล (จะมีสีชมพู) ใส่มือเจ้าบ่าวพาดไหล่แล้วนำมาใส่มือเจ้าสาว

ศาสนาจารย์จะทำการอ่านบทสวดสมรส (ลาวาห์) สืบท โดยทำการอ่านทีละบท แล้วสังคีตจารย์จะทำการขับร้องบทสวดสมรส (ลาวาห์) ทีละบท โดยที่เจ้าบ่าวจะเดินนำเจ้าสาว เวียนขวารอบแท่นประทับของพระศาสดาศุครุครันต์ซาฮิบ ทันทีที่สังคีตจารย์เริ่มขับร้องทีละบทจนครบสี่บทสี่รอบ

ทำการสวดภาวนา “**ฮ์รดาล**” ขอพรจากองค์พระศาสดาและอากาลปูรุษ

ศาสนาจารย์ทำการอ่านพระมหาคัมภีร์ (โดยการเปิดอ่านแบบสุ่ม)

ชาวซิกข์ถือว่าความผูกพันจากการสมรสตามศาสนาซิกข์เป็นการประกอบสัตย์สาบาน-การร่วมสมรสที่ศักดิ์สิทธิ์ การอยู่ร่วมผูกพันกันทั้งกายและจิตใจที่บริสุทธิ์ หาใช่เป็นข้อตกลงหรือสัญญาลวม ๆ แล้ง ๆ ทั่วไป ซิกข์ไม่เชื่อและไม่ส่งเสริมความเป็นโสด การสมรสและการดำรงชีวิตในครอบครัวถือเป็นเกียรติอย่างยิ่ง เป็นสิ่งงดงาม เป็นธรรมชาติ และเป็นสิ่งที่ดีและสมบูรณ์ในการครองเรือน

“พวกเขาไม่ใช่สามีและภรรยา เพียงเนื่องจากนั่งร่วมกัน แต่พวกเขาเป็นสามีภรรยา ซึ่งมีจิตวิญญาณเดียวในร่างเขา (แม้จะมีสองร่าง)”

(คुरुครันถ์ชาฮิบ-๗๘๘)

เทศกาลที่สำคัญของชาวซิกข์จะมีดังนี้

วันคล้ายวันประสูติและวันสิ้นชีพของพระศาสดาทังสิบพระองค์

วันคล้ายวันสถาปนาแต่งตั้งคुरुครันถ์ชาฮิบเป็นพระศาสดาผู้ส่องแสงนำทางของชาวซิกข์ทั้งมวลชั่วนิรันดร์

วันคล้ายวันก่อกำเนิดของ “คาลซา” โดยพระศาสดาคุรุโควินทร์สิงห์ ซึ่งโดยทั่วไปจะตรงกับวันที่ ๑๔ เมษายนของทุกปี (วันสงกรานต์)

วันคล้ายวันพลีชีพของเหล่าวีรชนชาวซิกข์ ผู้ซึ่งสละชีวิตเพื่อปกป้องศาสนาและผู้ถูกกดขี่

วันสำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่สำคัญในประวัติศาสตร์ของซิกข์

วิถีประจำวันของซิกข์

ชาวซิกข์ทุกคนควรจะต้องตื่นแต่เช้าตรู่ หลังจากอาบน้ำทำความสะอาดร่างกาย จะสวดภาวนาสรรเสริญรำลึกถึงพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า “วาเฮ่คุรุ”

“จงตื่นแต่เช้า รำลึกนามของพระองค์ ภาวนา รำลึกองค์พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าทั้งเช้าและค่ำ เจ้าจะไร้ซึ่งความทุกข์เศร้าทั้งปวง ศัตรูของเจ้าทั้งปวงจะมลายุนั่น”

(คुरुครันถ์ชาฮิบ-๒๕๕)

ทุกวันชาวซิกข์จะสวดภาวนาบทสวดทั้งห้าดังต่อไปนี้

ตอนเช้า : ซุป ซาฮิบ ซาป ซาฮิบ และบทชว้ายเฮ้ ๑๐ บท

ตอนเย็น : แร่ทราส

ตอนดึก : (ก่อนนอน) โซเฮล่า

ชาวซิกข์จะต้องไปคุรุตวารา-ศาสนสถานซิกข์-อย่างสม่ำเสมอทุกครั้งที่มีโอกาส

การเจริญธรรมและครัวเสรี

ส่วนประกอบที่สำคัญของคุรุตวารา คือ **การร่วมเจริญธรรม-สังคัต** และ**ครัวประชาคมเสรี-ปังกัต** ซึ่งรู้จักกันแพร่หลายในนาม **คุรุ-กา-ลังคาร์ (Guru ka Langar)** ครัวพระศาสดา ครัวประชาคมเสรีนี้ มีจุดประสงค์เพื่อบริการอาหารสำหรับศาสนิกชนทุกคน นักเดินทาง นักธุรกิจ และผู้ที่มาลี้ภัย เป็นการแสดงออกถึงความเสมอภาค และความสัมพันธ์ฉันท์พี่น้อง ณ ที่นี้ไม่ว่าจะสูงศักดิ์หรือต่ำต้อย มั่งมีหรือยากจน ทุกคนจะรับประทานอาหารชนิดเดียวกันนั่งร่วมกันเป็นแถวเดียว ครัวนี้ดำเนินการโดยการร่วมใจ เสียสละของชาวซิกข์ด้วยกัน สถาบันครัวประชาคมเสรีนี้เป็นพลังดำเนินการสำคัญที่ได้สร้าง

ความเสมอภาคทางสังคมระหว่างมวลมนุษยชาติอย่างแท้จริง

คุรุตวารา

ศาสนสถานของศาสนาซิกข์จะเรียกว่า **คุรุตวารา** ซึ่งหมายถึงประตูหรือทางที่ทอดไปสู่พระศาสดา ในคุรุตวาราทุกแห่งพระศาสดาคุรุครันถ์ซาฮิบจะถูกอัญเชิญมาประทับฐาน

ในห้องโถงใหญ่ซึ่งใช้เป็นสถานที่สวดภาวนา เจริญธรรม และประกอบศาสนากิจประจำวัน

บุคคลทุกผู้วัยไม่จำกัดว่ามีวรรณะใด ความเชื่อถือใด มีประเพณีหรือสัญชาติใด จะสามารถเข้าไปสักการะภายในครุฑวาราได้ ก่อนจะเข้าไปภายในอาคารครุฑวารา ทุกคนจะต้องถอดรองเท้าและคลุมศีรษะของตน (ในกรณีที่ไม่ได้โพกผ้าสวมศีรษะเช่นชาวซิกข์) เมื่อเข้ามาในห้องโถงแล้วจะบรรจงเดินไปทำความเคารพต่อพระศาสดาครุฑครันถ์ซาฮิบแล้วเดินมานั่งลง

ชาวซิกข์ไม่ว่าชายหรือหญิงจะสามารถประกอบพิธีสวดภาวนาหรือประกอบพิธีทางศาสนาอื่น ๆ ได้โดยเสรี ศาสนพิธีอื่น ๆ เช่น การขับร้องบทสวดเป็นทำนองเพลงโดยใช้เครื่องดนตรีขับร้อง ในโอกาสพิเศษหรือในวันสำคัญทางศาสนาก็จะมีการขับร้องหรือกล่าวบทกวีสรรเสริญ และบรรยายถึงวีรกรรมของเหล่าวีรชนซิกข์ในประวัติศาสตร์

หลังจากสิ้นสุดศาสนพิธีต่าง ๆ ก็จะมีการสวด “อาร์ดาส” (Ardas) การสวดภาวนาซึ่งเป็นบทภาวนาขอพร วาเฮ่ครุให้โปรดเมตตาประทาน สันติภาพ ความมั่งคั่ง และปกป้องมวลมนุษยชาติจากพองภัยทั้งปวง

หลังจากเสร็จการสวดภาวนา ศาสนาจารย์จะอ่านบทสวดจากพระศาสดาครุฑครันถ์ซาฮิบ แล้วจะมีการแจกจ่ายขนมหวาน “คาร่าปาร์ซาด” (Kara Parsad) ซึ่งปรุงจากแป้งน้ำตาลและเนยแก่สาธุชนที่มาร่วมในพิธีทางศาสนาทุกคน

ณ ครุฑวาราทุกแห่งจะประดับสัญลักษณ์ธงชัยของ
คาลชา-นิชาน ซาฮิป ซึ่งเป็นธงสีเหลืองอมส้ม มีลักษณะเป็น
ผืนผ้าสามเหลี่ยม มีรูปคันท้า (สัญลักษณ์ดาบไขว้ วงแหวน
ดาบสองคม) เสาธงโดยทั่วไปจะคลุมด้วยผ้าสีเหลืองอมส้ม
และมีคันท้าโลหะติดตั้งอยู่บนยอดเสา

ในศาสนาซิกข์จะไม่มีนักบวช-พระ หรือนักบุญ แต่
ผู้ที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาประจำวัน จะถูกขนานนามว่า
“กรันธี” (Granthi) ศาสนาจารย์ ผู้ที่นำสวดภาวนาเป็น
ทำนองเพลงจะมีนามว่า “ราจี” (Ragi) สังคีตจารย์ และ
การร้องบทสวดเรียกว่า “กิร์ตัน” (Kirtan) ซึ่งเป็นการ
สวดภาวนาสดุดี พระองค์ผู้ประเสริฐ-วาเฮ่ครุ

ใครจะสรุปบทสวดท้ายด้วยประโยคจากบทสวดประจำวัน
ของชาวซิกข์ดังนี้

“โอ้ วาเฮ่ครุ โปรดประทานแสงแห่งความรู้ โปรด
ประทานความเข้าใจ เพื่อข้าฯ ผู้โง่เขลาเข้าใจที่จะรับใช้พระองค์
มวลมนุษย์ทั้งหลาย และด้วยพระเมตตาของพระองค์ ขอให้
มวลมนุษย์ทั้งสากลโลกประสพสุข รุ่งโรจน์ตลอดกาล”

น่านัก นาม จัรตี กล่า เตเรห์ ปาห์เน ชัรบัต ด้า ปาห์ล้า
ด้วยพระบารมี “นาม” แห่งพระองค์

“น่านัก” ขอความรู้โรจน์จงมีชัวินันด์ร์

ด้วยพระเมตตาของพระองค์ ขอมวลชีวิตและสรรพสิ่ง
ทั้งมวล จงประสพสุข

“วาเฮ่ครุ ฎีกา คาลชา วาเฮ่ครุ ฎีกี พาเต”

(คาลชา เป็นของ วาเฮ่ครุ ชัยชนะเป็นของ วาเฮ่ครุ นีรันดร์กาล)

การอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนกันของศาสนิกชนศาสนาต่าง ๆ ในประเทศไทย

ศาสนาซิกข์เชื่อในหลักกฎแห่งกรรม เช่นเดียวกับ ศาสนาพุทธ เคารพนับถือพระผู้เป็นเจ้าหนึ่งเดียวสวดภาวนา รำลึกถึงนามของพระองค์ทุกขณะจิต ประกอบสัมมาอาชีวะ อย่างสุจริตธรรม แบ่งปันสิ่งที่หามาได้แก่ผู้ยากไร้ รับประทานมังสวิรัติโดยไม่หวังผลตอบแทน ตลอดจนปฏิบัติเสถียรการ แบ่งชั้นวรรณะของบุคคล เพราะคนเราทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกัน มีค่าควรแก่การเคารพ นับถือซึ่งกันและกัน การอยู่ร่วมกัน ในสังคม มีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยการอุทิศผล จากรายได้ ของตน ๑๐% (ดัสวันท์) เพื่อมอบแก่กิจกรรมสาธารณกุศล โดย มุ่งพัฒนาสังคมให้เจริญรุ่งเรืองขึ้นไป หลักธรรมของศาสนา ซิกข์เน้นถึงการเป็นพลเมืองที่ดี และรับใช้ส่วนรวม และประเทศชาติ ชาวไทยซิกข์ทุกคนถือว่าเราเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนี้

ศาสนาเป็นที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน ช่วย พัฒนาจิตใจของแต่ละคนและฝึกอบรมคนให้เป็นผู้มีศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม ศาสนาเป็นเครื่องควบคุมทางสังคม (Social Control) ที่ทำให้สังคมมีความสงบเรียบร้อยและมีระเบียบ (Social Order) ศาสนายังเป็นสถาบันหลักแห่ง

ความมั่นคงของชาติ คู่สถาบันชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์ ตามที่ปรากฏในธงไตรรงค์ซึ่งเป็นธงชาติไทยที่ใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๖๐ จนกระทั่งปัจจุบันนี้

แต่อย่างไรก็ดี นอกเหนือจากการเผยแพร่ศาสนา จริยธรรม และการพัฒนาด้านจิตใจแล้ว องค์กรที่รับผิดชอบ ในด้านการปฏิบัติงานดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นสถาบันทางศาสนา สถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว องค์กรเอกชน เช่น สมาคม มูลนิธิ ชมรม และกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมศาสนา และจริยธรรม จะต้องร่วมเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่าง ศาสนาด้วยกัน เพื่อให้คนไทยที่นับถือศาสนาต่างกันมีความ เข้าใจอันดีระหว่างศาสนาด้วยกัน มีความสมานฉันท์ระหว่างกัน เพื่อความเป็นปึกแผ่นของสังคมและประเทศชาติ โดยอาจจะ มีการประชุมสัมมนาาร่วมกันระหว่างศาสนา จัดให้มีการ เยี่ยมเยียนสถาบัน และองค์กรทางศาสนาของศาสนาต่าง ๆ เพื่อพบปะปรึกษาหรือแลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างกัน หรือ ให้มีการร่วมจัดกิจกรรมสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาสังคม ระหว่างกัน ในวันสำคัญทางศาสนา และในโอกาสต่าง ๆ อาทิ วันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทั้งนี้การทำกิจกรรมเหล่านี้ จะต้องไม่เป็นการลบหลู่ดูหมิ่นศาสนาอื่นใด หรือก่อให้เกิด ความแตกแยก ความบาดหมางขัดแย้ง หรือกระทบกระทั่ง ระหว่างกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความร่วมมือสมานฉันท์ระหว่าง ศาสนาต่าง ๆ ในประเทศไทย และให้ศาสนิกชนทั้งหลาย

ต่างอยู่ร่วมกันได้ด้วยความสุข มีเสรีภาพ มีความสามัคคี
 สมานฉันท์ระหว่างกันเพื่อผลในการฟื้นฟูศีลธรรม จริยธรรม
 ให้คุณธรรมแห่งศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน
 อันส่งผลต่อความมั่นคงของชาติ และการพัฒนาประเทศเป็น
 ส่วนรวม

ข้อเสนอห้าประการที่ใคร่จะมอบให้พิจารณา คือ

- ศาสนิกชนที่ดีไม่ว่าจะนับถือศาสนาใด จะต้องปรองดอง
 กับผู้นับถือศาสนาอื่น ต้องสนับสนุนกันเพื่อความเป็นปึกแผ่น
 ของสังคม และเคารพในสิทธิของผู้อื่น มนุษย์ทุกคนไม่ว่าใคร
 ย่อมจะหวงแหนสิทธิของตน หากมีใครมาคิดเบียดบังหรือ
 แย่งชิงแล้ว ก็จะต้องปกป้องต่อสู้เพื่อรักษาไว้ อันจะเป็นผลให้
 เกิดการแตกแยกขึ้นในหมู่คณะ สังคมก็จะเดือดร้อนไม่เป็น
 ปกติสุข ทั้งนี้เพราะต่างคนต่างคอยระมัดระวังผลประโยชน์
 ของตน จนไม่มีเวลาที่จะบำเพ็ญตนให้เป็นผู้มีประโยชน์ต่อสังคม
 พระศาสดาทรงตรัสสอนว่า

“เจ้าจะสุขกายสบายใจ ถ้าเจ้าเคารพในสิทธิของบุคคล
 อื่นด้วย”

- ศาสนิกชนที่ดีต้องส่งเสริมความเข้าใจอันดีและ
 มีสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของแต่ละศาสนา ตามที่ที่ได้
 บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐
 มาตรา ๗๓ ความสามัคคีจะเป็นบ่อเกิดแห่งพลัง ถ้าเรา
 ร่วมแรงร่วมใจ บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมแล้ว ประเทศเรา
 จะน่าอยู่ยิ่งขึ้น เพราะความสามัคคีจะเป็นเกราะอันแข็งแกร่ง

ที่จะปกป้อง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ให้มั่นคงและ
ประชาชนจะเป็นสุข พระศาสดาทรงตรัสสอนว่า

“เชิญมาเถิดเพื่อนมิตรสหาย มิมิตรีสამัคคิกัน นั่งร่วม
สรวลลันต์ บนผ้าปูรองนั่งผืนเดียวกัน”

- ศาสนิกชนที่ดีต้องไม่ดูหมิ่นศาสนาอื่น หรือกล่าวร้าย
โจมตีศาสนาอื่น เพื่อหวังจะให้ผู้อื่นหันมานับถือศาสนาของตน
จงมีความอ่อนน้อมและไมตรีจิตต่อกัน ผู้มีความอ่อนน้อมเป็น
ผู้ที่มีอำนาจอย่างแท้จริง มิใช่มีตรีจิตดุจดั่งพี่น้องร่วมกัน มีความรู้สึก
เจ็บ หิว เสียใจเหมือนกันเพราะ

“มนุษย์ คือ มวลมิตรของฉัน ไม่ใช่ศัตรู หรือผู้แปลกหน้า”

- ศาสนิกชนที่ดีต้องร่วมมือ ส่งเสริมสนับสนุน ใน
เรื่องศาสนวัตถุ ศาสนพิธี ศาสนบุคคลและศาสนสถานอื่น ๆ
เท่าที่ไม่ขัดกับบทบัญญัติของศาสนาของตน ควรบำเพ็ญตน
ให้เป็นประโยชน์ทั้งทางกาย กำลังใจ และกำลังทรัพย์
คนเราเกิดมาต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน จะอยู่อย่างเดียวดาย
หาได้ไม่ พระศาสดาทรงตรัสว่า

“ผู้ไม่รู้จักบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ผู้นั้นไร้ค่า
และไม่มีความหมาย”

- ศาสนิกชนที่ดีต้องไม่นำเรื่องเกี่ยวกับศาสนามาเป็น
สาเหตุทำให้เกิดความแตกแยกและแตกสามัคคี ศาสนาเป็น
บ่อเกิดแห่งศีลธรรมที่ประเสริฐ ศาสนาเป็นสิ่งที่บริสุทธิ์ผุดผ่อง
ผู้ที่เคารพนับถือในศาสนาที่แท้จริงจะไม่นำศาสนาเป็นสาเหตุ
ในการแบ่งแยกอย่างเด็ดขาด พระศาสดาทรงตรัสว่า

“ที่ไหนมีการให้อภัย ที่นั่นมีพระเจ้า”

“การสวดภาวนาสรรเสริญคุณพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า และปฏิบัติตามพระธรรมของพระองค์ คือการบูชาที่แท้จริงของศาสนิกชนผู้ประเสริฐ”

การที่ประเทศชาติจะเจริญก้าวหน้าได้นั้น ขึ้นอยู่กับคุณภาพของพลเมืองในชาติ ดังนั้นการเสริมสร้างคุณภาพแก่พลเมืองจึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง

การสร้างคนที่มีคุณภาพนั้น ต้องเริ่มด้วยการพัฒนาจิตใจให้สว่างงามด้วยพระธรรมแห่งศาสนา เพื่อเป็นแม่บทของจิตใจที่จะแสดงออกและการปฏิบัติตนไปในทางที่ดีงาม เป็นรากฐานแห่งคุณธรรมและจริยธรรมของพลเมืองของชาติ ทั้งนี้เพื่อนำมาซึ่งความสุขความเจริญแก่ตนเอง อีกทั้งความสงบเรียบร้อยของสังคม และความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติเป็นส่วนรวม ซึ่งจะเป็นความเจริญด้านศีลธรรมและจิตใจควบคู่ไปด้วยกัน

ต้นอ้อยที่ปราศจากน้ำอ้อยหวาน ดอกไม้ที่ปราศจากกลิ่นหอม นทีที่ปราศจากชลธารา ไม่มีสภาพสมบูรณ์อันใด มนุษย์ที่ปราศจากสัจธรรมก็ไม่สมสภาพอันนั้น

สันติภาพ สันติสุข คือ สภาวะแห่งความสงบ ร่มเย็นทั้งในตนและสังคม สภาวะเช่นนี้จะเกิดขึ้นได้ ย่อมต้องอาศัยการศึกษาและนำสัจธรรมไปปฏิบัติใช้ในชีวิตของแต่ละบุคคลจะด้วยเชื้อชาติ ศาสนาใด มนุษย์ทุกผู้ ทุกนาม ล้วนปรารถนาความสุข ต้องการให้สังคมและสิ่งแวดล้อมตนเองสงบปลอดภัย

การจะเป็นเช่นนั้นได้ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกันทำความดี ละความชั่ว ศาสนาทุกศาสนาแม้จะมีแนวทางปฏิบัติแตกต่างกัน แต่สิ่งหนึ่งที่เหมือนกันคือ ทุกศาสนาล้วนมีหลักธรรมคำสอนที่มุ่งพัฒนาศาสนิกชนให้เป็นคนดีและเสนอแนวทางแห่งความสุข และทางดับทุกข์แก่มวลมนุษยชาติ

เหมือนแสงเดือน สายลม และชลธาร ลัทธิธรรมและศาสนาเป็นสมบัติร่วมของมวลมนุษยชาติ ที่พระศาสดาทรงรับ การถ่ายทอดมาจากพระผู้เป็นเจ้าของ น้ำจากสายฝนหรือชลธาร มหาสมุทร ก็เป็นน้ำอยู่นั่นเอง กาลเวลาแตกต่างกันไปเท่าใด ก็ไม่ได้ทำให้ธรรมชาติของน้ำเปลี่ยนแปลงไปได้ สายน้ำในอียิปต์ เรียกว่า ไนล์ ในอินเดียขนานนามว่า คงคา ในอังกฤษให้ชื่อว่า เทมส์ ชาวไทยเราเชิดชูว่า เจ้าพระยา ความแตกต่างอยู่ที่ ภาษาและภูมิศาสตร์ แต่ก็เป็นสายน้ำที่ให้คุณหล่อเลี้ยงชีวิต พลเมืองในแถบนั้น ๆ เหมือนกันหมด เช่นก้นบถสวดภาวนา ของมหาบุรุษอาจมีความแตกต่างในทางกาละและเทศะ ภาษา และวิธีการ ข้อปฏิบัติอาจจะไม่เหมือนกัน แต่มนิโรธของทุก พระองค์ก็คือ ความเจริญก้าวหน้า ความผาสุกอันถาวรของ มนุษยชาติ

เรามีข้อผูกพันต่อสังคม โดยเราจะทำงานร่วมกับสังคม เป็นพลเมืองที่ดีเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติเป็นส่วนรวม ดุจดั่งพระวณะของพระศาสดาที่ว่า

“มนุษย์ คือ มวลมิตรของฉัน ไม่ใช่ศัตรู หรือผู้แปลกหน้า”

และ “มวลมนุษยทั้งหลายเสมือนเป็นพี่น้องโดยมีพระบิดาองค์เดียวกัน”

ผู้ที่เคร่งศาสนา ผู้ที่ปฏิบัติธรรมจะมีแต่ความร่วมเย็น ความอึดในใจ สดชื่นตลอดเวลา และเมื่อเราสวดภาวนารำลึกนามพระผู้เป็นเจ้าของทุกลมหายใจเข้าออก ประกอบสัมมาอาชีวะอย่างสุจริต ไม่เอาเปรียบใคร รับประทานนุชยชาติและแบ่งปันสิ่งที่หามาให้แก่ผู้ยากไร้และขัดสน รับรองได้ว่าการขัดแย้งจะไม่เกิดขึ้น ข้อพิพาทต่าง ๆ ก็จะไม่มี ทุกแห่งหนจะมีแต่สันติสุข สันติภาพ ชาติอันเป็นที่รักยิ่งของเราก็จะมีแต่ความสงบ มั่นคง ทั้งภายในและภายนอก

ข้าพเจ้าในนามของศรีครุสิงห์สภา สถาบันศาสนาสิกข์ แห่งประเทศไทย องค์การกลางของชาวไทยที่นับถือศาสนาสิกข์ หวังว่า พวกเราผู้นับถือศาสนาต่างกัน จะได้มีความเข้าใจอันดี มีความร่วมมือสมานฉันท์ ความสามัคคี ประองดอง ส่งเสริม สันนับสนุนระหว่างกัน ปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา มีความเมตตารักใคร่กัน ไม่เบียดเบียนกันแม้ว่าจะนับถือต่างศาสนา และจะส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาเพื่อให้เกิดความสันติสุข และสันติภาพ ในสังคมและประเทศชาติไทยเราตลอดไป

บรรณานุกรม

- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. **อาหารสู่ชีวิตใหม่**. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์ ๒๕๓๔.
- พระไตรปิฎกภาษาไทย. **ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก.
- พันโท สุรินทร์ พัฒนศิริ. **กฎแห่งกรรม**. ศูนย์การฝึกอบรม ส่วนพัฒนาบุคลากร องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย.
- พระลัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ ปรมัตถโชติกะ มหาอภิธัมมัตถสังคหวิภา ปริญญาที่ ๕ กัมมจตุกกะ. โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ ๒๕๒๔.
- พันเอก ปิ่น มุทุกันต์ (ทหาร). **มงคลชีวิต**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คลังวิทยา ๒๕๑๖
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. **พระไตรปิฎก ฉบับสำหรับประชาชน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย ๒๕๒๕.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. **ประวัติศาสตร์ศาสนา**. โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย ๒๕๔๐.
- อุดมศิลป์ ศรีแสงนาม (แพทย์). **พลังจิตพิชิตความเครียด**. กรุงเทพฯ : หอรัตนชัย การพิมพ์ ๒๕๔๐.
- Barth, A. **The Religions of India**. Translated by Rev. J. Wood. Delhi : S. Chand & Co., 1969.
- Basham, A.L. **The Wonder That Was India**. A Survey of the History and Culture of the Indian Sub-Continent before the Coming of the Muslims. Calcutta : Fontana Books in Association with Rupa & Co., 1982.
- Majumdar, R.C. **The History and Culture of Indian People, The Vedic Age**. Bombay : Bharatiya Vidya Bhavan, 1965.
- Radhakrishnan, S. ed. & Trans. **Principal Upanisads**. London : George Allen & Unwin, 1953.
- Thappa, Romila. **Early India from the Origins to AD 1300**. London : Penguin Group, 2002.
- Walker, Benjamin. **Hindu World, an Encyclopedic Survey of Hinduism, vols. I-II**. London : George Allen & Unwin Ltd., 1968.

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา :

๑. นายปรีชา กันธิยะ	อธิบดีกรมการศาสนา
๒. นายพยุงค์ศักดิ์ จันทรสุนทร	ที่ปรึกษากรมการศาสนา
๓. นางฉวีรัตน์ เกษตรสุนทร	รองอธิบดีกรมการศาสนา
๔. นายกฤษฎศยุพงษ์ ศิริ	ผู้อำนวยการกองศาสนูปถัมภ์

คณะทำงานวิชาการ :

๑. พันเอกต่อพรต เจนการ	เปรียญธรรมสมาคมแห่งประเทศไทย
๒. นายสมยศ หวังอัปดุลเลาะ	สำนักจุฬาราชมนตรี
๓. ผู้แทนคาทอลิกและผู้แทนกรรมการประสานงานคริสตจักร
โปรเตสแตนต์แห่งประเทศไทย	
๔. นายสถิตย์ กุมาร	สมาคมฮินดูสมาช
๕. นายสุเทพ สุริยาอมฤทธิ์	สมาคมศรีคุรุสิงห์สภา
๖. นางศิริกาญญา อิศรางกูร ณ อยุธยา	นักวิชาการศาสนา ๘ ว
๗. นางธัญญลักษณ์ สายเสริมศักดิ์	นักวิชาการศาสนา ๘ ว
๘. นายพิสิทธิ์ นິรัตติวงศกรณ์	นิติกร ๘ ว
๙. นางภัทราลักษณ์ ธรรมศักดิ์	นักวิชาการศาสนา ๖ ว
๑๐. นายชุมพล อนุกานนท์	นักวิชาการศาสนา ๖ ว
๑๑. นายชวลิต ศิริภิรมย์	นักวิชาการศาสนา ๖ ว
๑๒. นางสาวจิตติมา สุภักดิ์	นักวิชาการศาสนา ๕
๑๓. นางจิตติกาญจน์ จงอรุณงามแสง	นักวิชาการศาสนา ๕

ผู้รวบรวมและเรียบเรียง :

๑. นางศิริกาญญา อิศรางกูร ณ อยุธยา	นักวิชาการศาสนา ๘ ว
หัวหน้าฝ่ายศาสนสัมพันธ์
๒. นางสาวจิตติมา สุภักดิ์	นักวิชาการศาสนา ๕
๓. นายกิตติธัช ตระกูลแสง	นักวิชาการศาสนา ๓

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.)

๓๑๓/๑ ถนนเพชรเกษม แขวงท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐

โทร. ๐-๒๕๖๖-๖๐๕๒, ๐-๒๕๖๖-๖๐๕๓ นายณัฐ ปรินวิวัฒน์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พ.ศ. ๒๕๔๔